

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra politologie

Militantná demokracia na Slovensku?

Teoretické a praktické problémy aplikácie v slovenskom prostredí

Magisterská práca

Dušan Mikušovič

Vedúci práce: doc. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D.

UČO: 134546

Obor: PL

Imatrikulačný ročník: 2007

Senica, Brno, 2009

Vyhlasenie

Vyhlasujem na svoju česť, že som túto prácu vypracoval samostatne, na základe vlastných poznatkov a výhradne s použitím uvedenej literatúry.

Za pripomienky a poskytnuté materiály ďakujem vedúcemu práce doc. JUDr. PhDr. Miroslavovi Marešovi, Ph.D., Danielovi Milovi a autorom odborného serveru Security and Society, najmä Michalovi Miklovičovi a Pavlovi Draxlerovi.

Dušan Mikušovič

Obsah

1. Úvod.....	str. 7
2. Teória extrémizmu: metódy, pojmy, problémy a kritika.....	str. 11
2.1 Politický extrémizmus a politická veda.....	str. 12
2.2 Radikalizmus, extrémizmus, krajná ľavica a krajná pravica.....	str. 20
3. Nedemokratickí aktéri a varianty extrémizmu.....	str. 27
3.1 Nedemokratickí aktéri vs. demokratický ústavný štát.....	str. 27
3.2 Ľavicový radikalizmus a extrémizmus na Slovensku.....	str. 33
3.3 Náboženský radikalizmus a extrémizmus na Slovensku.....	str. 40
3.4 Etnický extrémizmus na Slovensku.....	str. 42
4. Pravicový radikalizmus a extrémizmus na Slovensku: skutočný súper.....	str. 45
4.1 Korene slovenského pravicového radikalizmu a extrémizmu.....	str. 45
4.2 Politické strany.....	str. 48
4.2.1 Kresťanská ľudová strana.....	str. 48
4.2.2 Ľudová strana.....	str. 49
4.2.3 Slovenská ľudová strana.....	str. 49
4.2.4 Slovenská národná jednota.....	str. 50
4.2.5 Slovenská pospolitosť – Národná strana.....	str. 51
4.3 Občianske združenia.....	str. 52
4.3.1 Hnutie za osvetu a solidaritu.....	str. 52
4.3.2 Jednota slovenskej mládeže.....	str. 52
4.3.3 Národná solidarita.....	str. 53
4.3.4 Nové slobodné Slovensko.....	str. 53
4.3.5 Renesancia.....	str. 54
4.3.6 Slovenské hnutie obrody.....	str. 54
4.3.7 Slovenská pospolitosť.....	str. 55
4.4 Neregistrované skupiny a autonómni nacionalisti.....	str. 56
4.4.1 Autonómne nacionalistické a leaderless resistance skupiny.....	str. 56
4.4.2 Národná stráž.....	str. 59

4.5 Samostatné médiá.....	str. 60
4.5.1 Beo.sk.....	str. 60
4.5.2 Prop.sk.....	str. 60
4.5.3 Nové médiá a blogy.....	str. 60
5. Politický extrémizmus a ochrana demokracie.....	str. 61
5.1 Karl Loewenstein a weimarská skúsenosť.....	str. 63
5.2 Militantná demokracia a antiextrémistický konsenzus.....	str. 65
5.3 Arény boja demokratického štátu proti nepriateľom demokracie.....	str. 66
6. Ochrana demokracie a protiextrémistická politika na Slovensku.....	str. 71
6.1 Extrémisti vs. jednotlivci: Vraždy Mária Gorala a Anastázie Balážovej.....	str. 71
6.2 Bod zlomu: Policajná razia v Papradne.....	str. 73
6.3 Roky 2001-2005: Konštituovanie protiextrémistickej politiky v SR.....	str. 74
6.4 Vražda Daniela Tupého.....	str. 75
6.5 Vzostup a pád Slovenskej pospolitosti.....	str. 77
6.6 Rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany.....	str. 79
6.7 Rok 2006: Zmena politickej klímy a eskalácia napätia.....	str. 82
6.8 Kauza Hedvivy Malinovej a ochrana demokracie na Slovensku.....	str. 83
6.9 Roky 2007 a 2008: Od princípu k selekcii.....	str. 87
7. Záver: militantná demokracia na Slovensku?.....	str. 91
8. Register tabuliek a grafov.....	str. 96
9. Zoznam použitej literatúry a zdrojov.....	str. 97

Vlastnú textovú časť tvorí 225 180 znakov vrátane medzier.

„Pust’te je na ně!“

(demonštranti skandující na podporu pochodu aktivistů Dělnické strany
a autonómnych nacionalistů proti Rómom,

sídlisko Janov, Litvínov, 17. novembra 2008)

1. Úvod

Niekoľkohodinový boj pravicových radikálov a polície o prevažne Rómami obývané litvínovské sídlisko Janov, ktorý sa uskutočnil 17. novembra 2008, sa do histórie českého štátu premietne niekoľkokrát. Po prvé, nepriatelia demokracie dokázali po prvý raz v dejinách samostatnej Českej republiky nájsť tému, ktorá je schopná mobilizovať ich prívržencov v doposiaľ nevidanej miere. Po druhé, po prvý raz vyjadrili sympatie k ich násilnému záťahu voči menšinám bežní obyvatelia z okolia. A po tretie, pravicoví radikáli zároveň práve v Janove ukázali, že *problém Janov* a existencia miestnych kriminálnych rómskych gangov, je pre nich úplne druhoradý. „Dnes to konečne začalo. Po všetkých tých rokoch rečí – a nič len rečí – sme konečne spustili prvú akciu. Sme vo vojne so Systémom, a už to nie je len vojna slov,“ vyhlásili po skončení výtržností aktivisti buniek militantnej siete Národní odpor. Pravicoví radikáli práve v Janove ukázali, že ich skutočným súperom nie sú Rómovia a ich skutočným cieľom nie je vyriešenie *rómskeho problému*. Ozajstným súperom je totiž jedine liberálna demokracia a ozajstným cieľom dekonštrukcia vlády práva a garancie základných práv a slobôd.

Noël o'Sullivan v súvislosti s fašizmom konštatuje, že fašizmus neponúkal žiadnu novú myšlienku či tému. Jediné, čo fašizmus spravil, bolo, že „zoskupil a potom uskutočňoval do extrémnych dôsledkov systém myšlienok, ktoré začali pracovať na deštrukcii staršieho západného politického štýlu novým, aktivistickým štýlom. (...) Jediným rozlišovacím znakom fašistickej ideológie je skutočnosť, že ju môžeme považovať za najextrémnejšie, najbezohľadnejšie a najúplnejšie vyjadrenie tohto nového politického štýlu“ (O'Sullivan 1995: 47).

Tento postreh je príznačný pre oponentov liberálnej demokracie ako takých. Či už sa jedná o otázku problémového životného štýlu rómskej minority na litvínovskom sídlisku Janov, ktorá zjednocuje a posilňuje pravicových radikálov v Českej republike, alebo o komunity segregovaných imigrantov na francúzskych predmestiach, determinujúce rast francúzskeho Národného frontu, alebo o historicky zakorenený antisemitizmus, na ktorom vyrástla nemecká nacistická strana; či už ide o triednu nenávisť a úspech boľševikov v Rusku alebo náboženský fanatizmus a rast islamských fundamentalistov – vždy hovoríme o témach, ktoré mobilizujú antidemokratických aktérov k uskutočneniu jediného cieľa – ktorým je odstránenie liberálnej demokracie.

Výskum politického radikalizmu a extrémizmu výhradne na báze analýzy programatiky jednotlivých skupín, ktorého sme boli svedkami v 2. polovici 20. storočia, sa v kontexte ich súčasného vývoja preto ukazuje ako prekonaný. Napriek tomu, že programové priority

extrémistov a radikálov vystupujú ako vhodný základ pre ich podrobnejší popis, ich vzťah k politickému systému i vzťah medzi nimi samotnými necharakterizuje to, či sympatizujú s Hitlerom, Mussonilim, Tisom, Stalinom alebo Trockijm, ale to, ako sa svojou činnosťou, programom a aktivitami dostávajú do konfliktu s liberálnou demokraciou, ktorá pre nich predstavuje kľúčovú prekážku v uskutočnení nimi deklarovaných cieľov.

A tak kým sa českí pravicoví radikáli snažia verejnosti nanútiť predstavu práve sa odohrávajúceho boja medzi *odhodlanými aktivistami a problémovými Cigánmi*, jediný skutočný boj, ktorý sa v Janove odohráva, je boj medzi demokratickým štátom a nepriateľmi demokracie. Tí po dvadsiatich rokoch jedného neúspechu za druhým dokázali odhaliť v objektívne existujúcom probléme kriminality Rómov v Litvínove vhodný marketingový nástroj pre posilnenie svojho hnutia.

Stret demokracie a jej nepriateľov sa podobným spôsobom ako v Českej republike odohráva i na Slovensku. Od začiatku 90. rokov 20. storočia sa tu formuje samostatná extrémistická scéna, ktorá však vďaka svojej spolupráci s českými skupinami, a to ako na pravej, tak na ľavej strane politického spektra, nesie celý rad podobných charakteristík. Vzájomný súboj liberálnej demokracie a antidemokratických aktérov ale prebda len v porovnaní s Českou republikou na Slovensku získal špecifickú podobu: iní sú súper, iné sú ich taktiky a iné sú i výsledky, ktoré sa premietajú do politického systému.

Cieľom nasledujúceho textu je sledovať vzájomný súboj demokratického štátu a jeho oponentov v slovenskom prostredí. Napätie medzi extrémistami a demokraciou síce rástlo už od 90. rokov, no až po roku 2000 sa demokracii pred subverzívnymi aktivitami nedemokratických skupín začalo dariť i koncepcne brániť. Konsolidácia transformujúceho sa politického systému, ktorá dosiahla po období regresi v rokoch 1995 až 1998 svojho naplnenia, umožnila rozvoj štátneho bezpečnostného aparátu i protiextrémistickej politiky. Tej sa najmä v období rokov 2001-2006 už pomerne dobre darilo nielen identifikovať vnútorných nepriateľov demokracie, ale i prispôsobiť vlastné bezpečnostné nástroje možnosti adekvátne odpovedať novým výzvam v oblasti boja proti extrémizmu. Dôležitosť tohto postrehu je predovšetkým v tom, že jedine funkčné nastavenia ochrany demokracie v rámci bezpečnostnej politiky dokážu reagovať na zmeny v rámci extrémistickej scény a vytvoriť z konkurencie demokracie a jej nepriateľov rovnocenný súboj. Niektoré kroky, ktoré v tomto období demokracia podnikla, medzi nimi napríklad rozohnanie manifestácie pravicových radikálov v Modre, nepovolenie niekoľkých zákonne nahlásených mítingov, či rozpustenie jedinej politickej strany v slovenskej histórii, Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, dokonca naznačovali možnosť charakterizovať protiextrémistickú politiku na Slovensku pomocou konceptu *militantnej demokracie*, vymedzeného ako aktívny a preventívny

spôsob reakcie na všetky aktivity politických extrémistov smerujúce proti systému vlády práva a základných ľudských slobôd.

Práca si kladie za úlohu nielen odpovedať na otázku, kto tvorí kľúčových aktérov stretu slovenskej liberálnej demokracie a politických extrémistov, v akých arénach sa ich súboj odohráva a aké nástroje používa demokracia k eliminácii činnosti jej nepriateľov, ale i ako by bolo možné klasifikovať jej postup z hľadiska súčasnej teórie extrémizmu.

Text je rozdelený do siedmich častí, ktoré sa postupne snažia vymedziť koncept extrémizmu v rámci politickej vedy, definovať nedemokratických aktérov súperiacich s demokratickým ústavným štátom i rôzne koncepty protiextrémistickej politiky vo svete a vývoj politiky ochrany demokracie na Slovensku, zasadený do rámca najdôležitejších káuz v oblasti politického extrémizmu. Na záver sa práca pokúsi odpovedať na otázku, či je možné politiku ochrany demokracie na Slovensku klasifikovať ako koncept *militantnej demokracie*, ktorý predpokladá prenesenie ochrany demokracie do oblasti legálneho politického jednanja, a načrtnúť najnovšie trendy a perspektívy vo vzájomnom súboji medzi demokratickým ústavným štátom na jednej strane, a politickými extrémistami na strane druhej. Prípadové štúdie stretov demokracie a jej nepriateľov však nepodajú vyčerpávajúce správu o všetkých podobných konfliktoch v krajine.

Práca reaguje na prebúdajúci sa záujem o výskum v oblasti teórie extrémizmu a ochrany demokracie v slovenskom politologickom prostredí. Je ale nutné dodať, že v porovnaní so stavom českej politicko-vednej diskusie o problematike politického extrémizmu je tento záujem v slovenskom akademickom prostredí stále minimálny.

Svedčí o tom i počet odborných článkov či analýz, ktoré sa téme venujú. Jedným z mála pokusov o deskripciu predovšetkým krajne pravicovej scény bola publikácia Daniela Míla z roku 2005 s názvom *Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike* (porov. Milo 2005). Hlbšie sa problematike všetkých variantov extrémizmu venuje odborný server Security and Society, ktorý vznikol v roku 2007 a od tohto roku vydáva i nezávislú *Správu o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu* (porov. Security and Society 2008). Jedným z najvýznamnejších prispievateľov servera je politológ Michal Miklovič, ktorý publikoval niekoľko textov venujúcich sa politickému extrémizmu a protiextrémistickej politike; z nich je možné menovať napríklad *Limity protiextrémistickej politiky na Slovensku* či *Kriminalita mládeže ako faktor politického extrémizmu* (porov. Miklovič 2005, 2007). Táto štúdia ďalej nadväzuje tiež na iné práce jej autora, bakalársku prácu *Mimoparlamentná krajná pravica na Slovensku*, stať *Slovenská pospolitosť včera a dnes* či analýzu *Národný odpor Slovensko – Aktivizácia nacionálneho socializmu na slovenskej krajnej pravici* (porov. Mikušovič 2007a, 2007b, 2007c).

Medzi najvýznamnejšie teoretické východiská textu patrí predovšetkým doterajší nemecký výskum v oblasti teórie extrémizmu a práce Inštitútu Hannah Arendt, texty Uwe Backesa a Eckharda Jesseho, ďalej výskum extrémizmu v rámci brnianskej politologickej školy, vedený Miroslavom Marešom, a publikácie holandského politológa Casa Muddeho, Karla Loewensteina, Seymoura Martina Lipseta a ďalších. V samotnej výskumnej časti a opise slovenskej politiky ochrany demokracie čerpá najmä z primárnych prameňov – publikácií, vyhlásení, článkov a tlačovín slovenských politicky radikalistických a politicky extrémistických skupín, a z pravidelných správ slovenských bezpečnostných zložiek, najmä Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a Slovenskej informačnej služby, a podkladov mimovládnych organizácií, hlavne Ľudí proti rasizmu.

2. Teória extrémizmu: metódy, pojmy, problémy a kritika

Je celkom paradoxné, že na úvod prác, ktoré sa venujú fenoménu vzťahu moderných liberálnych demokracií a ich nepriateľov, sa zvykne citovať Francis Fukuyama (Mareš 2005: 297, Mudde 2003, Kailitz 2003). Jeho slávna téza o konci dejín a víťazstve demokracií, ktorú vyslovil počas práve prebiehajúceho pádu východného bloku v roku 1989 vo svojom článku pre konzervatívny časopis *The National Interest* (porov. české knižné vydanie Fukuyama 2002), a ktorá zostala realitou súčasnej politickej situácie vo svete citeľne prekonaná, napriek tomu pravdepodobne predstavuje zaujímavý vstup do problematiky nedemokratických a antidemokratických aktérov, ktorým sa demokracia musí i dnes – dávno po svojom ohlásenom víťazstve – brániť. A nie je to len stála existencia celého radu nedemokratických režimov, či režimov odkláňajúcich sa od demokracií, označovaných jednotlivými politologickými školami za semidemokratické či hybridné, čo predstavuje hrozbu pre moderné západné liberálne demokracie. Stále viac sa do pozornosti politológov, médií, ale i demokracií samotných dostávajú nepriatelia demokracií, ktorí pôsobia v ich vnútri.

Teóriu extrémizmu, ktorá predstavuje jedno z kľúčových teoretických východísk nasledujúceho textu, pritom možno považovať za najambicióznejší, a možno súhlasiť s Miroslavom Marešom, že i najkonzistentnejší pokus o zachytenie aktivít antidemokratických aktérov vo vnútri liberálnych demokracií; a to azda predovšetkým preto, že v protiklade s ad hoc skúmaním antidemokratických javov v spoločnosti sa snaží o „nájdenie ich spoločných znakov, prípadných súvislostí a zákonitostí vo vývoji“ (Mareš 2005: 297). Slovo *snažiť* je však v tejto súvislosti vhodné zopakovať, možno i podčiarknuť. Najkonzistentnejší pokus o výskum v oblasti extrémizmu je zároveň jednou z metodologicky najdiskutabilnejších subdisciplín politickej vedy. Už len jej základná terminológia podnecuje k vášnivým dišputáciám a nezmieriteľným kritikám jednotlivých autorov. Ostatne, nie náhodou napočítal Cas Mudde dvadsaťšesť rôznych definícií pravicového extrémizmu (Backes 2003a: 19), a nie náhodou začína Joanna Jankiewicz svoju knihu o západoeurópskej krajnej pravici kapitolou priamo nazvanou *Definičné problémy* (porov. Jankiewicz 1997: 17-27). Výskum extrémizmu skutočne nedisponuje unifikovaným radom metodologických nástrojov či všeobecne prijímaným názvoslovým, a to i napriek tomu, že najmä od konca 90. rokov 20. storočia dochádza k precizácii a zjednocovaniu niektorých teoretických prístupov. To sa napríklad v slovenskom či českom akademickom prostredí – nutne povedať, že najmä pod vplyvom istých úspechov v odhade a predikovaní vývoja a trendov v oblasti, či vďaka niektorým podobnostiam v rámci socio-politickej reality strednej Európy – prejavuje

inklináciou autorov zaoberajúcich sa nepriateľmi demokracie k nemeckej politologickej škole, na čele ktorej stoja v súčasnosti najmä Uwe Backes a Eckhard Jesse.

Michael Minkenberg, ďalší z popredných nemeckých autorov, pripomína, že definície radikalizmu a extrémizmu sa od seba často krát odlišujú už len podľa toho, či vymedzujú tieto termíny na základe jeho miesta v politickom systéme, ideologických znakov, či socio-kultúrnych charakteristík (Minkenberg 2006: 15). Pierre Milza ide ešte trochu ďalej a vraví, že to, ako pracujeme s názvosloviem v oblasti výskumu teórie extrémizmu, je do značnej miery determinované i prostým pôvodom jednotlivých autorov – a tak zatiaľ, čo nemecká, a vlastne i stredoeurópska politológia vychádza z istého definičného rozdelenia medzi *radikalizmom* a *extrémizmom*, v anglosaskom prostredí sa tieto slová používajú ako synonymá, resp. sa hovorí len o *radikálnej pravici* či *radikálnej ľavici*; vo Francúzsku sa rovnako presadzuje názov *radikálna (pravica)*, a v Taliansku, po vzore titulu knihy Piera Ignaziho, *Extrémna pravica v Európe*, sa zase najbežnejšie používa práve termín *extrémna pravica* (Milza 2005: 13).

Zdržanlivosť v oblasti terminológie i metodológie teórie extrémizmu pritom ovplyvňuje nielen výskumné postupy a analýzu výstupov teoretického bádania, ale do istej miery determinuje i tak praktickú záležitosť, akou je samotná štruktúra textu publikácií a článkov, ktoré sa danej problematike venujú. Akási *povinná jazda* v podobe úvodného rozboru predkladaných pojmov a teoretických prístupov k výskumu antidemokratických aktérov, ktorej snahou je aspoň v rámci konkrétnej práce priniesť istú metodologickú jasnosť a terminologickú konzistentnosť, sa v rámci teórie extrémizmu stala akoby „súčasťou čistoty žánru“. Nie je v možnostiach ani ambíciách tohto textu tieto nepísané pravidlá výskumu extrémizmu meniť a revidovať. A tak, podobne ako začína svoju knihu Joanna Jankiewicz – a celý rad ďalších autorov – predkladá i táto práca sumár aspoň základných teoretických poznatkov a metodologických princípov, ktorými sa bude riadiť v samotnej výskumnej časti.

2.1 Politický extrémizmus a politická veda

Zložitosť debaty okolo základných termínov, s ktorými teória extrémizmu pracuje, nie je výsledkom len prostého názorového nesúladu jednotlivých politických vedcov, ale i rozsiahlej inflácie týchto pojmov v rámci spoločnosti, politiky, a predovšetkým médií; multiplikácie ich významov a následnom zrušení akýchkoľvek pravidiel pri ich používaní. Pojmy ako extrémizmus, extrémista, radikál, ultrapravica či krajná ľavica vplyvom nadmerného používania stratili akúkoľvek výpovednú hodnotu a práca s nimi – na úrovni seriózneho politologického výskumu – je viac ako ťažká. Politici či médiá s nimi v súčasnosti operujú čisto podľa svojho uváženia a ako

„extrémistické“ kódujú aj také fenomény a javy, ktoré majú so skutočným významom tohto termínu spoločné pramálo. Je viac ako otázne, do akej miery je ešte vzhľadom k charakteru súčasného spoločenského diskurzu – a spôsobu práce so spomenutými výrazmi – možné narábať s terminológiou teórie extrémizmu v rámci odborného štýlu. Ale na pozadí toho, ako sa *extrémistami* vzájomne nazývajú napríklad predstavitelia Slovenskej národnej strany a Strany maďarskej koalície, ešte stále platí istý konsenzus, že terminológia spojená s politickým extrémizmom a politickým radikalizmom nie je pre vlastný politologický výskum (zatiaľ) zapovedaná – a naďalej sa užíva.

Súčasný stav sa pritom odráža i v spôsobe, ako s týmto základným názvoslovným pracujú napríklad policajné štruktúry, určené na boj proti antidemokratickým aktérom v politickom systéme. Niekoľko príkladov za všetky: *Výročná správa o stave a vývoji extrémizmu na území Slovenskej republiky za rok 2001* hovorí napríklad o extrémizme veľmi vágne ako o aktivitách, spojených

„s vyhraneným ideologickým alebo iným kontextom, zväčša s absenciou hmotnej pohnutky, ktoré vyvíjajú jednotlivci alebo skupiny osôb s názormi výrazne vybočujúcimi zo všeobecne uznávaných spoločenských noriem, so zreteľnými prvkami netolerancie, najmä rasovej, národnostnej, náboženskej alebo inej obdobnej neznášateľnosti, ktoré útočia proti demokratickým princípom, spoločenskému usporiadaniu, životu, zdraviu, majetku alebo verejnému poriadku,“

(Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2002: 3)

Stojí za pripomenutie, že najmä pri charakteristike postavenej na „vybočení zo všeobecne uznávaných noriem“ o nejakej exaktnosti definície nemôže byť reč. Z hľadiska súčasného vnímania politicko-vedného diskurzu, ktorý o extrémizme hovorí predovšetkým ako o antitíze k demokratickému usporiadaniu, čiže o antidemokratickom fenoméne, je výstižnejším postreh o útoku proti demokratickým princípom, ktorý sa vo vyššie spomenutej citácii spomína, a je ešte podčiarknutý spresňujúcou definíciou z novšieho dokumentu z dielne slovenského ministerstva vnútra, *Správy o boji proti prejavom násilia, intolerancie a extrémizmu* z roku 2005, v ktorom sa o extrémizme hovorí ako o

„vyhranených ideologických postojoch, ktoré vybočujú z právneho rámca spoločnosti, vyznačujú sa prvkami intolerancie a útočia proti základným demokratickým ústavným princípom.“

(Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2005: 1)

Policiálne dokumenty zároveň ale otvorene pripomínajú, že tieto definície sú skôr pracovného rázu a žiadna ucelená a všeobecne prijímaná charakteristika pojmu extrémizmus sa v rámci polície, tobôž v právnom prostredí či legislatíve, neujala¹. Šarmantne túto potrebu „pracovných definícií“ už v roku 1997 konštatuje česká *Správa o postupe štátnych orgánov pri postihu trestných činov motivovaných rasizmom a xenofóbiou*, keď naráža zároveň na úroveň politologickej debaty o extrémizme a hovorí, že celá problematika je síce

„dobrou pôdou pre politológov a obsírne vedecké diskusie“, no napriek tomu „politologické definície, rovnako obsahujúce istú mieru vágnosti, nedokážu saturovať potreby orgánov činných v trestnom konaní.“

(Ministerstvo vnútra Českej republiky 1997)

Istá miera dešpektu, ktorý sa i podľa týchto poznámok z rôznych strán voči stavu politicko-vednej debaty o extrémizme objavuje, sa v konečnom dôsledku stretá s reálnou a zväčšujúcou sa potrebou dospieť k istému súboru základných metodologických nástrojov a terminologicky konzistentných definícií. Impulzom k takýmto požiadavkám je totiž politická realita v krajinách západnej i východnej Európy. Demokracie nezvíťazili, a počet a aktivity ich nepriateľov vo vnútri ich samotných vykazujú v horizonte ostatných desiatich či dvadsiatich rokoch skôr tendencie rastu. A nielen to. Peter Davies celkom trefne pripomína, že zatiaľ, čo v bežnej reči či novinárskej praxi je možné pojmy ako extrémizmus, radikál, či ultrapravica používať i s vedomím absencie ich ucelenejšej operacionalizácie, a to v podstate bez toho, aby došlo k významnejšiemu nedorozumeniu, keďže participanti na takomto diskurze budú v zásade schopní k týmto

¹ Zaujímavou je v tejto súvislosti súčasná diskusia o návrhoch slovenského ministerstva vnútra a ministra Róberta Kaliňáka (nominovaný za stranu Smer – Sociálna demokracia), ktoré by po prvý raz v histórii znamenali, že sa slovo „extrémizmus“ dostane do Trestného zákonníka – ministerstvo totiž navrhlo, aby sa trestné činy ako hanobenie národa, rasy a presvedčenia, podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potláčaniu práv iných, výroba extrémistických materiálov, či podnecovanie k národnostnej, náboženskej a rasovej neznášanlivosti označili ako tzv. trestné činy extrémizmu; proti čomu argumentovali niektorí odborníci, keďže podľa nich sa tieto trestné činy s extrémizmom, chápaným ako antidemokratické správanie, síce môžu, ale nemusia prekrývať (porov. Filo 2007)

termínom priradiť politické strany, hnutia či smery, ktoré k nim patria; v kontexte akademického výskumu a odborného jazyka je prirodzene takéto narábanie s terminológiou viac ako nedostačujúce. V prípade, že politický vedec označí politickú stranu, hnutie alebo smer za radikalistický, alebo extrémistický, by mal totiž zároveň odpovedať na otázku, prečo. *A práve na tomto mieste začínajú problémy*, dodáva (porov. Davies 2002: 10).

Kľúčovým termínom disciplíny ako takej je práve *extrémizmus* (lat. najkrajnejšia, najďalej ležiaca pozícia). V politickej vede sa pravidelne objavuje najmä od druhej polovice 20. storočia, no v súvislosti s politickými silami na hraničných póloch pravo-ľavého spektra ho pravdepodobne prvý použil už Maxime Leroy v roku 1921, keď vo svojej štúdií *Les techniques nouvelles du syndicalisme* hovoril o *červených extrémistoch* (boľševikoch) a *bielych extrémistoch* (monarchistoch), ktorých spoločným znakom bola tzv. absolútna viera (Backes 2006a: 147). Iste, aspoň v náznakoch by sme však celý rad podobných klasifikácií našli i v hlbšej minulosti. Obdobne ako v prípade Maxima Leroya postavila Madame de Staël-Holstein, krátko po páde Robespiera a jeho krutovlády vo Francúzsku, na jednu úroveň – čo sa radikálnosti týka – jakobínov a rojalistickú aristokraciu, keďže podľa nej obe tieto skupiny viedli boj za svoj názor, ktorý považovali za jedinú a absolútnu pravdu. Heinrich von Sybel zasa v roku 1847 hovorí vo svojej rozprave o politických skupinách v Porýní o „extrémnej pravici feudálov“ ako o politickej sile, ktorá sa snažila vyvolať dojem, že v situácii predvečera roku 1848 existuje jedine voľba medzi jej propagovanou a rokmi overenou „stredovekou praxou“, alebo komunistickým despotizmom. Podľa Uwe Backesa pritom všetky podobné historické príklady majú spoločné to, že tieto tzv. extrémne skupiny či politické názory tendujú k politike stručne vyjadrenej tézou *všetko alebo nič*, odmietajú kompromisy a nepočítajú s inou, ako vlastnými ideami definovanou realitou (Backes 2003a: 34)².

Existencia antidemokratických aktérov vo vnútri demokratických spoločností, no možno ešte viac realita nástupu autoritatívnych a totalitaristických režimov počas 20. a 30. rokov 20. storočia, podnietili celý rad výskumov, ktoré sa pokúsili nejakým spôsobom nový fenomén uchopiť. Frankfurtská škola sa na začiatku 50. rokov zaujíma predovšetkým o psychologický profil tzv. autoritárskej osobnosti, Friedrich s Brzezinskim sa zameriavajú na inštitucionálnu analýzu a prichádzajú k teórii totalitarizmu, William Kornhauser nazerá v roku 1959 na atomizáciu povojnovej spoločnosti a radikalizáciu niektorých jej členov optikou socio-kultúrnej analýzy (Minkenberg 2006: 16). No azda najvýraznejší krok k rozvoju teórie extrémizmu spraví vďaka

² Širší historický rozbor používania pojmu extrémizmus predkladá Uwe Backes v niekoľkých svojich textoch, téme sa špeciálne venuje najmä v knihe *Politische Extreme. Eine Wort- und Begriffsgeschichte von der Antike bis in die Gegenwart*, vydané v roku 2006.

svojím prácam Seymour Martin Lipset, keď sa pokúsi o bližšie vymedzenie pojmu *extrémizmus*, a to nielen v reakcii na skúsenosti s európskym totalitarizmom, ktorý zapríčinil 2. svetovú vojnu, ale i v nadväznosti na udalosti 50. rokov – a predovšetkým politiku tzv. McCarthysmu v Spojených štátoch amerických.

Seymour Martin Lipset publikuje v 50. a na začiatku 60. rokov 20. storočia niekoľko prác, v ktorých sa problematiky politických aktérov, ktorí sa svojim správaním odďaľujú demokratickým princípom, dotýka. Čo je však azda dôležitejšie, využíva terminológiu, s ktorou bude neskôr pracovať i teória extrémizmu. Už vo svojom článku *The Radical Right: A Problem for American Democracy*, ktorý uverejňuje v júni roku 1955 v *The British Journal of Sociology*, synonymicky využíva pojmy *radical right* a *right-wing extremism* pri analýze tzv. radikálne konzervatívnych politických prúdov, predovšetkým spomínaného McCarthysmu v Spojených štátoch amerických. Nevyhýba sa však ani hlbšej americkej histórii a pomenúva niektoré korene americkej radikálnej pravice. Spolu s inými politickými skupinami sem zaraďuje napríklad populistické antikatólicke formácie ako *American Protective Association* či tzv. *Know-Nothings*. Z hľadiska súčasného výskumu extrémizmu je však zaujímavé, že za jeden zo zdrojov modernej americkej krajnej pravice označuje i radikálne pravicové hnutie Ku-Klux-Klan, ktoré označuje za zamerané proti právam menšín (Lipset 1955: 178).

Spoločnou vlastnosťou analyzovaných skupín (v tejto súvislosti naozaj ide predovšetkým o McCarthyho a jeho prívržencov), Lipsetom označovaných za radikálne pravicové, či pravicovo extrémistické, je predovšetkým to,

„že v sebe, skrátene povedané, zahrňujú pokus o zrušenie či obmedzenie práva na zhromažďovanie, práva na petíciu, slobody združovania, slobody pohybu a slobody na výučbu a vedecký výskum bez vyhovenia nejakým politickým požiadavkám.“

(Lipset 1955: 176)

Lipset pritom označuje metódy, spojené s prácou takýchto skupín, za nedemokratické. Úvahy z tohto textu nachádzajú svoje ďalšie rozšírenie v jeho známej publikácii *Political Man: The Social Bases of Politics*, vydanéj v roku 1960, na základe ktorej ho súčasná teória extrémizmu považuje za jedného z prvých autorov myšlienky, že extrémizmus je nutné chápať ako protiklad liberálnej demokracie. Takéto pojmávanie extrémizmu je možné za základnú tézu v disciplíne považovať dodnes.

Moderná kontinentálna teória extrémizmu, so silným zázemím predovšetkým v Nemecku, ktorá do značnej miery determinuje výskum v tejto oblasti i v Českej republike a na Slovensku (ak pravda budeme natoľko odvážni a súčasný stav slovenskej diskusie okolo extrémizmu skutočne nazveme *výskumom*), Lipsetovu tézu ďalej rozvíja. Ku kľúčovým autorom pritom v súčasnosti treba radiť najmä už spomínaných editorov edície *Extremismus und Demokratie*, Uwe Backesa a Eckharda Jesseho, ďalej Manfreda Funkeho, Michaela Minkenberg, Richarda Stössa, či holandského politológa Casa Muddeho.

Teória extrémizmu pri charakteristike fundamentálnej terminológie disciplíny do istej miery spája spomenuté intuitívne prístupy, ktoré sledovali trend ísť k hraničným pólom politického spektra, ako to bolo ukázané na Leroyovom príklade s boľševikmi a monarchistami, či pri poznámke Madame de Staël-Holstein o jakobínoch a aristokracii, s Lipsetovou tézou o antidemokratickej povahe extrémistických skupín. Ostatne, on sám v knihe *The Politics of Unreason: Right-Wing Extremism in America, 1790-1970*, ktorú napísal spolu s Earlom Raabom v roku 1973, charakterizuje extrémizmus ako tendenciu „ísť za hranice normatívnych procedúr, ktoré definujú demokratický proces“ (Lipset, Raab 1973: 4-5). Nemecký politológ Steffen Kailitz dáva *demokraciu* a *extrémizmus* do vzájomného protikladu, keď označuje za *demokratické* také aktivity, ktoré smerujú k vybudovaniu či ochrane demokratického usporiadania, zatiaľ, čo *extrémistickými* aktivitami nazýva snahy o vybudovanie či ochranu autoritatívneho, alebo totalitaristického režimu (Kailitz 2003). Uwe Backes a Eckhard Jesse chápu podľa Miroslava Mareša extrémizmus ako normatívny pojem, ktorý predstavuje antitézu k demokratickému ústavnému štátu; to znamená, že demokracia (a jej vymedzenie) je kľúčovým referenčným kritériom, na základe ktorého je extrémizmus možné definovať (Mareš 2005: 300). Týmto smerom sa uberajú vo svojich argumentačných rovinách i ďalší autori, keď extrémizmus kladú do sporu s liberálnou demokraciou a pre ňu typickými kategóriami slobody, rovnosti, individualizmu a univerzalizmu (Minkenberg 2006: 15), identifikujú pri niektorých extrémistických subjektoch snahy o delegitimáciu demokratického režimu (Jankiewicz 2007: 20), či priamo ambície ho ohroziť, alebo poraziť (Mudde 2003), alebo ho podobne ako Kailitz označujú za vyhrotený protidemokratický postoj spojený s deštruktívnymi aktivitami, ktoré sledujú nahradenie demokratického systému autoritatívnym, resp. totalitaristickým režimom (Milo 2005: 13).

Laicky by sa teda mohlo zdať, že precizácia terminológie teórie extrémizmu, vďaka ktorej je možné považovať za zapovedané vágne formulácie charakterizujúce extrémistické aktivity ako spomínané „vybočenie zo všeobecne uznávaných noriem“ (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2002: 3), či „výrazné odchylenie sa od noriem všeobecne uznávaných a v **aktuálnej** dobe prijímaných“ (Milo 2005: 13), dospela do štádia, kedy nielenže existuje istý konsenzus medzi

autormi ohľadne vymedzenia extrémizmu voči demokracii, ale zároveň i disponuje charakteristikou, ktorá redukuje metodologické problémy v čo možno najväčšej miere. To však platí len do chvíle, kedy si uvedomíme, že fundamentálnym kritériom, na základe ktorého teória extrémizmu v súčasnosti definuje samotný pojem *extrémizmus*, je niečo tak metodologicky nejednoznačné a rozporuplné, ako je v politickej vede termín *demokracia*. Rozsiahla debata plná rôznych, často krát protichodných názorov za účasti často krát protichodných autorov, politológov a teoretikov demokracie o tom, čo to je vlastne *demokracia*, má zásadný vplyv i na výskum v oblasti extrémizmu. Kde sa vzala demokracia, aké má znaky, čím sa vyznačuje a čím líši od iných typov režimov a spoločenských usporiadaní; čím je typická, čím netypická, na čom si zakladá, kde začína a kde končí – všetky tieto otázky totiž v súvislosti s témou tejto práce podnecujú k námietke, ktorá doterajšie poznatky disciplíny môže diskvalifikovať jedinou otázkou: *Antitézou akej demokracie je extrémizmus?*

V prípade, že by sme v tejto chvíli chceli dať priestor reflexii politologickej diskusie, ktorá by aspoň ako-tak uspokojivým spôsobom naznačila čo i len tie najvýznamnejšie cesty, ktorými sa politická veda snaží zachytiť a interpretovať fenomén demokracie, a následne ponúknuť súbor jej možných definičných kritérií a charakteristík, začal by sa tým písať v podstate úplne nový text. Vít Hloušek a Lubomír Kopeček, ktorí prezentovali kľúčové názory v oblasti teórie demokracie, jej podmienok a perspektív, v doteraz najkonzistentnejšej publikácii v českom prostredí, v zborníku *Demokracie*, ktorý vyšiel v Brne v roku 2005, na takúto reflexiu potrebovali takmer 400 strán. V možnostiach tejto práce nič tak obdobne rozsiahle nie je a preto nezostáva nič iné, ako na spomenutú publikáciu, ktorá predstavuje veľmi dobrý a čitateľsky ľahko uchopiteľný vstup do celej problematiky, odkázať. V samotnej predkladanej práci je pritom nevyhnutné redukovať celú zložitú problematiku *demokracie*, ako protipólu *extrémizmu*, do niekoľkých záverov, ku ktorým autori dospeli, a z ktorých súčasný výskum v oblasti do značnej miery vychádza.

Pravdepodobne je zrejmé z už predchádzajúcich úvah, že v zhode so zameraním disciplíny ako celku, ktorá reflektuje v prípade aktivít antidemokratických aktérov snahu o obmedzenie niektorých občianskych a ľudských práv a slobôd, o ktorých hovorí napríklad Seymour Martin Lipset v prípade McCarthyismu či Michael Minkenberg v súvislosti s útokmi na kategórie slobody, rovnosti, individualizmu či univerzalizmu, bude chápanie demokracie z hľadiska teórie extrémizmu širšie, ako je to u niektorých minimalistických, procedurálnych, či „schumpeterovských“ definícií demokracie. Tie za jediný významný znak demokracie považujú existenciu férových a súťaživých volieb, a nepožadujú možnosť identifikácie nejakých ďalších slobôd, keďže voľby sú dostatočne kľúčovým elementom na to, aby bol režim označený za demokratický (porov. Kopeček 2005a: 178-192).

Ako však pripomína Miroslav Mareš, teoretici extrémizmu takto úzke vymedzenie demokracie za dostačujúce zväčša nepovažujú. Napríklad Richard Stöss vo svojej knihe *Rechtsextremismus in vereinten Deutschland* konštatuje, že pre demokratické usporiadanie je z hľadiska teórie extrémizmu charakteristických – nie jeden – ale až osem princípov:

1. ľudské práva
2. suverenita ľudu
3. rozdelenie moci
4. zodpovednosť vlády (voči parlamentu a pod.)
5. zákonnosť správy
6. nezávislosť súdov
7. princíp viacerých politických strán
8. rovnosť šancí strán vrátane slobody opozície (Mareš 2005: 300).

Jedným z argumentov, požadujúcich širšie pojmá demokracie, ktoré by okrem podmienky slobodných a férových volieb zahŕňalo i istú škálu práv a slobôd jednotlivca, bola pritom skúsenosť s politickými skupinami, ktoré by sme dnes nazvali *extrémistickými*, a ktorým sa podarilo prevziať moc a nastoliť totalitaristický režim práve prostredníctvom slobodných volieb. V tejto súvislosti je asi jednoznačne najznámejším a najdiskutovanejším príklad nemeckej NSDAP. Fareed Zakaria vo svojej knihe *Budúcnosť slobody* doslova hovorí, že k základnej výbave západných demokracií musia nevyhnutne patriť i tzv. slobody ústavného liberalizmu, medzi ktoré radí napríklad vládu práva, oddelenie jednotlivých mocí, ochranu základných slobôd ako je sloboda prejavu, zhromažďovania, združovania, či nedotknuteľnosť súkromného vlastníctva, bez ktorých je demokracia bezcenná i pri slobodných voľbách. „I Adolf Hitler bol predsa zvolený v slobodných ríšskych voľbách,“ upozorňuje (Zakaria 2004: 22). A ďalej: Uwe Backes pripomína, že ak tvrdíme, že extrémizmus v sebe obsahuje antidemokratické atribúty, máme na mysli nielen odmietanie princípu egalitárstva, čiže fundamentálnej zásady „étosu ľudskej rovnosti“, ale i odmietanie základných princípov prejavov demokracie, ako je sloboda, ústavnosť a vláda práva (Backes 2006b: 34). Lipset s Raabom zase stavajú extrémizmus do protikladu s demokratickým politickým pluralizmom, ktorý definujú ako otvorený a demokratický trh ideí, prejavov a politických aktivít (Lipset, Raab 1973: 428). Je teda na mieste povedať, že ak súčasní autori hovoria o extrémizme ako o antitéze k demokracii, majú na mysli predovšetkým demokraciu liberálnu (Mudde 2006: 87), teda demokraciu vyznačujúcu sa nielen slobodnými a férovými voľbami, ale i existenciou širších občianskych a ľudských práv, tak ako o nich hovorí Zakaria.

Napriek tomu, že ešte i na tomto mieste je možné viesť ďalšiu diskusiu o tom, ktoré práva a slobody by mali byť nevyhnutnou súčasťou charakteristiky takýchto moderných liberálnych demokracií, pre potreby tohto textu bude nevyhnutné vystačiť si s uvedenou definíciou Fareeda Zakariu (i keď trochu „rozkročenou“ a nie práve precízne operacionalizovanou), ktorá však, ako to je ukázané na príklade textov Uwe Backesa, či ôsmich kritérií demokracie Richarda Stössa, môže byť jednotlivými autormi a teoretikmi demokracie i extrémizmu čiastočne revidovaná a upravená.

Azda najvhodnejšie zhrnutie takéhoto chápania vzájomného protikladu *demokracie a extrémizmu* ponúka súčasná teória extrémizmu, keď identifikuje ako dvoch reálnych opozičných aktérov, ktorí vstupujú do vzájomného súboja, politický extrémizmus a demokratický ústavný štát, čiže produkt historického vývoja liberálnych a demokratických síl. Eckhard Jesse hovorí, že demokratický ústavný štát ako protivník politického extrémizmu je vymedzený pomocou dvoch kategórií: demokratickej a konštitučnej. Demokratická zložka predstavuje uznanie a potvrdenie princípu zvrchovanej vlády občanov a fundamentálnej ľudskej rovnosti. Konštitučnú zložku predstavuje predovšetkým princíp právneho štátu. Demokratický ústavný štát však podľa Jesseho zároveň v symbolickej rovine predstavuje syntézu nových foriem zastupiteľskej demokracie a tradičných hodnôt v oblasti istoty ľudských práv a slobôd. Princíp liberálnej tradície a demokratickej súčasnosti – teda liberálnej demokracie – je teda kľúčovým opozitom k politickému extrémizmu (Jesse 2004: 9-10).

2.2 Radikalizmus, extrémizmus, krajná pravica a krajná ľavica

Politický extrémizmus sa v súčasnosti prejavuje v najrôznejších podobách. Zatiaľ, čo Uwe Backes hovorí predovšetkým o doktríne, organizácii a akcii, Miroslav Mareš považuje takéto rozdelenie za zjednodušujúce a tvrdí, že extrémizmus sa prejavuje v rámci najrôznejších ideológií, koncepcií, ale i nekonzistentných názorov a ideí (Mareš 2005: 301). Podstatné je, že do reálnej politiky sú extrémistické prvky prenášané rozličnými metódami a stratégiami, ktoré si osvojili rôzni aktéri. Prirodzene, za najvýznamnejších bývajú považované politické strany. No realita súčasných aktivít extrémistov je trochu odlišná. Daniel Milo vo svojom texte *Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike*, doteraz najambicióznym publikovanom pokuse pokryť fenomén krajnej pravice na Slovensku, ponúka zaujímavé rozlíšenie extrémistických skupín na základe troch fáz ich vývoja:

1. štádium je charakterizované pudovosťou, iracionalitou, absenciou strategického plánovania. Je sprevádzané násilím, aktivity extrémistov sú zamerané na konkrétne osoby a skupiny, ktoré sa z ich perspektívy zdajú opozičné. Za

extrémistov v prvom štádiu možno považovať napríklad násilnícke skupiny skinheadov, ktorí na začiatku 90. rokov organizovali rôzne pogromy a zát'ahy na rómske obyvateľstvo a pod. Tie sa stali základom prvých neformálnych organizácií, akými boli Slovenský národný front, rôzne slovenské divízie Blood and Honour, Slovakia Hammer Skins a ďalšie.

2. štádium charakterizuje cieľavedomá snaha o čiastočnú, alebo komplexnú zmenu politického systému, pričom je preňho typické spolčovanie, plánovanie a propagácia týchto snáh. Združenia preferujú radikálne metódy, sú demagogické a často krát prekračujú hranice zákona. V druhom štádiu sa nachádzajú rôzne občianske združenia, napríklad známa Slovenská pospolitosť, ale i rôzne neregistrované formácie, akými sú napríklad na krajnej ľavici rôzne anarcho-autonómne skupiny a s nimi spojená Antifa, resp. jej politické krídlo.
3. štádium je spojené so snahou o založenie politickej strany, ktorá má byť spolu s prepracovanou a komplexnou ideológiou najlepším nástrojom na ceste k moci a neskoršiu zmenu politického systému (Milo 2005: 15-16, Mikušovič 2007a: 12-13).

Uwe Backes s Eckhardom Jesse na druhej strane ponúkajú inú typológiu extrémizmu, založenú na porovnaní miery organizácie jednotlivých skupín s tým, či sa uchýľujú k využitiu politickej motivovaného násillia ako prostriedku politického boja. Hovoria potom o štyroch základných typoch:

1. extrémizme, ktorý využíva násillie a vykazuje pevnú organizáciu (teroristické skupiny)
2. extrémizme, ktorý využíva násillie, no nevykazuje známky prvej organizácie (subkultúry, hnutia)
3. extrémizme, ktorý nevyužíva násillie, ani nie je pevne organizovaný (antidemokratickí intelektuáli)
4. extrémizme, ktorý nevyužíva násillie a je pevne organizovaný (politické strany, porov. Mareš 2005: 301-302).

Je zrejmé, že ani jedna z typológií nie je vo svojich dôsledkoch presná. Milove tri štádiá vývoja extrémistických skupín nezahŕňajú napríklad práve pevne organizované teroristické bunky, v oboch prípadoch by bolo pravdepodobne zložité typologizovať napríklad extrémistické samostatné médiá; čo je však pravdepodobne ešte dôležitejšie, v súčasnosti dochádza v rámci extrémistickej scény ku kombinácii jednotlivých stratégií. Najmä v Nemecku v prípade

Národnodemokratickej strany Nemecka (NPD), ale najnovšie i v Českej republike v prípade Dělnické strany, sme svedkami úzkych koordinovaných kooperácií politických strán s voľne organizovanými neregistrovanými skupinami autonómnych nacionalistov a podobných leaderless resistance skupín, ktoré takto predstavovanú charakteristiku extrémizmu do značnej miery prekonávajú.

Z hľadiska typologizácie jednotlivých skupín, ktoré sa pohybujú na hranici ústavnej konformity, je však ešte dôležitejšie rozdelenie, ktorého potrebu si všimli niektorí autori v súvislosti s tým, že pri vlastnej empirickej analýze bolo nielenže často krát náročné vhodne charakterizovať jednotlivé subjekty na základe ich antidemokratickej povahy, ale i vzájomne od nich odlíšiť formácie, ktoré síce oscilovali na hranici medzi *demokraciou* a *extrémizmom*, no špecifickosť ich aktivít a rozdielna programatika bližšie zaradenie neumožňovali. Nemecká politologická škola preto prichádza s pojmom *politický radikalizmus*.

Zatiaľ, čo Seymour Martin Lipset vo svojej práci venujúcej sa americkému McCarthysmu ešte používa pojem *radical right* synonymicky s termínom *right-wing extremism* (Lipset 1955), o niekoľko desaťročí ťažkosti s určením deliaceho momentu medzi ústavno-konformným demokratickým spektrom a extrémizmom podmienia zavedenie termínu *politický radikalizmus* ako „označenia prechodu, resp. šedej zóny medzi týmito dvoma abstraktne vymedzenými pojmi“ (Mareš 2003: 32). V tomto kontexte je politický radikalizmus chápaný ešte ako súčasť ústavno-konformného spektra, teda priestoru zotrúvajúcej lojality k demokratickému usporiadaniu, no tvorí už zmienený prechod k extrémizmu. Cas Mudde tvrdí, že ako *radikalistické* môžeme „označiť také aktivity, ktoré pri riešení problémov nesmerujú k plnému, ani čiastočnému odstráneniu slobodného demokratického usporiadania“. Inými slovami, zatiaľ, čo o extrémizme môžeme hovoriť ako o programe zo zásady zameranom *proti* ústavnému poriadku, radikalizmus je voči ústavnému poriadku „iba“ *nepriateľský* (*verfassungswidrig* vs. *verfassungsfreundlich*, Mudde 2006: 88). Miroslav Mareš v kapitole o teórii demokracie v spomínanom zborníku *Demokracie* definuje politický radikalizmus ako

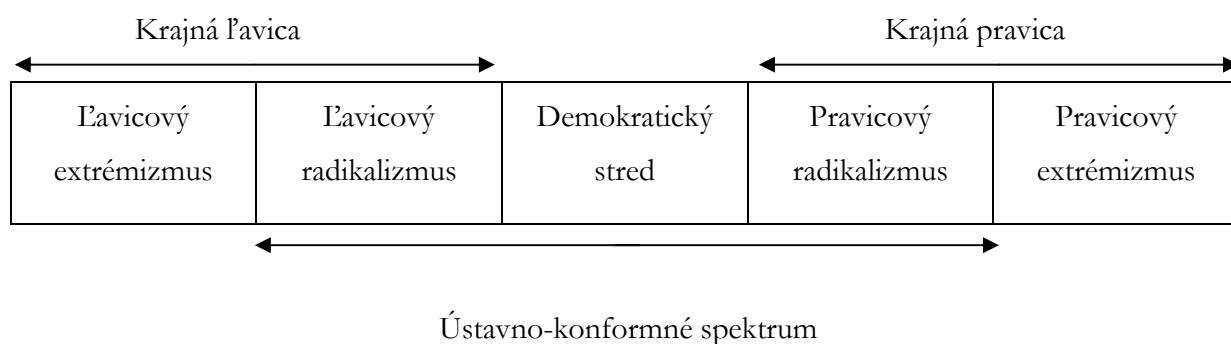
„abstraktný priestor, v rámci ktorého sú na základe výraznej nespokojnosti s pluralitným usporiadaním a mierou zabezpečenia práv, slobôd či povinností pre jednotlivé časti spoločnosti, zastávané postoje a názory, ktoré sú veľmi kritické k forme demokratického usporiadania, pričom je požadovaná ich dôsledná zmena.“

(Mareš 2005: 303-304)

Vo všeobecnosti tento postoj ale znamená, že nedochádza k zavrhnutiu demokracie, či jej hodnôt, no jej jednotlivé atribúty sú v rôznej miere spochybňované. Pri presadzovaní politických cieľov sú teda využívané neštandardné populistické a akčné metódy agitácie, sú však rešpektované základné demokratické mechanizmy. „Politický radikál sa teda centrifugálne vzdáľuje centru, ktoré je určené rozhodujúcimi demokratickými silami, avšak nedosiahol hranice extrémizmu,“ dodáva Mareš – a cituje Manfreda Funkeho, podľa ktorého je deliaca línia medzi extrémistami a radikálmi určená ich skutočným rozhodnutím vo vzťahu k spoločenskému usporiadaniu (teda demokracii), kým radikálov od ústavno-konformného spektra odlišuje odstredivosť voči centru, blízkosť k extrémizmu a destabilizačný potenciál; i tak je ale nutné dodať, že hranice medzi demokraciou a radikalizmom na jednej strane, a radikalizmom a extrémizmom na strane druhej, sú nejednoznačné a priepustné (Mareš 2005: 304). V slovenskom prostredí reflektuje diferenciáciu medzi radikalizmom a extrémizmom v zásade iba najnovšia *Správa o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu* autorov odborného webu Security and Society, ktorá zhrňa doteraz povedané, keď radikalizmom nazýva politiku smerujúcu k presadeniu hlbokých zmien demokratického systému (nie však jeho úplné odstránenie) participáciou na existujúcom politickom systéme a využitím legálnych, zásadne nenásilných prostriedkov. Extrémizmus potom charakterizuje ako stratégiu, ktorej cieľom naopak je úplné odstránenie samotného demokratického systému a jeho nahradenie iným systémom – autoritatívnym, či totalitaristickým, v ktorom absentujú základné demokratické princípy a rešpektovanie ľudských práv. Správa tiež pripomína, že akceptácia násilia je, v protiklade s politikou radikálov, u extrémistov bežná (Security and Society 2008b).

Schému celej situácie ponúka Richard Stöss v *Rechtsextremismus in vereinten Deutschland*, ktorú Mareš upravil v knihe *Pravicový extrémizmus a radikalizmus v Českej republike*:

Model radikalizmu a extrémizmu, tab 2.1

(Mareš 2003: 33)

Pojmy *krajná ľavica* a *krajná pravica* v takomto rozdelení predstavujú termíny pre širšie vymedzený priestor – pred i za hranicou ústavno-konformného spektra – ktorý v sebe zahŕňa ako pravicový, resp. ľavicový *radikalizmus*, tak i pravicový, resp. ľavicový *extrémizmus*. Slovom Michaely Grün a Kathariny Stankiewicz, kategórie *krajnej pravice* a *krajnej ľavice*, či k nim synonymicky užívané termíny *ultrapravica* a *ultraľavica*, v sebe obsahujú ako formácie agitujúce priamo proti demokracii, tak i skupiny, ktorých ambíciou je síce pretvoriť či zmeniť niektoré základné charakteristiky a princípy demokracií, no neodmietajú ich ako celok (Grün, Stankiewicz 2006: 167).

Prirodzene, typologizácia antidemokratických aktérov na základe definičného rozdelenia na radikalizmus a extrémizmus nie je jediným, striktným, či nevyhnutne rigidným spôsobom ako funkčne a koherentne charakterizovať fenomén nepriateľov demokracie. Najmä v súvislosti s vývojom na krajnej pravici niektorí autori upozorňujú na metodologické problémy v súvislosti s využívaním pojmov radikalizmus a extrémizmus, a naznačujú možné funkčné výhody, ktoré pre tento typ strán či formácií ponúka napríklad označenie *ľavicovo populistické* a pod. Joanna Jankiewicz cituje Paula Taggarta, ktorý hovorí o „populistických stranách nového typu“, kombinujúcich vypätý nacionalizmus s neoliberalnou ekonomickou politikou, ktoré sa síce snažia súťažiť v rámci arény bežnej parlamentnej súťaže, no odmietajú konsenzuálny, a preferujú konfliktný štýl politiky (Jankiewicz 2007: 22-23).

Tieto tzv. „iné“ prístupy v oblasti definičných možností a metodologických úskalí disciplíny vychádzajú čiastočne z kritických postrehov, ktoré sa v rámci politicko-vednej diskusie o teórii extrémizmu objavujú. Vyčítaná jej býva prílišná opisnosť a redukcia politologického výskumu na prostú deskripciu spoločensko-politických fenoménov, či zdôrazňovanie spoločných princípov fungovania subjektov ako pravicového, tak i ľavicového extrémizmu (časť autorov tvrdí, že zatiaľ, čo pravicový extrémizmus je antidemokratický zo svojej podstaty, socializmus sa stáva antidemokratickým iba ak je zneužitý; obdobne napríklad Gero Neugebauer konštatuje, že fundamentálny rozdiel medzi socialistickou ľavicou a nacionalistickou a autoritatívnou pravcou je ten, že kým druhá menovaná je *antidemokratická*, prvá menovaná je v skutočnosti *antikapitalistická*, Mareš 2005: 314-317). Závažnejšie výčitky sú však spojované s nedostatočným vymedzením politického radikalizmu a politického extrémizmu, čo môže za istých okolností viesť i k zneužitiu klasifikácie na podklade teórie extrémizmu k čisto politickým cieľom – ako podľa Miroslava Mareša pripomínajú Pavel Barša s Maximiliánom Strmiskom, „z hľadiska akumulácie reálnej i morálnej moci tak môžu byť *antisystémovosť* a *extrémizmus* veľmi účinnými zbraňami etablovaných síl, ktoré sa s ich pomocou môžu pokúsiť zbaviť svojich protivníkov takpovediac kontumačne – ich diskvalifikáciou – bez toho, aby sa vôbec namáhali demokratickým bojom

v demokratickej aréne“ (Mareš 2005: 317). Ostatne, na tento fakt v minulosti upozorňoval celý rad slovenských odborníkov na extrémizmus v súvislosti s už spomínanou snahou ministerstva vnútra zadefinovať extrémistické trestné činy v rámci Trestného zákonníka³ a zároveň vytvoriť paragraf na prechovávanie extrémistických materiálov, ktorý nemal rozlišovať ich držbu za účelom propagovania ideológie, alebo prostého výskumu (Blog Security and Society 2007). Azda ešte významnejšou sa stane táto námietka v prípade opisu postupu slovenskej polície v kauze napadnutia Hedvigy Malinovej, ktorý bude obsahom ďalších častí textu.

Zaujímavou je v tomto prípade i otázka prekrývania sa dvoch politicko-vedných paradigiem v oblasti výskumu politických subjektov: mimo iných teórie straníckych rodín a teórie extrémizmu. Kým prvá z nich zaraďuje napríklad Slovenskú národnú stranu (SNS) do straníckej rodiny krajne pravicových politických strán (Kopeček 2002: 366-368, porovnaj tiež Strmiska, Hloušek, Chytilík, Kopeček 2005: 38-39), klasifikácia SNS z hľadiska teórie extrémizmu je podstatne zložitejšia – je totiž otázne, do akej miery, napriek populistickej rétorike a občasným nacionalistickým výrokom jej predsedu Jána Slotu, je na základe reálne uskutočnených politických krokov možné charakterizovať túto stranu čo i len ako pravicovo radikalistickú. Faktická umiernenosť jej programu, miestami síce kontrastujúca s rétorikou jej čelných predstaviteľov, ktorých občasné výroky o rómskej či maďarskej menšine by sme možno bez obáv zaradili medzi rasistické, bola totiž v politickom vývoji strany ešte viac podčiarknutá v obdobiach, kedy SNS vstúpila do vlády. Ako pripomínajú Miroslav Konečný a Karel Zetocha v súvislosti s jej účasťou v tretej vláde Vladimíra Mečiara v rokoch 1994-1998, „SNS sa stala lojálnym, resp. podriadeným koalíčným partnerom, ktorý vždy uprednostnil vlastné záujmy a výhody vyplývajúce z podielu na vládnej moci, pred presným plnením svojho programu“ (Konečný, Zetocha 2005). Potreba hlbšej analýzy postavenia SNS na slovenskej politickej scéne a fakt, že napriek vyhranenej rétorike strana nikdy neprešla do konfrontácie s demokratickým ústavným štátom, sú tiež dôvodom, prečo strana nie je súčasťou tohto textu ako zrejmy nedemokratický aktér, keďže i keď SNS je možné z hľadiska teórie stranícko-politických systémov radiť medzi *krajnú pravicu*, ak ako definičné kritérium použijeme jej vzťah k demokratickému ústavnému štátu, pravdepodobne nenájdeme v jej histórii žiaden krok či programový bod, ktorý by za *krajne pravicovú* mohol stranu označiť z takéhoto hľadiska.

Problematickou sa z pohľadu hlbšej a metodologicky konzistentnej analýzy stáva otázka vymedzenia kategórie radikalizmu a extrémizmu a kategórie straníckej rodiny krajne pravicových strán. Stranícka rodina krajne pravicových strán je pojem patriaci k teórii stranícko-politických

³ Konkrétne išlo najmä o bývalého koordinátora organizácie Ľudia proti rasizmu Daniela Mila, ex-riaditeľa Komisie pre koordináciu boja proti extrémizmu Pavla Draxlera, či politológa Michala Mikloviča.

systémov – a je teda klasifikovaný na podklade programatiky subjektov, ktoré k nemu možno zaradiť, najmä vo vzťahu k programatike iných aktérov či súčastí straníckych systémov, čiže iných politických strán. V protiklade k tomu je, ako bolo vyššie naznačené, problematika politického radikalizmu a extrémizmu predovšetkým otázkou vzájomného vzťahu medzi politickými radikálmi a extrémistami a demokratickým ústavným štátom. Obe teórie síce pracujú s fenoménom *krajnej pravice* a *krajnej ľavice*, no vymedzujú ich na základe odlišných definičných kritérií. Je síce zrejmé, že subjekty krajne pravicovej straníckej rodiny sa s krajinou pravicou z hľadiska teórie extrémizmu môžu prekrývať, ostatne, tento jav je viac ako častý; absenciu koherentného teoretického vymedzenia však tento fakt neospravedlňuje. Terminologicky totožná kategória *krajnej pravice* totiž v rámci paradigmy dvoch rozdielnych teoretických prístupov, a teda odlišných spôsobov definičného vymedzenia, môže získavať celkom odlišný obsah determinujúci i možnosť iných poznatkov a klasifikácií⁴.

Napriek týmto kritickým postrehom a – v mnohých smeroch – oprávneným námietkam, predstavuje teória extrémizmu, so svojim definičným rozdelením *pravicového radikalizmu* a *pravicového extrémizmu* kľúčové teoretické východisko tejto práce. Cieľom predchádzajúcich riadkov nebolo v žiadnom prípade diskvalifikovať metodológiu a názvoslovie disciplíny ako celok, ale skôr upozorniť na niektoré, doteraz neprekonané problémy a úskalía, vďaka ktorým je istá miera skepticizmu na mieste. Ostatne, kritický pohľad na teoretický rámec celého textu mu nemôže uškodiť; tak ako mu neuškodí ani kritický pohľad na závery, ktoré z tohto rámca vyplývajú.

⁴ Nie vždy k takémuto rozlíšeniu ale dochádza. Josef Smolík s Jakubom Kylaouškom napríklad vo svojom texte *Národní strana: resuscitace krajně pravicové stranické rodiny?*, ktorý publikovali v Stredo-evropských politických štúdiách v roku 2006, po predstavení českej Národnej strany ako marginálneho politického subjektu a jej programového zamerania analyzujú zvolenú politickú stranu na základe jej programových priorit pre parlamentné voľby v roku 2006. Rovnako skúmajú vzťah Národnej strany k iným straníckym subjektom, ktoré možno v rámci českého politického systému zaradiť k pravici. Krátko nato však ale svoj rozbor vyúsťujú do kapitoly nazvanej *Extrémna či radikálna pravica?*, kde už analyzujú postavenie strany z hľadiska teórie extrémizmu, pričom prichádzajú k záveru, že je mimoriadne citlivé a zložité klasifikovať Národní stranu ako politicky radikálnu či extrémistickú, no konštatujú, že strana sa občas sama za krajne pravicovú považuje (jeden z jej predstaviteľov, Pavel Sedláček, hovorí o strane ako o reprezentantovi ultrapravice), a s inými krajne pravicovými subjektami i spolupracuje. Z hľadiska celého textu je táto možná klasifikácia Národnej strany ako *krajne pravicovej* jediná – a i keď autori nedošli k jednoznačnému záveru, ako Národnú stranu podrobnejšie typologizovať, odpoveď na otázku, či Národná strana predstavuje pokus o resuscitáciu krajne pravicovej straníckej rodiny, nehľadali pomocou teórie stranícko-politických rodín, ale na základe definičných vymedzení teórie extrémizmu, ktorá o krajne pravicových subjektoch hovorí v súvislosti s ich postojom voči demokratickému ústavnému štátu (porov. Kylaoušek, Smolík 2006).

3. Nedemokratickí aktéri a varianty extrémizmu

Hlbšia diferenciácia nedemokratických aktérov a foriem politického extrémizmu je vo svojej základnej podobe postavená na klasickom politickom rozdelení na pravicu a ľavicu. K nim je ešte v súčasnosti v rámci teórie extrémizmu pridávaný i extrémizmus *náboženský*, často nepresne redukovaný na islamský fundamentalizmus. Napriek tomu, že existujú niektoré prístupy, ktoré upozorňujú napríklad na spoločné princípy realizácie cieľov ako pravicových, tak i ľavicových extrémistických subkultúr mládeže, a preto považujú takéto ideologické rozdelenie za sekundárne, dichotómia na podklade pravo-ľavého politického spektra v súčasnej teórii extrémizmu dominuje. Niektoré, najmä anglosaské teoretické koncepty, reflektujúce spoločný fenomén gangového násillia a zločinov z nenávisti (*bate crimes*), totiž v rámci kontinentálnej Európy predstavujú len partikulárne analýzy časti extrémistickej scény – a neodpovedajú na problémy politického radikalizmu a extrémizmu straníckych subjektov vymedzujúcich sa voči režimu liberálnej demokracie a demokratickému ústavnému štátu bez použitia násillia ako prostriedku politického boja. Práve u nich je možné identifikovať významnú rolu programatiky, ktorá často odráža politické preferencie práve na podklade rozdelenia na pravicu a ľavicu.

3.1 Nedemokratickí aktéri vs. demokratický ústavný štát

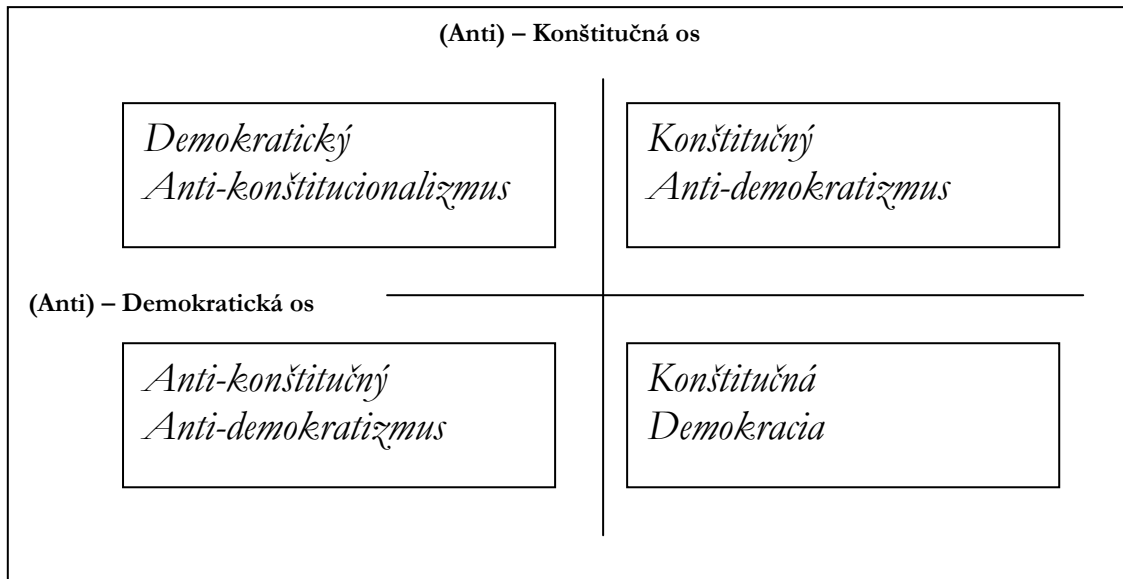
Eckhard Jesse hovorí, že pochopenie vymedzenia demokratického ústavného štátu, ktoré v sebe zahŕňa dve komplementárne spojené kategórie, teda demokratický princíp a princíp ústavný, do istej miery napomáha i pochopeniu diferenciácie nedemokratických aktérov do dvoch základných variantov politického extrémizmu: *ľavicového* a *pravicového*. Podľa Jesseho rozlíšenie spočíva v tom, že zatiaľ, čo ľavicový extrémizmus stojí v konflikte predovšetkým s konštitučným princípom demokratického ústavného štátu, pravicový extrémizmus sa stretá najmä s princípom demokratickým. Kým pravicový extrémizmus popiera základný demokratický predpoklad rovnosti všetkých ľudí, ľavicový extrémizmus sa snaží naopak rovnosť absolutizovať a preniesť ju do všetkých oblastí ľudského života, úplne oslobodiť človeka od všetkých spoločenských obmedzení a odstrániť ústavne vymedzené princípy fungovania spoločnosti (Jesse 2004: 10).

V analytickej rovine táto téza predstavuje prehĺbenie predstavenej definície politického extrémizmu ako antitézy demokratického ústavného štátu. Ako sa totiž v tejto súvislosti pýta Uwe Backes: Znamená fakt, že pravicový extrémizmus sa pohybuje vo väčšej miere v konflikte s demokratickým princípom demokratického ústavného štátu a ľavicový extrémizmus naopak s princípom ústavným, že pre praktické vymedzenie istého typu správania a jeho klasifikáciu ako

politicky extrémistického nie je nevyhnutná kombinácia oboch týchto princípov? Je možné povedať, že jedna z nich pre takúto klasifikáciu postačuje?

Podľa Backesa môžu byť *demokratická* a *konštitučná* dimenzia teoreticky v rámci typu politického správania kombinované v rámci štyroch ideálnych typov:

Dve dimenzie demokratického ústavného štátu a politický extrémizmus, tab 3.1

(Backes 2007: 251)

Odpoveďou na Backesovu otázku môže byť jeho následné tvrdenie, že všetky prvé tri, teda demokratický anti-konštitucionalizmus, konštitučný anti-demokratizmus i anti-konštitučný anti-demokratizmus, reprezentujú protiklad štvrtého typu, konštitučnej, čiže ústavnej demokracie, a negujú princípy demokratického ústavného štátu.

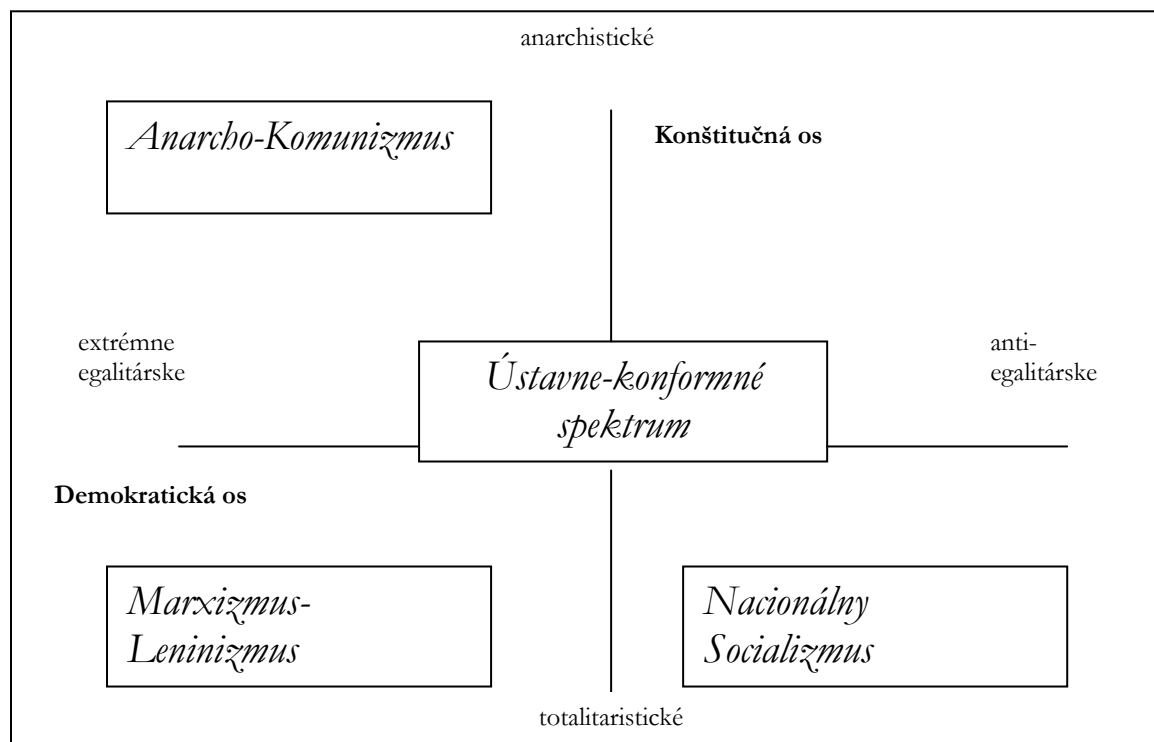
V takomto rozdelení reprezentuje podľa Backesa prvý typ, demokratický anti-konštitucionalizmus, hnutie či ideológiu, ktoré akcentuje a absolutizuje myšlienku fundamentálnej rovnosti ľudských bytostí, no zásadne odmieta akékoľvek obmedzenia zo strany spoločnosti a princíp výkonu vlády a monopolu moci demokratického ústavného štátu. Zaraďuje sem anarchistické a komunistické doktríny deklarujúce egalitárstvo ako vlastný ideologický základ, akokoľvek môžu v súvislosti s dejinnou skúsenosťou pôsobiť diametrálne odlišne.

Druhým typom, konštitučným anti-demokratizmom, je podľa Backesa Aristotelova *politeia*, čiže konštitučne vymedzená forma vlády postavená na princípe ľudskej nerovnosti v podobe otrokárskoho režimu. Okrem praxe severoamerických štátov pred občianskou vojnou sa sem radia predovšetkým nasledovníci a prívrženci juhoafrického Apartheidu.

Tretí typ, anti-konštitučný anti-demokratizmus, zahŕňa najmä nacistickú prax počas Hitlerovej tretej ríše a súčasné nacionálno-socialistické prúdy v radoch pravicových extrémistov. Je vyjadrený totálnou negáciou fundamentálneho princípu rovnosti ľudských bytostí v prospech nadradenia vlastného národa a rasy, spojeného s propagáciou totalitaristického režimu úplne eliminujúceho systém ľudských práv a slobôd v procese usmernenia či zjednotenia (*Gleichschaltung*) spoločnosti (Backes 2007: 252).

Je ale nutné pripomenúť, že v praxi identifikované a analyzované aktivity politických extrémistov nenapĺňajú tieto ideálne typy do bodky, pravda, azda s výnimkou Hitlerovho totalitarizmu, ktorý sa priblížil anti-konštitučnému anti-demokratizmu ako vo svojom totálnom eliminovaní práv a slobôd jednotlivca a popretí ľudskej rovnosti na rasovom základe, tak i v dekonštrukcii elementárnych princípov právneho štátu v rozsahu takmer *ideálnom*. Ostatné príklady napĺňajú Backesovu typológiu vždy len do istej miery. Platí to predovšetkým o realite komunistického totalitarizmu 20. storočia, ktorý myšlienku absolutizácie fundamentálnej rovnosti ľudských bytostí rozvinul v orwellovskú tézu o *rovných a rovnějších*. V praxi je podľa Backesa pri analýze politického extrémizmu optikou pravo-ľavého politického spektra možné ideálne typy naznačené v tabuľke 3.1 aplikovať do nasledujúceho – opäť však nie vyčerpávajúceho – grafu.

Varianty extrémizmu na podklade pravo-ľavého spektra a dvoch dimenzií demokratického ústavného štátu, tab 3.2

(Backes 2007: 254)

Podobne však i súčasní politickí radikáli a extrémisti ustupujú od niektorých svojich teoretických východísk, často v snahe vyhnúť sa priamym stretom s liberálnou demokraciou, a využiť tak obmedzenia demokratického ústavného štátu brániť sa jeho nepriateľom pre existenciu v akejsi šedej zóne medzi legalitou a ilegalitou. Ústup z niektorých programových charakteristík, ako i kombinácia programov a stratégií, ktoré boli v minulosti typické viac pre pravicový, resp. pre ľavicový extrémizmus, a ktoré dnes možno identifikovať ako spoločné body v prípade oboch variantov extrémizmu, v zásade obhajujú potrebu existencie spoločnej definície politického extrémizmu ako antitézy demokratického ústavného štátu, vymedzeného ako kombinácie demokratického a konštitučného princípu. Uwe Backes hovorí, že naznačené prehĺbenie tejto definície extrémizmu na základe analýzy miery konfliktu s jednotlivými jeho zložkami (čiže demokratickým, resp. ústavným princípom), skôr otvára možnosti pre podrobnejší výskum politických extrémistov v rámci rôznych prípadových štúdií, napríklad v spôsobe ich možnej diferenciacie na nebezpečné a nebezpečnejšie, či menej alebo viac extrémistické (*extreme a more extreme*, alebo tiež *softer a harder*) skupiny (Backes 2007: 253).

Pravicový a ľavicový extrémizmus tvoria teda dva základné varianty extrémizmu, ktoré autori v rámci súčasnej teórie extrémizmu reflektujú. Na tomto mieste je v krátkosti vhodné predstaviť oba typy extrémizmu, doplniť toto pravo-ľavé delenie o extrémizmus náboženský a etnický, a na inom mieste sa hlbšie venovať problematike pravicového radikalizmu a extrémizmu, ktorý je z hľadiska reality aktivít antidemokratických aktérov v slovenskom politickom systéme relevantnejším protivníkom demokratického ústavného štátu, a s ktorým sa demokratický ústavný štát v ostatnom období najväčšmi stretá vo viac či menej otvorenom politickom boji sledujúcim elimináciu perspektívnych hrozieb pre slovenskú liberálnu demokraciu.

Miroslav Mareš, podobne ako už spomínaní Uwe Backes s Eckhardom Jesse, charakterizuje *pravicový extrémizmus* ako politický smer, ktorý je

„obranne anti-individualistický, neguje základný axióm fundamentálnej ľudskej rovnosti a je zameraný proti liberálnym a demokratickým silám a produktu ich vývoja – demokratickému ústavnému štátu.“

(Mareš 2005: 306)

Cieľom pravicového extrémizmu je dekonštrukcia liberálnej demokracie a jej nahradenie spoločenským poriadkom, ktorý by inštitucionalizoval *nerovnosť* ľudských bytostí, založenú na

pôvode, výkonu, národnej, etnickej alebo rasovej príslušnosti. Za ideový základ súčasného pravicového extrémizmu býva teóriou extrémizmu považovaný predovšetkým antidemokratický konzervativizmus, namierený proti ideám Francúzskej revolúcie. Termín *antidemokratický konzervativizmus* je však nutné spresniť; nejedná sa totiž o klasické (Burkeove) pojetie konzervativizmu, obdobne reagujúce na Francúzsku revolúciu. Do antidemokratického konzervativizmu sa v pojmách teórie extrémizmu radí:

1. monarchizmus
2. nacionalizmus
3. revolučný konzervativizmus a fašizmus
4. xenofóbia a rasizmus (Mareš 2005: 307).

Ľavicový extrémizmus je najčastejšie definovaný ako snaha absolutizovať princíp rovnosti na všetky oblasti života. Miroslav Mareš hovorí:

„v zdôraznení fundamentálnej ľudskej rovnosti sa síce ľavicovo extrémistické doktríny zhodujú s demokratickým ústavným štátom, ale vyvodzujú z tohto základného etického princípu dôsledky, ktoré je možné považovať za extrémistické.“

(Mareš 2005: 307).

„Ľavicovosť“ krajnej ľavice je podľa Lukea Marcha a Casa Muddeho daná jej programatikou, v ktorej kľúčovú pozíciu zaujíma téza, že základom súčasného politického a spoločenského usporiadania je nespravodlivá nerovnosť. U mnohých krajne ľavicových skupín navyše platí, že v ich redistributívnych zámeroch je či už implicitne alebo explicitne prítomná požiadavka na radikálnu subverziu liberálnej demokracie a odstránenie modelu demokratického ústavného štátu (March, Mudde 2005). Mareš dodáva, že ľavicovo extrémistické doktríny v protiklade s konštitučne-demokratickým ideovým okruhom zneužívajú náhľad na „chyby, obmedzenosť a nedokonalosť ľudí a ich snáh a predpokladajú zrodenie nového človeka, ktorý sa rozíde so všetkými doteraz známymi formami spoločenského usporiadania a privodí stav úplnej harmónie na Zemi“ (Mareš 2005: 307-308).

Náboženský extrémizmus je tretím najčastejšie spomínaným variantom extrémizmu⁵. V minulosti často redukovaný len na islamský fundamentalizmus, dnes – i vo svetle udalostí v roku 2001 a po ňom – predstavuje jednu z najdiskutovanejších tém politickej vedy a bezpečnostných štúdií. K pôvodnej pravo-ľavej dichotómii ho pridali Uwe Backes a Eckhard Jesse, ktorí sa ale sústredili práve najmä na islamský fundamentalizmus. Ďalší politológovia poukazovali i na ďalšie náboženské prúdy usilujúce sa o prepojenie cirkevnej a svetskej moci a ohrozenie základov demokratického ústavného štátu⁶.

Miroslav Mareš obecnne vymedzuje náboženský extrémizmus ako

„nábožensky motivované antidemokratické postoje a činnosti, orientované na ustanovenie alebo udržanie teokratického režimu, prípadne porušovanie zásadných demokratických záujmov a základných ľudských práv“

(Mareš 2005: 319)

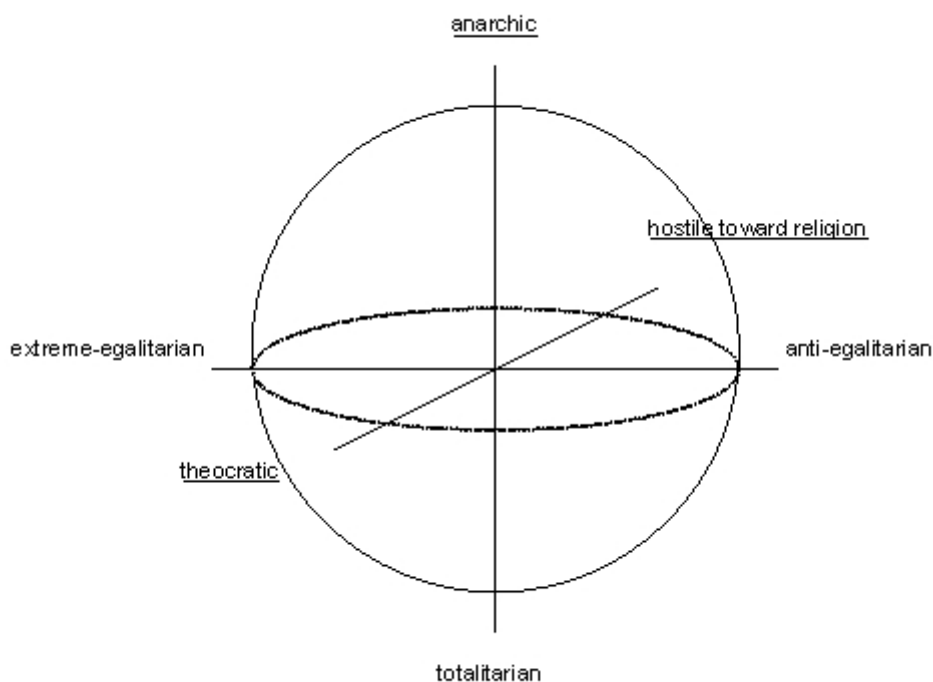
Uwe Backes pripodobňuje nepriateľstvo náboženských extrémistov voči svetskej moci, ktorá nie je založená na náboženských princípoch a podriadená náboženskému učeniu, nenávisť komunistického totalitarizmu voči cirkvám a náboženským spoločnostiam. Vo všeobecnosti totiž extrémistické hnutia najčastejšie tendujú k totalitaristickému usporiadaniu spoločnosti a teda si bezvýhradne nárokuje absolútnu kontrolu nad všetkými oblastami života jednotlivca (Backes 2007).

Dvojdimenziálne pojmie vzťahu demokratického ústavného štátu a politického extrémizmu tak Backes doplňuje ešte o tretiu dimenziu vzťahujúcu sa k dichotómii medzi teokratickou profiláciou nedemokratických aktérov a nenávisťným postojom voči náboženstvu. Tento diagram foriem politického extrémizmu v trojdimenzionálnej sfére približuje vo svojom texte *Meaning and Forms of Political Extremism in Past and Present*, ktorý publikoval v roku 2007 v Stredoeurópskych politických štúdiách.

⁵ Pravicový, ľavicový a náboženský extrémizmus však samozrejme netvorí jedinú možnú definíciu rozdelenie oponentov systému. Nutné povedať, že napr. v americkom prostredí k takémuto ideologickému deleniu častokrát nedochádza vôbec a hovorí sa len o gangovom násilí či zločinoch z nenávisťi. Niektorí autori taktiež upozorňovali na nedostatočnosť rozlíšenia extrémizmu na pravicový a ľavicový a v súvislosti s analýzou fašizmu hovorili o „extrémizme stredu“.

⁶ Typicky sa v tejto diskusii poukazovalo napríklad na antidemokratické stratégie rôznych siekt – napr. i na Slovensku aktívnej Scientologickej cirkvi (Mareš 2005: 319).

Formy politického extrémizmu v trojdimenzionálnej sfére podľa Uwe Backesa, tab. 3.3

(Backes 2007)

3.2 Ľavicový radikalizmus a extrémizmus na Slovensku

Prvú obsiahlejšiu reflexiu ľavicového radikalizmu a extrémizmu v slovenskom prostredí predkladá *Výročná správa o stave a vývoji extrémizmu na území Slovenskej republiky v roku 2001*. Medzi relevantné krajne ľavicové prúdy radí predovšetkým anarchisticke, či anarcho-autonómne hnutie, subkultúru PUNK, skupiny radikálnych antiglobalistov a radikálnych ekologických aktivistov. Slovenská krajná ľavica v rokoch 2000 a 2001 predstavovala rad často neformálnych, no personálne prepojených skupín, ktorých najvýznamnejším spojovateľom bol najmä boj proti globalizácii a militantný antifasizmus, reagujúci na činnosť a aktivity slovenskej krajnej pravice. Správa vo všeobecnosti neidentifikuje významnejšiu ideologickú prepracovanosť či konceptualizáciu v oblasti krajne ľavicovej programatiky, napriek tomu je možno v rámci niektorých buniek pozorovať príklon k anarchistickým myšlienkam, ktoré sledujú zrušenie ústavne vymedzených princípov fungovania spoločnosti, odstránenie stávajúceho režimu reprezentovaného konceptom demokratického ústavného štátu a jeho nahradenie spoločenským poriadkom fungujúcim na princípe absolutizovanej slobody, beztriednej spoločnosti a neexistencii konštitučných väzieb, ktoré by túto absolútne chápanú slobodu obmedzovali⁷.

⁷ Treba však pripomenúť, že táto téza predstavuje istú re-interpretáciu textu, ktorý spomínaná Výročná správa obsahuje, využíjúc odbornejšiu a metodologicky jasnejšiu terminológiu. V rokoch 2001 či 2002 bol

Zaznamenané boli aktivity malých, pravdepodobne krátkodobých projektov ako bola činnosť bratislavskej skupiny *Revolučný kolektív 9. novembra*. Jedinými ako-tak významnejšími organizovanými skupinami však boli Československá anarchistickej federácia a skupiny militantných antifašistov, vystupujúcich pod rôznymi variantmi kampane Antifa (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2002 8-9).

Hlbšiu analýzu slovenskej krajnej ľavicovej predstavila až *Správa o boji proti prejavom násilia, intolerancie a extrémizmu na území Slovenskej republiky* z roku 2005. Tá už ľavicový radikalizmus a extrémizmus klasifikuje a delí na *anarchistický* a *komunistický*, pričom ako kľúčové definičné kritériá skupín vyberá militantný postoj k niektorým (sociálnym) skupinám obyvateľstva a šírenie triednej nenávisťi v prípade komunistického krídla, a absolutizáciu princípov slobody a rovnosti ústiacu do snahy o odstránenie stávajúceho ústavne vymedzeného spoločenského poriadku v prípade anarchistickej krídla slovenskej krajnej ľavice. Okrem anarchistov a komunistov však k ultraľavici rovnako ako v predchádzajúcej správe radí ako radikálnych antiglobalistov a ekologických aktivistov, tak i punkovú subkultúru.

Z hľadiska zamerania tohto textu je podstatné, že v súvislosti s obdobím rokov 2001-2005 správa konštatuje veľmi nízku aktivitu ľavicových radikálov a extrémistov, ktorej najvýraznejším reprezentantom boli najmä militantní antifašisti, organizovaní okolo skupín kampane *Antifa*, na Slovensku vystupujúcich najmä pod značkou *Antifašistickej akcie*. Významnejšie miesto zaujímala Antifašistická akcia Bratislava, ktorá sa prezentovala monitoringom bratislavských neonacistov a pravicových radikálov, z anarchistickej skupín boli najaktívnejšie, s militantnými antifašistami úzko kooperujúce, *Československá anarchistickej federácia* a *Priama akcia* (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2005). Ich reálny význam je však minimálny a skupiny musíme označiť za marginálne podobne, ako i iné pokusy o ukotvenie anarchistickej, anarcho-autonómnych a anarcho-syndikalistickej frakcií, akou bola na príklad sieť *Anarcho-syndikalistickej propagačnej buniek* (ASPB) v Bratislave, Modre a Starej Ľavej v polovici 90. rokov (Bastl 2000: 49).

V súčasnosti môžeme medzi aspoň ako tak aktívnych predstaviteľov ľavicového radikalizmu extrémizmu na Slovensku stále radiť najmä militantných antifašistov, aktivizujúcich sa predovšetkým pod spomínanými názvami Antifa či Antifašistická akcia. Napriek tomu, že sa k hnutiu hlásia jednotlivci z celej krajiny, činné je skôr v Bratislave, Trnave, Trenčíne a Košiciach, kde sa napríklad 19. marca 2008 zišiel na slovenské pomery vysoký počet ľavicových radikálov.

výskum extrémizmu na Slovensku len v začiatkoch – a na správe je to možno celkom dobre rozpoznať. Samotný text totiž hovorí o programatike krajnej ľavice ako o „proteste proti ničomu“, „poriadku, ktorý sa im nepáči“, či „pokiaľ možno všetkému globálnemu“, „proti autám“ (!) a „chemickému priemyslu“, ktorého cieľom je „nastoliť anarchistickej štát, ktorý by bol bez obmedzení a každý by si tam robil, čo chce“ (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2002: 9).

Pochodu proti rasizmu sa vtedy zúčastnili takmer 200 antifašistov. Deklarované konfrontačné aktivity voči ultrapravicí, o ktorých napríklad bratislavská Antifašistická akcia hovorí vo svojom hesle *monitorujeme – infiltrujeme – konfrontujeme*, sú však skôr záležitosťou občasných fyzických útokov jednotlivcov na pravicových radikálov. Snahy o verejný stret či atakovanie demonštrácií a pochodov ultrapravice narážajú na zlú organizáciu a nedostatok členov a prívržencov jednotlivých krajne pravicových skupín. Jedným z mála *úspechov* bolo narušenie predvolebného mítingu Slovenskej ľudovej strany a Slovenskej pospolitosti v Trnave 19. júna 2006 asi desiatkou radikálnych antifašistov. Naopak, úplným fiaskom sa stala avizovaná blokáda jedného z tradične najvýznamnejších pochodov slovenských pravicových radikálov a extrémistov, tzv. pochodu proti drogám, ktorý sa už niekoľko rokov uskutočňuje v Nitre na výročie vzniku Slovenského štátu. V piatok 14. marca 2008 polícia 150 prívržencov Národného odporu Slovensko a iných skupín síce do mesta nakoniec nevpustila, no na ohlasovanú protiakciu nitrianskej Antify prišlo len niekoľko jednotlivcov, ktorí po chvíli odišli domov.

Ku komunistickému a marxistickému krídlu slovenskej krajnej ľavice možno zaradiť niekoľko, v súčasnosti však zväčša neaktívnych či marginálnych skupín. Medzi už neaktívne patrí napríklad *REVO – revolučná komunistická mládež*, ktorá bola súčasťou štruktúr Medzinárodného revolučného socialistického hnutia, deklarájúceho snahy o zvrhnutie kapitalizmu masovou revolúciou a nastolenie diktatúry proletariátu. Medzi marginálne skupiny patrí zase *Socialistický zväz mládeže*, ktorému sa však v súčasnej dobe darí aktivizovať niektorých prívržencov krajnej ľavice. Organizuje protestné akcie, vydáva vlastný časopis *Vzdor*, spolupracuje s organizáciami Komunistickej strany Slovenska, ale i s v Českej republike súdom zakázaným Komunistickým svazom mládeže, programovo sa hlási k socializmu, odkazu revolučných marxistov, Che Guevaru, ale i V.I. Lenina.

Jediným skutočne významným predstaviteľom marxistickej ľavice v krajine je však stále *Komunistická strana Slovenska* (KSS), resp. z nej odštiepené skupiny⁸. Komunistická strana Slovenska sa svojim názvom hlási k slovenskej organizačnej zložke Komunistickej strany Československa, ktorá vládla v Československu od roku 1948 do roku 1989, paradoxne však

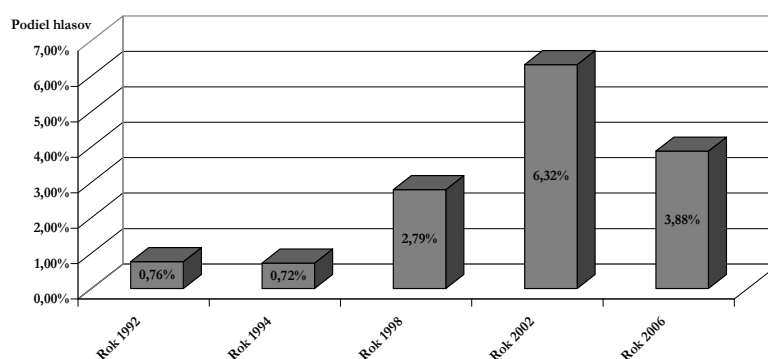
⁸ Počas zastúpenia Komunistickej strany Slovenska v Národnej rade Slovenskej republiky v rokoch 2002-2006 z jej poslaneckého klubu odišli dvaja poslanci. Herman Arvay založil nemarxistickú Stranu menších, ktorej deklarovanou ambíciou malo byť zastupovanie jedenástich menších žijúcich v Slovenskej republike. Strana bola založená 24. februára 2005, no už v októbri toho istého roku bola likvidovaná. Neúspešným je i projekt poslanca Ivana Hoptu, ktorý po konflikte s vedením KSS založil novú komunistickú stranu s názvom Úsvit. Hopta kandidoval v roku 2005 vo voľbách do krajskej samosprávy na post župana Prešovského kraja, no získal len 3,66% a umiestnil sa na šiestom mieste. Parlamentných volieb sa strana zúčastnila na kandidátke Združenia robotníkov Slovenska Jána Ľuptáka, koaličného partnera Hnutia za demokratické Slovensko počas 3. Mečiarovej vlády v rokoch 1994-1998. ZRS vo voľbách prepadlo s 0,29% hlasov (Štatistický úrad Slovenskej republiky 2006).

nepredstavuje jej priameho pokračovateľa. Po Nežnej revolúcii a páde komunistického panstva sa do čela slovenskej komunistickej strany totiž dostalo reformistické krídlo na čele s pragmatikom Petrom Weissom. Tomu sa úspešne podarilo obmedziť vplyv konzervatívnych síl v strane a transformovať Komunistickú stranu Slovenska na postkomunistickú socialistickú stranu, podobne ako sa to napríklad stalo v Poľsku či Maďarsku. Nová programová profilácia strany, ktorej sa potom (načas) podarilo úspešne včleniť do vznikajúceho stranického systému novej parlamentnej demokracie, bola navyše podčiarknutá i zmenou názvu strany – najprv na Komunistickú stranu Slovenska – Stranu demokratickej ľavice, neskôr iba na Stranu demokratickej ľavice (SDE).

Súčasná KSS vznikla zo skupín ortodoxných komunistov, ktorí tento transformujúci sa subjekt opustili. Najprv založili dve vlastné politické formácie – *Komunistickú stranu Slovenska '91* (KSS'91) a *Zväz komunistov Slovenska*, no po tom, čo SDE zo svojho názvu definitívne vypustila starý názov, obe skupiny sa spojili. V auguste 1992 tak vzniká obnovená ortodoxne komunistická strana pod historickou značkou KSS.

Strana, ktorú po jej vzniku viedol Vladimír Ďaďo, v roku 1998 ho vystriedal zať Vasiľ Biľaka, Jozef Ševc, a jej súčasným predsedom je Jozef Hrdlička, však počas prvých rokov svojej činnosti nedosiahla významnejších volebných ziskov – vo voľbách v rokoch 1992 a 1994 strana dokonca nezískala ani len jedno percento platných hlasov. Jej doteraz jediným úspechom je parlamentné zastúpenie v období 2002-2006.

Volebné zisky Komunistickej strany Slovenska 1992-2006, tab 3.4

(Štatistický úrad Slovenskej republiky)

Po voľbách v roku 2002 KSS síce získala jedenásť poslaneckých mandátov, no postihli ju vnútorné problémy, ktoré Lubomír Kopeček pripisuje napätiu medzi regionálnymi štruktúrami a bratislavskou centrálou. Konflikty podľa neho spôsoboval najmä fakt, že zatiaľ, čo väčšina z lídrov KSS pochádzala z Bratislavy, väčšinu jej voličov tvorili ľudia z ekonomicky zaostalejších častí krajiny, čiže predovšetkým východného Slovenska. Táto situácia bola príčinou secesie niektorých východoslovenských organizácií a odchodu poslanca Ivana Hoptu, ktorý založil novú komunistickú stranu *Úsvit*. Podľa Kopečka to mohlo byť zároveň dôvodom prepadu strany vo voľbách v roku 2006 (Kopeček 2006b: 558). I on sám však v tejto súvislosti pripomína významnú úlohu novej, ľavicovo-populistickej rétoriky opozičnej strany Smer – Sociálna Demokracia, ktorej sa podarilo významnú časť elektorátu KSS, najmä na východnom Slovensku prebrať (porov. tiež predvolebnú analýzu Bútorová, Gyarfášová 2006). KSS získala len 3,88% a do parlamentu sa už nedostala⁹.

Z hľadiska teórie extrémizmu predstavuje Komunistická strana Slovenska veľmi zaujímavý prípad subjektu, pohybujúceho sa na ľavej hranici ústavnej konformity a politického extrémizmu. Strana sa i v najnovších programových rezolúciách hlási k tradícii Komunistickej strany Československa a jej tzv. revolučnému odkazu, pričom deklaruje vybudovanie novej, „sociálne spravodlivejšej spoločnosti“, ktorej inšpiráciou je pre KSS obdobie rokov 1948-1989. To podľa nej i napriek niektorým chybám, „znamenalo najbúrlivejšie a najúspešnejšie obdobie v histórii Slovenska“ (Komunistická strana Slovenska 2000). Jedným z kľúčových programových dokumentov strany je tzv. *Program pre väčšinu* z roku 2000. Strana v ňom obhajuje udalosti počas februára 1948, kedy komunisti prevzali v Československu moc (z novších dokumentov porov. tiež Komunistická strana Slovenska 2007) a skepticky sa stavia k reformnému hnutiu počas jari roka 1968 (hodnotí ho ako pokus o odstránenie socialistického spoločenského usporiadania). Vo svojej histórii nikdy neodsúdila vpád vojsk Varšavskej zmluvy. Nežnú revolúciu v roku 1989 považuje za podvod samozvaných demokratov, ktorí zneužili vnútropolitické problémy na štátny prevrat. Skutočným zmyslom revolúcie bol podľa KSS revanš pravicových síl za neúspechy v rokoch 1948 a 1968 - a ako Lubomír Kopeček ďalej cituje tento dokument vo svojom texte *Komunistická strana Slovenska – prípad komunistických dogmatiků*, strana otvorene konštatuje, že občania sa

⁹ V absolútnom počte strana dokonca získala menej hlasov ako počas parlamentných volieb v roku 1998 (percentuálny výsledok 2,79% je daný rozdielom vo volebnej účasti, ktorá v roku 1998, v čase silnej polarizácie krajiny po období tretej vlády Vladimíra Mečiara dosiahla až 84,24%). V roku 2006 tak KSS získala len 89 418 hlasov, v porovnaní s 181 872 hlasmi v roku 2002 a 94 015 hlasmi v roku 1998. Len tesne strana neuspela ani v zatiaľ jediných voľbách do Európskeho parlamentu, kedy nedosiahla päť percentné kvórum so ziskom 4,54% hlasov.

„presvedčili, že v novembri 1989 boli oklamaní a nastal čas prezentovať stranu, ktorá jediná dbá o dobro občanov. KSS si je vedomá, že k dosiahnutiu tohto cieľa nestačí uskutočniť len kozmetické politicko-ekonomické zmeny, ale zmenu systému.“

(Kopeček 2006b: 559).

Spomínaný *Program pre väčšinu*, ale i novšie dokumenty strany, razantne odmietajú nielen kapitalizmus, ale i niektoré ústavné princípy súčasnej parlamentnej demokracie. Tim Haughton z Centra pre ruské a východoeurópske štúdiá Birminghamskej univerzity, spolu so slovenským politológom Markom Rybárom, pripomínajú niekoľko výrokov predstaviteľov KSS, ktoré sa k samotnej demokracii stavajú viac ako rezervovane. Už predchodkyňa súčasnej Komunistickej strany Slovenska, politická strana KSS'91 vyhlasovala, že *demokracia* bola počas novembrových udalostí v roku 1989 použitá len ako ideologický slogan. KSS sama považovala demokraciu za politické usporiadanie pre bohatých, ktorí jediní majú k demokracii a slobode prístup. *Čo to je za demokraciu, ak 20% obyvateľov je nezamestnaných?*, pýta sa zase prvý predseda strany Vladimír Daďo (Haughton, Rybář 2003: 6-7).

Haughton s Rybárom v tejto súvislosti predstavili metodologicky zaujímavý výskum, v ktorom sa pomocou metódy kvantitatívnej výskumnej stratégie, obsahovej analýzy, zaoberali programovými manifestmi strany. Skúmanými premennými boli do veľkej miery otázky vzťahu KSS k slovenskej liberálnej demokracii po roku 1989. Z analýzy vyplýva, že niektoré programové materiály strany neobsahujú žiadne hodnotenia ponovembrového vývoja a s ním spojených kategórií (tržné hospodárstvo, kapitalizmus, privatizácia, revolúcia v roku 1989), ktoré by bolo možné kódovať ako *pozitívne*; naopak, obdobne sa v nich nenachádzajú také referencie prednovembrovej sociálnej situácie, ktoré by sa dali označiť ako *negatívne* (Haughton, Rybář 2003: 9).

Komunistická strana Slovenska tak v konečnom dôsledku predstavuje typ politického aktéra, ktorý síce pre jeho vyhranené politické postoje a ultradogmatický nepriateľský vzťah k liberálnej demokracii môžeme lokalizovať v priestore slovenskej krajnej ľavice (Lubomír Kopeček dáva do pozornosti i „bojovný“ jazyk, ktorým sa strana prezentuje, porov. Kopeček 2006b: 563), no ktorý vzhľadom k postupnému oslabovaniu jeho vplyvu, najmä v kontexte neúspechu v ostatných parlamentných voľbách v roku 2006, a jeho fakticky nepretržitej izolácii, v súčasnosti nepredstavuje relevantnú hrozbu pre slovenskú demokraciu. Napriek vyhranenej programatike, hovoriacej o potrebe odstránenia súčasného politického systému, strana nemá žiaden potenciál rastu a reprezentuje len čisto protestnú volebnú alternatívu pre frustrované časti spoločnosti, ktoré sa uchýľujú k demonštratívnej voľbe nesytemovej strany (Haughton, Rybář 2003: 26).

Špecifickým prípadom na slovenskej krajnej pravici je *Združenie robotníkov Slovenska* (ZRS) a jemu podobné, príp. z neho odštiepené skupiny¹⁰. ZRS, spojené predovšetkým s menom jeho predsedu, bývalého člena KSS a poslanca za Stranu demokratickej ľavice (SDĽ), Jána Ľuptáka, bolo založené ako občianske združenie 29. januára 1992 s pôvodnou ambíciou oslovovať robotníkov, na ktorých dopadali dôsledky ekonomickej transformácie na začiatku 90. rokov, a pomáhať tak SDĽ zachovávať si image strany, ktorá háji sociálne slabšie vrstvy spoločnosti. V priebehu nasledujúcich mesiacov sa však ZRS a SDĽ dostávali do čím ďalej častejších vzájomných konfliktov a po vstupe SDĽ do Moravčíkovej vlády, v ktorej spolu s ňou zasadli pravo-stredové strany, sa v marci 1994 ZRS rozhodlo definitívne odlúčiť od SDĽ. Na tretom sneme ZRS v Banskej Bystrici 12. marca 1994 bola odhlasovaná transformácia združenia na politickú stranu, ktorá sa zúčastnila nasledujúcich volieb a so ziskom 7,1% hlasov získala 13 mandátov. To bol prvý a jediný úspech strany, ktorá po tom, čo sa stala súčasťou tretej Mečiarovej vlády rezignovala na drvivú väčšinu svojich proklamovaných programových priorít, úplne sa podriadila štýlu vlády Vladimíra Mečiara a vo voľbách v roku 1998 získala 1,3% hlasov (Kopeček 2007).

Združenie robotníkov Slovenska bolo v minulosti analyzované zväčša z pohľadu teórie stranícko-politických systémov a zaradované medzi subjekty patriace k straníckej rodine radikálno-ľavicových strán. Citovaný býva predovšetkým súbor ich požiadaviek, adresovaný všetkým politickým stranám po voľbách v roku 1994, za ktorých by ZRS bolo ochotné podporiť novú vládu. Okrem značnej miery politickej naivity odrážajú i ľavicovo-populistickú rétoriku; strana napríklad žiadala „zabezpečiť robotníkom podiel na majetku, ktorý 40 rokov vytvárali“, „zvýšiť ceny produktov prvovýroby v poľnohospodárstve“, či „zbaviť mandátov poslancov, ktorí ponížovali robotníkov“ (Kopeček 2007). Bez ďalších poznámok na adresu ďalšieho pôsobenia ZRS vo vláde v rokoch 1994-1998 je zrejmé, že skúmanie – i keď len deklarovaného – ľavicového programového profilu však vypovedá len málo o vzťahu ZRS k demokratickému ústavnému štátu.

V tejto súvislosti je nutné skonštatovať, že i keď Združenie robotníkov Slovenska neprejavovalo voči fundamentálnym základom demokratického ústavného štátu významnejší rešpekt, strana počas svojej histórie nepredstavovala pre liberálnu demokraciu relevantnú hrozbu. Je pravdou, že najmä na začiatku svojej existencie ZRS spolupracovalo predovšetkým s niektorými európskymi trockistickými skupinami, ktoré sa voči liberálnej demokracii profilujú nepriateľsky. Vo volebnej kampani v roku 1994 strane pomáhali francúzski lambertovci (Kopeček 2007) a česká trockistická skupina Budoucnost, ktorá ZRS sprostredkovala kontakty s britskou sekciou *Committee for*

¹⁰ Robotnícka strana ROSA, Béčko – Revolučná robotnícka strana.

a *Worker's International* (CWI) a trockistickou Revolučnou komunistickou ligou (Bastl 2000: 39). Výsledok volieb a vstup do vlády však stranu úplne konformizoval a ZRS sa dostalo do vleku politiky najväčšej vládnej strany, Hnutia za demokratické Slovensko. Proklamované predvolebné tézy čas od času útočiace na súkromné vlastníctvo, charakter parlamentnej demokracie, či nezávislosť súdov (strana napríklad požadovala obmedzenie nezávislosti rozhodovania sudcov a zvýšenie tzv. *štátnej disciplíny*, Kopeček 2007), tak zostali len na papieri.

Posledným, i keď naozaj marginálnym prúdom na slovenskej krajnej ľavici, sú eko-extrémistické bunky. Ich aktivity sú však v súčasnosti minimálne a v žiadnom prípade nepredstavujú nijakú bezpečnostnú hrozbu. I v minulosti sa prezentovalo niekoľko jednotlivcov hlásiacich sa k radikálnym ochrancom prírody v podstate len ničením poľovníckych posedov. Jedinou významnejšou organizáciou radikálnych ekológov na Slovensku bola slovenská bunka celosvetovej siete *Animal Liberation Front* (ALF), ktorá sa v roku 2004 prihlásila k vypusteniu 428 chovných líšok z farmy v Martine. Sabotáž síce spôsobila škodu vo výške takmer troch miliónov korún, bola to však absolútne ojedinelá akcia. Napriek tomu, i v súčasnosti sa k ALF niekoľko jednotlivcov hlási, v Košiciach je dokonca organizovaná lokálna bunka aktivistov organizácie (Security and Society 2008b, Animal Liberation Front Košice).

3.3 Náboženský radikalizmus a extrémizmus na Slovensku

V prípade identifikácie radikalistických a extrémistických skupín, ktoré pôsobili či pôsobia na Slovensku, a mohli by sme ich zaradiť k *náboženskému radikalizmu a extrémizmu*, je treba asi ešte raz zdôrazniť, že *náboženský extrémizmus* nesmie byť redukovaný len na islamský fundamentalizmus. Ostatne, ani policajné, ani mimovládne správy reflektujúce činnosť extrémistických skupín v dejinách krajiny otvorene nehovorili o žiadnych aktivitách islamských fundamentalistov na Slovensku, napriek tomu, že médiá čas od času špekulujú o význame Slovenska pri plánovaní teroristických útokov v Európe (najmä ako o tranzitnej krajine, či otázke získavania zbraní v krajinách východnej Európy či Balkánu a ich dopravu do západnej Európy). Podobné špekulácie oživil najmä prípad údajného alžírskoho teroristu Mustafa Labsiho, ktorého zatkla slovenská polícia v roku 2006. Labsi sa mal zúčastniť na výcviku teroristov Al-Kájdý, podľa niektorých médií dokonca i strojcov septembrového útoku na USA v roku 2001.

Náboženský extrémizmus a radikalizmus na Slovensku tak v skutočnosti reprezentujú iné skupiny. Bezpečnostnými zložkami boli za najvýznamnejšie považované najmä snahy o etablovanie rasistických a neonacistických „cirkví“, satanistické kulty či aktivity Scientologickej cirkvi.

Medzi rasistické cirkvi, napojené na subkultúru Skinheads a slovenské pobočky transnacionálnych neonacistických sietí, patrili silne protižidovsky orientované Christian Separatist Church Slovakia a slovenská bunka World Church of the Creator. Prvá menovaná pôsobila v okolí Prešova a bola rozložená v roku 2002, World Church of the Creator pôsobí i pod názvom Svetová cirkev tvorcov dodnes či Hnutie Kreativitu, i keď skôr v rámci internetových diskusií, než v rámci reálnych aktivít (Milo 2005: 30).

Slovenské bezpečnostné zložky sa podrobnejšie venujú najmä sledovaniu Scientologickej cirkvi na Slovensku. Sekta je v médiách často spojovaná s vytváraním závislosti u členov či dokonca snahami o ovplyvňovanie politiky prostredníctvom vlastných ľudí na vysokých postoch. Scientologická cirkev pôsobí na Slovensku od roku 1995, má vyše 2000 členov a do konca roka 2006 vytvorila v krajine 14 scientologických centier. *Správa o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu* serveru Security and Society z roku 2008 v súvislosti so scientológmi spomína kauzu spoločnosti KISS, ktorá sa v roku 2001 uchádzala o vybudovanie vládnej komunikačnej siete Govnet, no z tendru bola vylúčená, pretože podľa Národného bezpečnostného úradu neplnila podmienky zákona o utajovaných skutočnostiach. Problematickým malo byť napojenie firmy KISS¹¹ prostredníctvom jej spoluvlastníka, spoločnosti Softip, na štruktúry Scientologickej cirkvi (Security and Society 2008b). *Správa o činnosti Slovenskej informačnej služby za rok 2001* pritom Scientologickú cirkev zaraďuje medzi pseudonáboženské zoskupenia a sekty, ktoré predstavujú bezpečnostné riziko.

„V roku 2001 bolo možné registrovať na Slovensku existenciu silnej štruktúry Scientologickej cirkvi, tvorenej navzájom poprepájanými organizáciami, vystupujúcimi buď ako oficiálne centrá v Martine a v Bratislave, alebo utajene ako občianske združenia, jazykové školy a súkromné firmy. Významným posilnením tejto siete bolo zriadenie vzdelávacej "akadémie". Činnosť sekty sa v roku 2001 orientovala predovšetkým na rozširovanie jej pôsobnosti a na získavanie nových zákazníkov - potenciálnych stúpcov. Paralelne však predstavitelia Scientologickej cirkvi vyvíjali úsilie na elimináciu negatívnej medializácie, ktorej bola sekta v priebehu roka v SR vystavená. Preto prijali nové opatrenia v oblasti prezentácie na verejnosti s cieľom získavať a zverejňovať pozitívne vyjadrenia o scientológii od osobností verejného života a zároveň posilnili nekompromisný postup voči kritikom

¹¹ Okresný súd v Bratislave I nakoniec ale toto rozhodnutie označil za neoprávnené a nariadil Úradu vlády, aby firme vyplatil sumu 135 miliónov korún ako odškodné

scientológie. Ten zahŕňa tak nenásilné prostriedky (pozvánky na scientologické kurzy s očakávaním následnej pozitívnej reklamy scientológie), ako aj nátlakové akcie,“

(Slovenská informačná služba 2002)

3.4 Etnický extrémizmus na Slovensku

Pravo-ľavé delenie politického radikalizmu a extrémizmu, doplnené o náboženský extrémizmus, je možné v oblasti výskumu extrémizmu v kontinentálnej Európe, kde dominuje nemecká škola vedená Backesom a Jessem, považovať za *klasické*. Niektorí autori však vo svojich textoch reagujú na silnejúci nárast separatistických hnutí v rôznych krajinách Európy a zavádzajú pojem *etnický*, resp. *etnickoteritoriálny extrémizmus*. Klasickým príkladom sú predovšetkým západoeurópske krajiny, do popredia v minulosti vystupovali najmä radikálne baskické a severoírské hnutia, prepojené na teroristické organizácie (ETA, IRA, Pravá IRA). V slovenskom prostredí by bolo možné tento koncept, stojaci pomimo tradičného rozdelenia politického extrémizmu, aplikovať predovšetkým na aktívne maďarské extrémistické organizácie pôsobiace na území Slovenskej republiky.

Raphael Zariski, ktorý tento fenomén skúmal vo svojom texte *Ethnic Extremism among Ethnoterritorial Minorities in Western Europe* publikovanom v roku 1989 v časopise *Comparative Politics*, definuje *etnickoteritoriálny extrémizmus* ako

„extrémistické jednanie etnickej menšiny v štáte s majoritnou populáciou, ktoré je väčšinou (avšak nie vždy) regionálne koncentrované“

(Zariski 1989, cit. podľa Mareš 2005: 319)

Hlavnými znakmi takto charakterizovaného *etnickoteritoriálneho extrémizmu* sú:

1. užitie násilia pre dosiahnutie proklamovaných cieľov
2. hlásanie kultúrnej a politickej výlučnosti etnika či národa
3. spravidla (nie však nutne) separatizmus

Aktivity takýchto skupín sa prirodzene dostávajú nielen do stretu s majoritnou populáciou, ale i demokratickým ústavným štátom, keďže prioritný dôraz na vlastné etnikum v podstate v samom sebe predpokladá nerešpektovanie základných ústavných práv iných.

Aplikácia Zariského konceptu v slovenskom prostredí je však problematizovaná faktom, že autor skúmal predovšetkým západoeurópske skupiny, ktorých kľúčovou stratégiou voči väčšinovej populácii a demokratickému ústavnému štátu bolo násilie a terorizmus. Maďarské extrémistické skupiny pôsobiace na Slovensku síce bez problémov spĺňajú dva body Zariského vymedzenia: hovoria o historickej, kultúrnej a politickej nadradenosti Maďarov nad ostatnými národmi a ako svoj cieľ definujú buď odtrhnutie území, ktoré sú súčasťou Slovenskej republiky, no sú väčšinovo obývané Maďarmi, a ich pripojenie k Maďarsku; častejšie však pripojenie celého územia Slovenska ako historickej súčasti tzv. veľkého Maďarska k maďarskému štátu. V súčasnosti sa však neuchyľujú k terorizmu a azda s výnimkou maďarských futbalových hooligans ani k iným druhom násilia.

Napriek tomu, vzhľadom k problematickej možnosti radiť takéto organizácie k pravicovému či ľavicovému extrémizmu, keďže s typickými predstaviteľmi týchto prúdov na Slovensku zdieľajú len málo spoločných prvkov, javí sa ich zaradenie k *etnickému* radikalizmu či extrémizmu ako optimálny spôsob ich klasifikácie.

Na území Slovenskej republiky ako takto profilované skupiny pôsobia predovšetkým pobočky či odnože maďarských pravicovo extrémistických organizácií. I keď sa tieto organizácie v Maďarsku profilujú širšie (napr. aktívne vystupujú proti Rómom a pod.¹²), v tunajšom politickom systéme do popredia vystupuje predovšetkým požiadavka pripojenia Slovenska či jeho južných častí k Maďarsku.

Pravdepodobne najlepšie organizovanou a najaktívnejšou maďarskou etnicky extrémistickou skupinou je *Hnutie 64 žúp* (HVIM). Jeho názov odkazuje k počtu územných celkov, ktoré boli do roku 1918 súčasťou Uhorska a v súčasnosti tvoria okrem Maďarska i územie Slovenska, Rumunska, Srbska, Chorvátska či Ukrajiny. Hnutie 64 žúp bolo založené v roku 2001 a pôsobí v niekoľkých krajinách Európy, má vyše 40 pobočiek v Maďarsku, ďalšie v Rumunsku, Srbsku, Francúzsku či dokonca v Španielsku. Na Slovensku podľa dostupných informácií pôsobia dve miestne skupiny v Rimavskej Sobote a Filákovce (Security and Society 2008a). Hnutie tradične na jar organizuje koncert v Komóci pri Nových Zámkoch. 27. mája 2006 na ňom došlo k výtržnostiam medzi členmi HVIM a asi dvomi desiatkami aktivistov Národného

¹² Spomenutý môže byť protirómsky pochod 300 členov Maďarskej gardy v obci Tatárszentgyörgy v Peštianskej župe

odporu Nitra. Obe skupiny od seba vtedy musela oddeliť polícia (Mikušovič 2007b). HVIM je taktiež známe pálením slovenských vlajok či portrétov slovenského nacionalistického politika a predsedu Slovenskej národnej strany, Jána Slotu. Až do roku 2008 bol predsedom hnutia László Toroczkai, organizátor protivládnych demonštrácií v Budapešti v roku 2006, ktorý bol v tom istom roku vyhostený zo Slovenska za pokus o organizáciu nepovoleného protestu v Bratislave. Toroczkai sa spolu s 20 extrémistami v roku 2008 tiež vyhrážal slovenským obyvateľom maďarskej pohraničnej obce Rajka a nechal zaslať fotky niektorých z nich na maďarské neonacistické portály ako ľudí, ktorí sa „nesprávajú úctivo voči Maďarom“.

Mediálne veľmi vďačnou je téma formovania uniformovaného hnutia Maďarskej gardy. Tá vznikla v júni roka 2007 z iniciatívy predsedu maďarskej extrémistického *Hnutia za lepšie Maďarsko* (Jobbik), Gáabriela Vona. Jej oficiálny názov je *Maďarská Garda – Tradície-ochraňujúce a kultúrne združenie* a má v súčasnosti viac ako 2200 členov. Jedná sa o síce neozbrojené polovojenské združenie, ktoré však na verejnosti vystupuje v čierno-červeno-bielych uniformách a navonok deklaruje schopnosť cvičiť svojich členov pre používanie zbraní a ochranu Maďarska pred tzv. vonkajšími hrozbami. Garda nepôsobí priamo na Slovensku, no snaží sa tu o aktivizovanie svojich sympatizantov (Security and Society 2008a). Nad jej ďalšou činnosťou visia otázky: v decembri roku 2007 úrad hlavného prokurátora inicioval rozpustenie Gardy, v septembri 2008 sa rozštiepila na dve krídla. V decembri 2008 súd hlavného mesta Budapešť Maďarskú gardu rozpustil. Organizácia však rozhodnutie nerešpektuje, keďže tvrdí, že súd rozpustil občianske združenie Spolok Maďarská garda; pod označením Hnutie Maďarská garda tak vyvíja činnosť naďalej. Rozhodnutie má potvrdiť Najvyšší súd.

Druhou polovojenskou organizáciou pôsobiacou v Maďarsku je *Národná stráž*, ktorá väčšinou vystupuje spolu s hnutím Jobbik a Maďarskou gardou. Ultranacionalistická organizácia združuje od roku 2007 asi 150 členov, nemá však žiadny právny status, keďže ju štátne orgány odmietli registrovať. Rovnošaty a symboly, ktoré nosia členovia Národnej stráže, pripomínajú uniformy ozbrojených zložiek tzv. Nyilasovcov z obdobia 2. sv. vojny. Po udalostiach v Dunajskej strede, kedy slovenská polícia na zápase so Slovanom zasiahla proti maďarským futbalovým chuligánom, sa 25. augusta 2008 pokúsilo asi 40 príslušníkov Národnej stráže zorganizovať protest v Kráľovskom Chlmci. Slovenská polícia 28 z nich, ktorí boli oblečení v uniformách, zadržala a obvinila z prečinu podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd iných.

4. Pravicový radikalizmus a extrémizmus na Slovensku: skutočný súper

Ak bolo v druhej kapitole tejto práce povedané, že politický extrémizmus a demokratický ústavný štát možno identifikovať ako dvoch vzájomne opozičných aktérov, ktorí vstupujú do vzájomného súboja o udržanie či dekonštrukciu liberálnej demokracie, v prostredí slovenského politického systému možno dlhodobo hovoriť ako o jedinom skutočnom súperovi demokratického ústavného štátu iba o pravicovom extrémizme. Ani ľavicoví, náboženský, či dokonca etnickí extrémisti nikdy v histórii samostatnej Slovenskej republiky po roku 1993 nedokázali demokratickému ústavnému štátu konkurovať do tej miery, aby ho akokoľvek relevantným spôsobom mohli ohroziť. Konečne, ani v prípade slovenskej krajnej pravice nie je možné menovať žiadne väčšie či menšie úspechy. Avšak jedine antidemokratickí aktéri na pravej časti spektra dokázali mobilizovať svojich aktivistov a sympatizantov tak, aby sa im darilo aspoň partikulárne útočiť na princípy, na ktorých demokratický ústavný štát stojí. Skutočné nebezpečenstvo týchto skupín sa však v dejinách Slovenskej republiky preukázalo najmä v ich schopnosti útočiť na jednotlivca. Tento fakt pregnantne konštatujú všetky dostupné správy Ministerstva vnútra SR i správy o činnosti Slovenskej informačnej služby (porov. Ministerstvo vnútra 2002, 2005, 2006; Slovenská informačná služba 2002, 2004, 2005).

4.1 Korene slovenského pravicového radikalizmu a extrémizmu

Väčšina dostupných textov venujúcich sa slovenskej krajnej pravici ju najčastejšie delí podľa programového zamerania na *ultranacionalistický* a *neonacistický* prúd (Security and Society 2008b), prípadne toto rozdelenie dopĺňujú o tretí smer, tzv. *white power* prúd (Milo 2005: 27-28).

Rozdelenie slovenskej krajnej pravice na *ultranacionalistický*, *neonacistický* a *white power* prúd hovorí skôr ako o miere vzájomného konfliktu extrémistov a demokracie, o tradíciách, z ktorých jednotliví aktéri na slovenskej krajnej pravici vychádzajú.

Najznámejšie krídlo slovenskej ultrapravice tvoria subjekty nadväzujúce na *ultranacionalistickú* či tiež *ľudácku* tradíciu. Jedným z kľúčových definičných rámcov takýchto skupín je glorifikácia vojnového Slovenského štátu, snahy o rehabilitáciu osobnosti jeho prezidenta Jozefa Tisu a popieranie či bagatelizovanie zločinov tohto obdobia. Étos Slovenského štátu je v rámci tohto krídla taký silný, že niektoré zo subjektov, ktoré je sem možné radiť, ešte dnes považujú politiku vtedy vládnucej *Hlinkovej slovenskej ľudovej strany* (HSĽS) za relevantný program i pre súčasnú spoločnosť. Najvýznamnejší predstavitelia tohto prúdu, Slovenská

pospolitost', Slovenská ľudová strana či Slovenská národná jednota, majú doteraz vo svojich programových materiáloch prítomnú požiadavku nahradenia stávajúceho parlamentného usporiadania spoločnosti stavovským princípom, na ktorom organizovala spoločnosť HSLS v období Slovenského štátu.

Podľa Daniela Mila je ultranacionalistický či neoľudácky prúd slovenskej krajnej pravice charakteristický

- príklonom k ľudáctvu a snahou o rehabilitáciu predstaviteľov Slovenského štátu
- silným odporom voči Maďarom a ostrou šovinistickou rétorikou
- špecifickým antisemitizmom, ktorý vychádza z domácich tradícií
- dôrazom na kresťanskú morálku a odmietnutie modernity
- skeptickým prístupom k nacionálnemu socializmu
- odmietnutím násilia ako cesty k politickému prevratu a snahou o vstup do politiky (Milo 2005: 26-27)

Do polovice 90. rokov sa k tomuto krídlu slovenského pravicového radikalizmu a extrémizmu radili najmä Slovenská národná liga, Strana slovenského ľudu, Slovenský národný front, z ktorého neskôr vzišla Slovenská pospolitost', či Slovenská vlastenecká organizácia – Garda. Dnes na nich nadväzujú spomínané Slovenská pospolitost', Slovenská národná jednota, Slovenská ľudová strana, ale i Nové slobodné Slovensko, Jednota slovenskej mládeže, Slovenské hnutie obrody či Národná stráž.

Neonacistický prúd na krajnej pravici má svoje korene v rozvoji subkultúry Skinheads na konci 80. a začiatku 90. rokov. Na Slovensko sa tento trend dostával postupne z Česka, významnú úlohu tu zohrala popularita kapely Orlík a vznik jej slovenských nasledovníkov – najmä kapiel Krátky proces a po nej Juden Mord. I na území Slovenska začali neskôr vznikať desiatky zínov, okolo ktorých sa formovali prvé gangy skínov, ktoré v 90. rokoch organizovali pogromy proti Rómom či alternatívnej mládeži.

Neonacistickú tradíciu by bolo možné vymedziť predovšetkým

- obdivom k nemeckej Tretej ríši a osobe Adolfa Hitlera
- nekritickým velením nacionálneho socializmu ako ideálu spoločenského zriadenia
- radikálnym antisemitizmom a konšpiračnými teóriami o židovskej nadvláde

- popieraním holokaustu, väčšinou variovaného tézou „holokaust nebol, ale bude“
- vplyvom severskej mytológie a symboliky
- definovaním násilia ako jedinej cesty účinného politického boja (Milo 2005: 28)

V 90. rokoch patrili k neonacistickému prúdu najmä odnože transnacionálnych neonacistických sietí, medzi nimi bunky slovenskej divízie siete Blood and Honour (B&H Bratislava, Nitra, Tatras, Cassovia, Engerau), skupina Slovakia Hammer Skins, Nacionálno-socialistické hnutie Európy Rolanda Meszároša, SS Action Group či Women for Aryan Unity. V súčasnosti sa ako nacionálno-socialistické prezentujú najmä bunky leaderless resistance autonómnych nacionalistov, ktoré od roku 2005 vznikajú najmä na západnom Slovensku. Z nich najaktívnejší je Národný odpor Nitra a jeho partnerské skupiny v Bratislave, Trnave a Trenčíne, ďalej Autonómni nacionalisti Považie a Autonómni nacionalisti Juhozápad, či skupina Resistance Komárno.

White power prúd bol v rámci slovenskej ultrapravice vždy skôr okrajovou záležitosťou. V priebehu 90. rokov sa k nemu radili skupiny sympatizujúce s americkým Ku-klux-klanom, či kombinujúce white-power ideológiu s pseudonáboženskými kultmi. Daniel Milo tento prúd charakterizuje ako smery, pre ktoré je

- biela rasa na najvyššom stupni vývoja medzi ostatnými
- Európa miestom, kde by mal byť vytvorený rasovo čistý priestor
- funkčnou stratégiou politického boja RAHOWA – teda rasová svätá vojna (Milo 2005: 28).

V minulosti sa k tejto tradícii hlásili marginálne skupinky extrémistov ako bol Klan slovenských rytierov, Bojovníci keltského kríža či Biela slovenská jednota. Jedinou, aspoň virtuálne aktívnou skupinou dnes je Hnutie Kreativita, čiže slovenská pobočka World Church of the Creator (viď vyššie podkapitola o náboženskom radikalizme a extrémizme na Slovensku).

Vzhľadom k charakteru tejto práce, ktorá sa venuje napätiu medzi demokratickým ústavným štátom a politickým extrémizmom, je však rozdelenie na základe programatiky jednotlivých skupín sekundárne. Mieru vzájomného súboja extrémistov a liberálnej demokracie síce programová profilácia nedemokratických aktérov ovplyvňuje, no priamo nepodmieňuje to, v ako silnej opozícii voči demokracii sa nachádzajú. Z tohto dôvodu bude prehľadnejšie jednotlivé subjekty na slovenskej krajnej pravici stručne charakterizovať podľa formy ich organizácie. Tá neraz priamo determinuje spôsob samotnej ochrany demokracie voči ich aktivitám – kým v prípade politickej strany je jej rozpustenie a postavenie *mimo zákon* často krát úspešným

(príkladom môže byť rozklad Slovenskej pospolitosti, ktorý vyvrcholil rozpustením jej lídrmi založenej Slovenskej pospolitosti – Národnej strany), v prípade *neviditeľných* buniek autonómnych nacionalistov, ktoré sa *mimo zákona* už de facto pohybujú, by bol tento krok iba prázdny gestom.

Mimo rozdelenia, ktorým pokračuje táto kapitola, sa ocitajú ešte dve špecifické skupiny, ktoré však už ťažko radiť priamo medzi aktérov krajne pravicovej scény: futbaloví hooligans a s nimi spojené, predovšetkým bratislavské gangy ako sú Sladká pani Gang či Magda Dankova Crew. I keď sa subkultúra hooligans vyznačuje mnohými prvkami extrémizmu (predovšetkým, avšak nielen, pravicového), rôzne dimenzie výskumu týchto subkultúr (mimo politickej i sociálne, ekonomické a pod.) a ich faktická neorganizovanosť, neumožňujú priamo vymedziť futbalových chuligánov ako nedemokratického aktéra a oponenta demokratického ústavného štátu a analyzovať ich v tomto kontexte, keďže v ich prípade absentuje precizovanejšia motivácia ich jednania, a miesto demokratického ústavného štátu sa konfrontujú skôr len s jeho bezpečnostnými zložkami (porov. Smolík 2003).

Aktérov, ktorí v súčasnosti pôsobia na slovenskej krajnej pravici, je preto možné rozdeliť najmä na politické strany, registrované občianske združenia, neregistrované skupiny a autonómnych nacionalistov, a samostatné médiá.

4.2 Politické strany

4.2.1 Kresťanská ľudová strana

Kresťanská ľudová strana (KĽS) je malou a od svojho vzniku marginálnou politickou stranou. Zoskupenie bolo ministerstvom zaregistrované 14. septembra 1998. Niekoľko členov KĽS následne kandidovalo v rámci Slovenskej národnej strany v parlamentných voľbách v roku 2002. V roku 2006 sa strana zúčastnila projektu Slovenskej národnej koalície – Slovanskej vzájomnosti, ktorá získala 0,17% hlasov a nedostala sa do Národnej rady Slovenskej republiky (Štatistický úrad Slovenskej republiky 2006). Kresťanská ľudová strana v roku 2006 krátko fungovala pod názvom ZVON, v súčasnosti nevyvíja žiadnu aktívnu politickú činnosť, stále však existuje. Z minima jej aktivít je možné identifikovať ju ako subjekt pohybujúci sa na pravej hranici ústavnej konformity, ale nie podrobne analyzovať z hľadiska jej vzťahu k demokratickému ústavnému štátu.

4.2.2 Ľudová strana

Ľudová strana (ĽS) vznikla z iniciatívy časti Slovenského národného frontu, ktorá mala ambície vytvoriť politickú stranu a preniesť pravicovo radikalistickú programatiku do sféry otvorenej politickej súťaže (zvyšok SNF sa organizoval ako Slovenskú pospolitosť). Strana bola registrovaná 7. marca 1995. S umierneným nacionalistickým programom kandidovala vo voľbách v roku 2002, v ktorých skončila ako posledná so ziskom 763 hlasov (0,02%, Štatistický úrad Slovenskej republiky 2002). Na čele strany stojí Magdaléna Sulanová, ĽS však nevyvíja žiadne významnejšie aktivity.

4.2.3 Slovenská Ľudová strana

Pôvodne umiernená marginálna strana Ľudáckych nostalgikov, *Slovenská Ľudová strana* (SĽS), sa v ostatnom období zviditeľnila predovšetkým spoluprácou so Slovenskou pospolitosťou. Svojim názvom sa hlási k Slovenskej Ľudovej strane Andreja Hlinku, ktorá vznikla v roku 1905 a v období prvej ČSR bola najsilnejšou politickou stranou na Slovensku. Programovo tiež vychádza z vojnovnej histórie strany, kedy ako Hlinkova slovenská Ľudová strana (HSĽS) stála na čele organisticko-etatistického nedemokratického režimu vtedajšieho Slovenského štátu. Novodobá SĽS bola registrovaná 5. apríla 1990, kedy vznikla spojením dvoch nezávisle na sebe vznikajúcich buniek *obnovujúcej sa Slovenskej Ľudovej strany* – vo Zvolene a Senci. Predsedom sa stal Jozef Prokop, dnes stranu vedie Jozef Sásik.

Napriek tomu, že sa SĽS čas od času zúčastnila volieb¹³, nikdy nedokázala vo väčšej miere osloviť voličov. Po krachu niekoľkých koalíčných projektov, akými bola participácia na Národnom bloku Slovenskej národnej strany pod vedením Anny Malíkovej v roku 2002, či spolupráca s niekoľkými ďalšími malými zoskupeniami v rámci Konfederácie národných síl Slovenska¹⁴, sa rozhodla po rozpustení Slovenskej pospolitosti – Národnej strany (SP-NS) začiatkom roka 2006 kooptovať špičky Slovenskej pospolitosti na najvyššie miesta vlastnej kandidátky. Jej volebný program, nazvaný príznačne *Programom slovenskej pospolitosti*, sa pritom v mnohom nelíšil od Ľudového programu SP-NS, na základe ktorého bola táto strana Najvyšším súdom rozpustená. Spojenie Slovenskej pospolitosti a Slovenskej Ľudovej strany však skončilo fiaskom; v parlamentných

¹³ V prvých komunálnych voľbách v roku 1990 získala 7 mandátov, v parlamentných voľbách v roku 1992 0,30% hlasov, v roku 1998 0,27% hlasov (porov. Mikušovič 2007a: 25)

¹⁴ Konfederácia národných síl Slovenska združovala Slovenskú národnú stranu, z HZDS odštiepené Hnutie za demokracie a Ľudovú úniu, SĽS a Slovenskú národnú jednotu. Jediným významnejším úspechom združenia bola podpora prezidentskej kandidatúry Ivana Gašparoviča, SĽS však ešte predtým z KNSS vystúpila a za prezidenta podporila Vladimíra Mečiara

voľbách v roku 2006 získala SĽS 0,16% hlasov, čo predstavovalo najnižší volebný výsledok v jej dejinách.

Program SĽS, s ktorým sa strana týchto volieb zúčastnila, sa ostro vymedzoval voči liberálnej demokracii, prezentoval zámer nahradiť parlamentnú demokraciu usporiadaním na korporatívnom princípe, nadradiť kresťanskú cirkev nad ostatné náboženské spoločnosti a záujem slovenského národa nad záujmy občanov SR z radov národnostných menšín, bojovať proti sionizmu a liberalizmu, či novým zákonom o udeľovaní štátneho občianstva „ochrániť slovenský národ a štát pred stratou národnej, štátnej a rasovej identity“ (Slovenská ľudová strana 2006). SĽS dodnes so Slovenskou pospolitosťou spolupracuje, i keď z tak jasne vymedzených antidemokratických pozícií, v akých sa nachádzala v roku 2006, čiastočne ustúpila.

4.2.4 Slovenská národná jednota

Kým Slovenská ľudová strana sa z pôvodne umiernenej strany postupne posúvala bližšie k politickému extrémizmu, v prípade *Slovenskej národnej jednoty* (SNJ) Stanislava Pánisa je tento trend skôr opačný; najmä jej líder prežíval vrchol svojej politickej kariéry na začiatku 90. rokov, kedy z tribún protestných zhromaždení volal po osamostatnení Slovenska a rozdelení ČSFR. Neskôr, v priebehu 90. rokov, to bola práve SNJ, ktorá mala najbližšie k pouličným skinheadským gangom, ktoré sa pravidelne zúčastňovali na ňou organizovaných oslavách vzniku vojnového Slovenského štátu.

SNJ vznikla po secesii ultranacionalistického krídla Slovenskej národnej strany, vedeného práve Stanislavom Pánisom, 14. januára 1991. Po tom, čo ministerstvo vnútra odmietlo Pánisov subjekt registrovať pod názvom Hlinkova slovenská ľudová strana – Strana národnej jednoty, ktorý priamo odkazoval na ľudácku tradíciu formácie, strana prijala názov Slovenská národná jednota. SNJ pôvodne predstavovala najradikálnejšieho predstaviteľa myšlienky slovenskej nezávislosti, jej vplyv však začal prudko slabnúť po tom, čo si ideu samostatného Slovenska osvojili i ďalšie politické strany, najmä SNS. Slovenská národná jednota sa veľmi rýchlo dostala na okraj stranického spektra i záujmu verejnosti a nakoniec v parlamentných voľbách v roku 1992 ani nekandidovala samostatne, ale v rámci spoločnej kandidátky so Slovenskou ľudovou stranou. O samostatný postup sa Pánisova strana pokúsila v rokoch 1998 a 2002, kedy získala 0,13%, resp. 0,15% hlasov (Štatistický úrad Slovenskej republiky 1998, 2002). V roku 2006 SNJ kandidovala v rámci vyššie spomenutého neúspešného projektu Slovenskej národnej koalície – Slovenskej vzájomnosti.

Obdobie vyhraneneného pravicového radikalizmu strana prežívala najmä počas 90. rokov, najmä počas každoročných osláv vzniku Slovenského štátu, v súčasnosti sú stretý SNJ s princípmi demokratického ústavného štátu viac či menej ojedinelé. V minulosti však sám Pánis niekoľkokrát na seba upozornil antisemitskými výrokmí, z ktorých najznámejšie sú jeho vyjadrenia pre nórsku televíziu v roku 1992. V nich spochybnil fakt, že počas 2. sv. vojny prišlo o život 6 miliónov Židov, keďže to podľa neho *nebolo technicky možné*. SNJ dnes predstavuje marginálnu neoľudácku politickú formáciu, ktorá sa skôr ako konfliktom s liberálnou demokraciou venuje uchovávaní odkazu popraveného dr. Jozefa Tisu. Strana spravuje jeho hrob a prostredníctvom spriaznených organizácií *Spoločnosť pre zachovanie tradícií* a *Spoločnosť dr. Jozefa Tisu* organizuje rôzne spomienkové akcie.

4.2.5 Slovenská pospolitosť – Národná strana

Napriek tomu, že *Slovenská pospolitosť – Národná strana* (SP-NS) už v súčasnosti neexistuje, hnutie, ktorého bola súčasťou, je na slovenskej krajnej pravici stále aktívnym. Podrobnejšie predstavenie si však vyslúžila ešte niečím zásadnejším: SP-NS je prvou, a doteraz jedinou politickou stranou rozpustenou rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Slovenská pospolitosť – Národná strana bola výsledkom politických ambícií predstaviteľov občianskeho združenia Slovenskej pospolitosti (SP) a jemu spriaznených organizácií, najmä Nového slobodného Slovenska (NSS). Na čele strany stál Vodca Marián Kotleba (SP), jeho pobočníkom bol Radovan Novotný (NSS). Politický program, s ktorým po zaregistrovaní strany 18. januára 2005 jej lídri vystúpili, predstavoval v histórii ponovembrového slovenského politického straníctva doteraz najambicióznejší pokus o prenesení politického extrémizmu do sféry politiky a legálnej volebnej súťaže. Strana ho nazvala Ľudovým programom, a ako bude ukázané v samostatnej kapitole, bol najvýznamnejšou príčinou rozpustenia SP-NS rozhodnutím Najvyššieho súdu.

Ľudový program SP-NS svojim charakterom umožňuje podrobnejšie skúmať profil celej strany, a to i napriek tomu, že predovšetkým v ekonomickej, či bezpečnostnej oblasti obsahuje i pomerne insitné pasáže a zjednodušenú interpretáciu sociálnej reality. Tento netolerantný a xenofóbny materiál možno v krátkosti zhrnúť ako ucelený útok na systém parlamentnej demokracie, hodnoty demokratického ústavného štátu a rovný prístup k právam a slobodám u všetkých skupín obyvateľstva. Najvýraznejšie sa ako politicky extrémistický profiluje v oblasti snahy nastolenia stavovského štátu a „demokracie vyvolených“ (porov. Mikušovič 2007b), ktorá by vo svojom dôsledku znamenala rozdelenie občanov do deviatich stavov podľa povolání a

ďalšieho stavu *národnostné menšiny*, ktoré by delegovali svojich zástupcov do zákonodarného zboru na základe počtu členov v stave (čiže by váha hlasu závisela na veľkosti stavu); zastúpenie stavu *národnostné menšiny* by záviselo na reciprocite vo vzťahu k zastúpeniu slovenskej menšiny v tzv. *domovskom štáte* danej minority. Okrem toho Ľudový program obmedzoval predovšetkým jazykové práva menšín, ale predpokladal napríklad i ich druhotriedny prístup k sláveniu štátnych sviatkov (časť sviatkov bola vyhradená pre slovenský národ). Ďalej požadoval víza pre USA, Izrael a Maďarsko, deklaroval ambíciu odstrániť prejavy homosexuality a morálneho úpadku, vyrovnat' sa s komunizmom, socializmom či liberalizmom.

SP-NS bola rozpustená 1. marca 2006.

4.3 Občianske združenia

4.3.1 Hnutie za osvetu a solidaritu

Hnutie za osvetu a solidaritu (HOS) je len vo februári 2007 registrované občianske združenie z Púchova, ktoré na slovenskej krajnej pravici zatiaľ nevyvíja žiadne väčšie aktivity. Vo svojich stanovách deklaruje ambíciu organizovať rôzne politické a historické podujatia a športovú prípravu vlastných členov. Je prepojené s púchovskými a prievidskými ultras a púchovským Klubom branných aktivít a bojových športov. To ďalej potvrdzuje súčasné snahy niektorých krajne pravicových skupín o lepšiu fyzickú pripravenosť ich členov (sústredenia zamerané na bojové športy v ostatnom období niekoľkokrát organizovala napríklad Slovenská pospolitosť). HOS spolupracuje s Novým slobodným Slovenskom a Národnou strážou.

4.3.2 Jednota slovenskej mládeže

Jednota slovenskej mládeže (JSM) vznikla 10. januára 2002 v Bytči ako síce formálne nezávislá mládežnícka organizácia, ale predsa len úzko napojená na Slovenskú národnú jednotu Stanislava Pánisa. Stanislav Pánis mal funkciu *protektora* Jednoty, i keď na jej čele stál a do dnes stojí Slavomír Jančok. Po štyroch rokoch a osobnom konflikte predsedov SNJ a JSM sa organizácia od svojej materskej strany odklonila. Po prvé personálne, pretože predstavitelia Jednoty slovenskej mládeže odišli zo svojich postov v strane, a po druhé i programovo, čo vyvrcholilo tzv. Bytčianskym vyhlásením pred parlamentnými voľbami v roku 2006, ktorým JSM nepodporila kandidatúru členov SNJ v rámci Slovenskej národnej koalície – Slovenskej vzájomnosti porov. Jednota slovenskej mládeže 2004).

JSM participovala na niekoľkých spoločných akciách Slovenskej pospolitosti a Nového slobodného Slovenska, po rozpustení SP-NS však organizácia slovami jej predsedu „vzala tento fakt na vedomie“ a sústredila sa skôr na bližšiu spoluprácu s umiernenými združeniami, najmä Novým slobodným Slovenskom a Slovenským hnutím obrody. Sám Jančok však ako právnik zastupoval SP-NS v procese pred Najvyšším súdom. V súčasnosti sa organizácia venuje spravovaniu rodného domu Jozefa Tisu a organizovaniu spomienok a diskusií o vojnovom Slovenskom štáte. Vydáva vlastný časopis *Nástup*, na drvivej väčšine súčasných vystúpení slovenskej krajnej pravice sa nezúčastňuje.

4.3.3 Národná solidarita

Občianske združenie *Národná solidarita* (NS) vzniklo 16. augusta 2005 v Novej Dubnici. Krátko po svojom vzniku však prestalo vyvíjať akékoľvek aktivity, na jar roku 2006 stiahlo z internetu svoju webovú stránku. V lete roka 2006 sa podarilo predstaviteľom NS zorganizovať jediné väčšie stretnutie sympatizantov krajnej pravice v histórii združenia. Organizátori 22. júla 2006 zvolali do Ružinej asi 150 pravicových radikálov. Policajný zásah, ktorý nasledoval, paralyzoval Národnú solidaritu na ďalšie mesiace dopredu. Počas šiestich hodín vtedy policajti prelustrovali 147 osôb, zaistili propagačné materiály a u siedmich radikálov i zakázanú symboliku.

Združenie sa pokúsilo o obnovu svojich aktivít v priebehu roka 2007, na jeho čelo sa postavil Jozef Kucej, bola vytvorená nová webová stránka s ruským hostingom a Národná solidarita sa pokúsila zaujať verejnosť najmä odporom voči vyhláseniu samostatnosti Kosova. Dnes je stránka opäť nefunkčná a združenie neaktívne.

4.3.4 Nové slobodné Slovensko

Nové slobodné Slovensko (NSS), prešovské občianske združenie registrované 26. júla 2000, patrilo v minulosti k najbližším spojencom Slovenskej pospolitosti. Jeho dvaja lídri, Radovan Novotný a Peter Basala, stáli predovšetkým pri zrode politických ambícií hnutia a aktívne participovali na založení Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. Novotný sa v zápätí v novovytvorenej formácii stal pobočníkom Vodcu, Basala členom Hlavného vedenia SP-NS. Po zákroku polície voči aktivitám SP a SP-NS a rozpustení strany však Nové slobodné Slovensko rezignovalo na akékoľvek ďalšie politické aktivity. „Národ si ešte nepripúšťa problémy a ešte nemá vôľu ich riešiť,“ tvrdia jeho predstavitelia (Nové slobodné Slovensko 2006). Navyše, osobné konflikty medzi lídrami SP a NSS krátko nato zapríčinili i krach koordinovanej spolupráce medzi týmito

organizáciami, vďaka ktorej sa im podarilo aspoň na čas prevziať dominanciu na slovenskej krajnej pravici. Rozpadom celého hnutia sa v konečnom dôsledku uvoľnil priestor pre nástup autonómne nacionalistických skupín založených na báze leaderless resistance.

Dnes Nové slobodné Slovensko tvrdí, že na zásadnú zmenu systému je ešte priskoro a každý takýto pokus je odsúdený na neúspech. Stratégiou malých cieľov, kultúrnych a politických akcií, vydávaním letákov a tlačovín sa NSS snaží o šírenie nacionalistických myšlienok postupne. Sústreďuje sa na spoluprácu s Jednotou slovenskej mládeže, Slovenským hnutím obrody a stropkovskou bunkou Národnej stráže, v opatreniach štátnych bezpečnostných zložiek proti Slovenskej pospolitosti však naďalej SP podporuje. Aktivisti NSS sa zúčastňujú i kampaní krajnej pravice v Českej republike: zúčastnili sa záťahu pravicových radikálov, sympatizantov Dělnickéj strany a českých autonómnych nacionalistov na sídlisko Janov v Litvínove 17. novembra 2008 či protestu proti uväzneniu skína Vlastimila Pechanca, odsúdeného za vraždu Róma Ota Absolóna.

4.3.4 Renesancia

Renesancia vznikla ako euroskeptické a nacionalistické združenie spojené s osobou amerického Slováka Alfreda Nicholsona. Bolo zaregistrované 15. januára 2003. Vydávalo rovnomenný časopis, kde uverejnilo napríklad antisemitskú analýzu Kto za koho kope z e-zinu prop.sk. V súčasnosti nevyvíja žiadne aktivity a zrušilo tiež svoju webovú stránku.

4.3.6 Slovenské hnutie obrody

Slovenské hnutie obrody (SHO) dotvára výpočet mimoparlamentných krajne pravicových aktérov na území Slovenska. Bolo zaregistrované 24. mája 2005 ako občianske združenie so sídlom v Nitre, i keď neformálne pôsobilo i pred tým. Na čele združenia stojí Róbert Švec. V minulosti sa významnejšie zviditeľnilo organizovaním petície za zákaz Strany maďarskej koalície, ktorú počas troch mesiacov v roku 2004 podpísalo 5702 ľudí. Spolu s Maticou slovenskou usporadúva kultúrno-spoločenské akcie a spomienkové slávnosti pri príležitostiach výročí narodenia či smrti slovenských historických osobností či predstaviteľov Slovenského štátu.

Z pohľadu teórie extrémizmu je Slovenské hnutie obrody umiernené nacionalistické združenie, ktoré sa venuje kultúrnym akciám a nemá prepracovaný politický program. Na stránkach vlastného časopisu s názvom *Právo národa* sa stavia kladne k vojnovému Slovenskému štátu, požaduje blahorečenie prezidenta Jozefa Tisa, odmieta členstvo v Európskej únii a v niektorých textoch hovorí o nebezpečenstve slobodomurárskych lóží a židovskej svetovlády, i keď o mnoho

opatrnejšie ako iné krajne pravicové skupiny. Spolupracuje napríklad s Novým slobodným Slovenskom či Jednotou slovenskej mládeže, odkazuje i na antisemitský e-zine prop.sk, ktorého texty slovenská ultrapravica využíva pri argumentácii v otázkach Z.O.G. Na druhú stranu sa ale dostalo do konfliktu so Slovenskou pospolitosťou, keď jej členov odmietlo vpustiť na svoju Slávnosť predkov v máji 2006, teda v období po zásahoch štátnych orgánov proti demonštráciám Pospolitosti a rozpustení SP-NS. Slovenské hnutie obrody tvrdo obhajuje Lukašenkov režim v Bielorusku, orientuje sa na budovanie spolupráce medzi slovanskými krajinami a prezentuje myšlienku akejsi *slovanskej vzájomnosti*.

4.3.7 Slovenská pospolitosť

Slovenská pospolitosť (SP) je aj v súčasnosti najznámejšou organizáciou spomedzi slovenských ultrapravicových skupín. Najmä vďaka svojmu vystupovaniu, nutne povedať, že mediálne veľmi vďačnému, sa stala synonymom pre slovenský pravicový extrémizmus ako taký. Svoje významné postavenie v tomto priestore si čiastočne vydobyla organizovaním fakľových sprievodov a spomienkových slávností v slovenských mestách, na ktorých jej členovia pochodovali oblečení v tmavomodrých uniformách, v neskoršej fáze ale i snahou o vstup do volebnej súťaže a prepracovanosťou svojho programu. Stále sa opakujúce personálne spory medzi lídrami slovenskej krajnej pravice, reštrikcie štátnych orgánov a fiasko vo voľbách v roku 2006 ju síce uvrhli do krízy, z ktorej sa jej doteraz nepodarilo vymaniť, Slovenská pospolitosť ale i tak patrí v súčasnosti medzi najaktívnejšie formácie, ktoré svojim vyhraneným postojom proti inštitúciám ústavnému štátu a otvoreným odmietaním režimu liberálnej demokracie možno zaradiť medzi pravicovo extrémistické (Mikušovič 2007b).

SP vznikla ešte v roku 1995 po rozpade Slovenského národného frontu. V období tzv. tichej fázy (asi do roku 2002-2003) vystupovala na verejnosti minimálne, aktivizovala sa najmä demonštráciami proti NATO počas zásahu v Kosove v roku 1999. Zintenzívnenie činnosti Slovenskej pospolitosti, ku ktorému došlo približne po roku 2002, možno chápať najmä ako prípravu na založenie vlastnej politickej strany. Lídri Slovenskej pospolitosti v tomto období reflektovali neútešnú pozíciu nacionalistického prúdu slovenskej politiky po tom, čo sa ani jednému z krídiel rozštiepenej Slovenskej národnej strany nepodarilo dostať do parlamentu, a v tejto situácii sa pri rozhodovaní o ďalšom postupe rozhodli prerhať väzby s podzemnými krajne pravicovými subkultúrami, z ktorých združenie vzniklo, a vstúpiť do politiky. Združenie sa stalo známym vďaka organizácii uniformovaných pochodov v rôznych mestách Slovenska. V období rokov 2004 a 2005 sa Slovenskej pospolitosti podarilo prevziať hegemoniu nad slovenskou

mimoparlamentnou krajnou pravicou; aspoň formálne s ňou udržiavali kontakty všetky ďalšie skupiny, mnohých z lídrov iných organizácií (najmä Nového slobodného Slovenska) sa im podarilo zapojiť do projektu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. Volebné spojenectvo so Slovenskou ľudovou stranou, ktoré SP uzatvorila po rozpustení SP-NS, svojou účasťou na mítingoch podporovali dokonca aktivisti Národného odporu.

Preventívnymi zásahmi policajných orgánov proti rastúcemu antidemokratickému aktérovi na krajnej pravici a drvivou porážkou vo voľbách v roku 2006 však činnosť SP vyvrcholila a hnutie sa postupne rozložilo. SP opustili desiatky členov a celé miestne skupiny, z postu Vodcu odstúpil Marián Kotleba, ktorého nahradili Ivan Sýkora a jeho pobočník Michal Laššák. Obom skúseným aktivistom, pochádzajúcim z prostredia bratislavských pravicovo radikalistických subkultúr, sa nakoniec v 2. polovici roka 2007 a v roku 2008 podarilo SP konsolidovať. Z Pospolitosti vytvorili menšie, ale funkčné združenie radikálnych pravičiarov, ktorí postupne rezignovali na politické ambície a zamerali sa na spoluprácu so vznikajúcimi militantnými autonómne nacionalistickými skupinami. Pravidelne spoluorganizujú pochody za slobodu slova na Slovensku i v ČR, zúčastňujú sa i ďalších akcií českej krajnej pravice.

Napriek tomu, že Slovenská pospolitosť momentálne v slovenskom prostredí nepredstavuje hlavného konkurenta demokratického ústavného štátu, dodnes je chápaná ako kľúčový symbol slovenského pravicového extrémizmu. Tento postreh bol najdôležitejším motívom rozhodnutia ministerstva vnútra o zrušení SP i ako občianskeho združenia v novembri roku 2008. Politicky potrebné rozhodnutie vtedy malo dokázať maďarskej vláde odhodlanosť Slovenskej republiky čeliť tunajšiemu extrémizmu; otázka relevancie takéhoto kroku v čase, keď sa reálnou hrozbou na krajnej pravici už medzi rokmi 2006 a 2008 stali mediálne menej známe a inštitucionálne neukotvené bunky autonómnych nacionalistov, je však už námetom nasledujúcich častí textu.

4.4 Neregistrované skupiny a autonómni nacionalisti

4.4.1 Autonómne nacionalistické a leaderless resistance skupiny

Vývoj a trendy na slovenskej krajnej pravici dlhodobo ovplyvňuje najmä jej úzka previazanosť s českými pravicovo radikalistickými a pravicovo extrémistickými hnutiami, ktoré sú zase napojené a ovplyvnené nemeckou scénou. Stručne povedané, kým etablovaní hnutia Skinheads na prelome 80. a 90. rokov na Slovensku pomohla popularita kapely Orlík, v súčasnosti diktuje vývoj za pravou hranicou ústavnej konformity spájanie neorganizovaných skupiniek pravicových

radikálov s lídrami neúspešných projektov občianskych združení či dokonca politických strán do neviditeľnej siete autonómnych buniek založených na stratégii *leaderless resistance*, čiže odpore bez vedenia. Petra Vejvodová hovorí, že najdôležitejším princípom tejto stratégie je autonómia. Hnutie je založené na samostatne fungujúcich bunkách, ktoré nie sú nijako organizačne členené a ani vo vnútri nich samotných neexistuje žiadna hierarchia, či formálne náležitosti (Vejvodová 2008). Autonómni nacionalisti sa však nevyhýbajú kooperácii s politicky orientovanými skupinami – akou je napríklad v Nemecku už spomínaná neonacistická Národnodemokratická strana Nemecka (NPD) – ktorým pomáhajú v dosahovaní ich politických cieľov bojom na ulici. V Českej republike vznikla na princípe *leaderless resistance* ako prvá sieť militantných buniek *Národní odpor* (NO), po nej *Autonomní nacionalisté* (AN). Ako v prípade Národného odporu, tak i v prípade AN je však nutné si uvedomiť, že skôr ako o organizáciu sa jedná o *stratégiu* a názov týchto buniek je sekundárny.

Ostatne, i aktivisti hnutia Národní odpor o sebe často hovoria ako aktivistoch *hnutí národního odporu* (s malými písmenami), keďže slovné spojenie Narodní odpor je na základe niektorých precedenčných rozhodnutí z minulosti možné považovať za podporu hnutí smerujúcich k potláčaniu slobody jednotlivca (z tohto dôvodu bola rozpustená demonštrácia NO v Brne 1. mája 2007). Z tohto dôvodu sa mu aktivisti NO začínajú vyhýbať a neraz využívajú nové značky, pod ktorými vystupujú. Napríklad provokačný pochod pražským Židovským mestom 10. novembra 2007 organizovali aktivisti pražského NO ako Mladí národní demokraté, čo je z nemčiny doslovne preložený názov, pod ktorým sa chcel Národní odpor pôvodne registrovať na ministerstve vnútra¹⁵. Podobne, 1. mája 2008 bola spoluorganizátorom tradičnej manifestácie spolu Dělnickou stranou akási *Svobodná mládež*, ktorej logo bolo takmer identické s logom NO.

Podstatné je, že všetky tieto slobodné a národné odpory, slobodné mládeže či autonómni nacionalisti, predstavujú v prvom rade stratégiu odporu bez vedenia a organizáciu aktivistov na základe miestnych lokálnych skupín. Tie sa potom prípadne aktivizujú i v politike v rámci nejakej politickej strany. V Nemecku je takouto stranou NPD, v Českej republike sa o niečo obdobné snaží Dělnická strana a s ňou kooperujúce bunky Národného odporu a AN, do ktorých počas roka 2008 vplynuli i ďalšie organizácie – napríklad *Národní korporativismus* či *Národní čest*.

Prvou *leaderless resistance* skupinou, ktorá vznikla na Slovensku, bol *Národný odpor Nitra*. Začal sa formovať po účasti skupiny slovenských radikálov na prvomájovom pochode českého Národného odporu v Brne v roku 2005, jeho vznik bol oznámený 20. mája 2005. V októbri 2005

¹⁵ Junge Nationaldemokraten, česká pobočka mládežníckej organizácie NPD

definoval ako svoj ústredný cieľ „presadenie myšlienok NS“ a ako svoju stratégiu zvolil fungovanie na princípe autonómneho nacionalizmu:

„Po neúspechoch iných organizácií sme zvolili inú taktiku boja, ktorá je založená hlavne na vytváraní miestnych a oblastných pobočiek. Tento systém je dobrý hlavne preto, že je veľmi nízke percento toho, že sa k nám infiltrujú naši nepriatelia a ukončia tým činnosť našej organizácie. Celá organizácia funguje vlastne na kamarátstve a vzájomnej dôvere, nemáme žiadne centrálné vedenie, ale všetko je založené na komunikácii medzi jednotlivými pobočkami. Úlohou pobočiek je vytvoriť si v oblasti svojho pôsobenia národno-oslobodeneckú základňu, šíriť ďalej myšlienku Národného Odporu, vykonávať monitoring našich nepriateľov...“ (Mikušovič 2007c).

Aktivity Národného odporu sa v tejto dobe sústredili na organizáciu jednotlivých buniek, ktoré mali podľa jednotlivých prehlásení vzniknúť po celom Slovensku. Fakticky však až do roka 2007 aktívne pôsobila len jedna skupina – spomínaný Národný odpor Nitra. Na verejnosti sa zviditeľnil najmä účasťou asi dvadsiatky jeho aktivistov na proteste proti maďarskému šovinizmu v Šuranoch v máji 2006, ktorý využila Slovenská pospolitosť a Slovenská ľudová strana ako svoj predvolebný míting. Protest mal byť pôvodne namierený proti organizácii koncertu maďarskej revizionistickej skupiny *Hnutie 64 žúp*, ktorý sa v ten istý deň konal v neďalekej Komóči. Aktivisti NO Nitra sa spolu so skupinou niekoľkých jednotlivcov po protestnom mítingu v Šuranoch rozhodli na koncert presunúť a vyvolali tak konfrontáciu medzi nimi a maďarskými organizátormi z HVIM. Polícia im však na koncert preniknúť nedovolila a konflikt skončil niekoľkými vulgárnymi gestami.

Druhý krát sa Národný odpor Nitra dostal do médií v súvislosti s údajným útokom na maďarskú študentku Hedvigu Malinovou. Policajné orgány po jej výsluchu zverejnili identikity dvoch páchatel'ov, ktoré sa veľmi podobali na dvoch aktivistov NO Nitra. Ich fotografie, ktoré vznikli práve v máji v Komóči, sa objavili na demonštrácii Hnutia 64 žúp, kde boli spálené spolu s portrétom predsedu vládnej nacionalistickej Slovenskej národnej strany, Jána Slotu.

Počas leta roku 2007 sa začali organizovať i ďalší sympatizanti Národného odporu, ktorí sa zúčastňovali na akciách českej siete či NO Nitra a vznikli lokálne organizované skupiny v Bratislave a Trnave. Všetky tri v súčasnosti aktívne bunky vydali 7. augusta 2007 spoločné vyhlásenie, v ktorom vyjadrujú odhodlanie bojovať proti *Systému*.

Počas roka 2008 vznikajú ďalšie skupiny na podobnej báze: *Národný odpor Trenčín*, *Autonómni nacionalisti Považie*, *Autonómni nacionalisti Juhozápad* či skupina *Resistance Komárno*.

Autonómny nacionalistom sa v súčasnosti darí aktívne preberať úlohu najdôležitejšej sily na slovenskej krajnej pravici. Len v roku 2008 zorganizovali tri najväčšie vystúpenia pravicových radikálov na Slovensku – rozpustený pochod proti drogám 14. marca v Nitre a pochody za slobodu slova 11. júla v Trenčíne a 17. novembra v Bratislave. Hnutie predstavuje aktivizáciu tradície národného socializmu, hlási sa k európskemu rasistickému ideálu árijskej rasy a revolučnej stratégii, ktorej cieľom je zmena politického režimu a odstránenie liberálnej demokracie. Z bezpečnostného hľadiska sa jedná o militantnú sieť, ktorá považuje násilie za legitímny prostriedok na vyjadrenie odporu; ostatne, istým varovaním je prípad na podobnom princípe organizovanej bunky s názvom Kysucký vzdor. Tá v januári roka 2007 prepadla ubytovňu, v ktorej žili Rómovia, a podpálila ju.

4.4.3 Národná stráž

Národná stráž je iniciatívou pôvodne malej stropkovskej skupinky neoľudáckych aktivistov úzko spolupracujúcich s Novým slobodným Slovenskom. Ako výhradne lokálna neregistrovaná skupina s názvom Stropkovská stráž (SP-S) spolupracovala s inými ultrapravicovými organizáciami, jej členovia sa zúčastňovali akcií Slovenskej pospolitosti či predvolebných mítingov Slovenskej ľudovej strany. SP-S sa hlásila k ľudáckej tradícii Slovenského štátu, „jedinému slovenskému prezidentovi Jozefovi Tisovi“, odmietala sionizmus a Z.O.G. a vzhľadom k svojmu pôsobeniu na východnom Slovensku, kde žije silná rómska komunita, vydávala letáky, ktorými vyzýva na okamžité riešenie „cigánskeho problému“. Niekoľko mesiacov skupina volala po zakladaní podobne neoľudácky profilovaných skupín, ktoré by sa aktivizovali ako samostatné bunky v rôznych mestách Slovenska a spolupracovali by pod hlavičkou Národnej stráže. Po krátkej epizóde so založením podobnej skupiny v Prešove sa nakoniec podarilo vytvoriť dve samostatné bunky na Orave a v Trenčíne. Národná stráž sa v súčasnosti zúčastňuje predovšetkým akcií organizovaných inými skupinami, pravidelne však usporadúva turistické pochody po celom Slovensku.

4.5 Samostatné médiá

4.5.1 Beo.sk

Slovenské krajne pravicové komunity sa nevytvárajú len v rámci miestnych organizácií politických strán či občianskych združení alebo buniek neregistrovaných organizácií či autonómnych nacionalistov. Významnú úlohu v tejto súvislosti zohrávajú samostatné internetové médiá. Jedným z najvýznamnejších je server *Beo.sk*. Beo.sk vzniklo ako internetový spravodajca slovenskej krajnej pravice s názvom *Národný pozorovateľ* 21. novembra 2004. V priebehu roka 2007 sa premenoval na beo.sk¹⁶. Server poskytuje širokú informačnú základňu o aktivitách slovenských krajne pravicových skupinách.

4.5.2 Prop.sk

Server *prop.sk* vznikol ako internetový magazín s názvom Proti prúdu, v súčasnosti sa opäť vracia k tomuto názvu, keďže sa ku koncu roka 2008 presťahoval na doménu protiprudu.info. V prostredí slovenskej ultrapravice sa stal populárnym predovšetkým rozvíjaním sprisahaneckých a konšpiračných teórií o židovskej nadvláde. Jedným z najvýznamnejších iniciatív stránky bolo publikovanie antisemitskej analýzy *Kto za koho kope*, ktorá má dokazovať ovládnutie informačných kanálov malou skupinou Židov a neokonzervatívco napojenou na slobodomurárske lóže. Centrom tejto skupiny má byť Inštitút pre verejné otázky a ďalšie inštitúcie a médiá: Občianska konzervatívna strana, Konzervatívny inštitút, kníhkupectvo Artforum, Spoločnosť pre zahraničnú politiku, časopisy Týždeň a Domino fórum, denník SME a ďalšie.

4.5.3 Nové médiá a blogy

Od roku 2007 navyše rastie na slovenskom internete počet krajne pravicových blogov. Najpopulárnejšími sú Blog Slovenskej pospolitosti a neonacistický blog Hlavu hore, postupne sa však čoraz populárnejšími stávajú i blog Slobodné médiá, ktorý uverejňuje videá z protestov a demonštrácií slovenských pravicových radikálov, či rasistické blogy V mene rasy a Aryan Rebel.

¹⁶ Beo.sk podľa prvých troch písmen nemeckého prekladu pojmu *pozorovateľ* – *der Beobachter*. Ústredným orgánom nemeckej NSDAP bol denník *Völkischer Beobachter*.

5. Politický extrémizmus a ochrana demokracie

Počas toho, ako sa predovšetkým v priebehu 2. polovice 20. storočia politická veda intenzívne zamerala na vymedzenie a hlbšiu analýzu politického extrémizmu, začala v diskusii o vzťahu extrémistov k liberálnym demokraciám západného typu čoraz častejšie vyvstávať otázka možností a schopností demokracií na útoky zo strany extrémistov adekvátne reagovať. Konflikt medzi antidemokratickými aktérmi a demokratickým ústavným štátom a téma ochrany demokracie pred subverzívnou činnosťou jej nepriateľov presiahli v tomto období pôdu akademických diskusií či teoretických konceptov bezpečnostnej politiky a stali sa problémom nanajvýš praktickým. Zdanlivá konsolidovanosť a kompaktnosť krajnej pravice – a jej odhodlanosť postaviť sa demokracii – zákonite vyvolali reakciu, ktorej miera však bola v prvom období oklieštená umením nepriateľov dodržiavať medze, ktoré si sama demokracia stanovila; a v konečnom dôsledku využiť zásady a princípy demokratického ústavného štátu proti nemu samotnému. Aplikované na slovenské prostredie: Sám autor tohto textu v minulosti v súvislosti so Slovenskou pospolitosťou hovoril o „maske ústavnej konformity“ (porov. Mikušovič 2007b), ktorou sa lídri Pospolitosti zakryli, a ktorá bránila dovtedajším charakteristickým princípom politiky ochrany demokracie na činnosť nového nepriateľa adekvátne reagovať. Slovenská pospolitosť odmietla násilie ako cestu k politickému prevratu, pretrhala svoje staré väzby s rizikovými radikálne pravicovými subkultúrami typu Skinheads, odmietala nacionálny socializmus a navonok rezignovala na spoluprácu so špičkami slovenského neonacistického hnutia; šovinistickú povahu združenia a odpor proti Maďarom skryla pod frázy o potrebe ochrany pred maďarskou iredentou, zakorenený antisemitizmus pod boj proti sionizmu.

Realita jej pôsobenia, anamnéza a charakter celej organizácie však jednoznačne naznačovali skutočné ciele organizácie a jej vzťah k parlamentarizmu, ústavným právam a liberálnej demokracii. Ostatne, Ľudový program jej lídrami založenej strany, Slovenskej pospolitosti – Národnej strany, poskytoval viac než zrejmy dôkaz o pravej stratégii celého hnutia. Až rok 2005 a rozkladné opatrenie štátnych bezpečnostných zložiek proti SP a SP-NS dokázali vytvoriť priestor pre možnosť demokracie ochrániť svoje najzákladnejšie zásady, práva a slobody pred nepriateľom, ktorý zmenil taktiku typickú pre dovtedy existujúce extrémistické skupiny. Dnešný pozorovateľ sa pri skúmaní tejto reakcie bezpečnostného aparátu neubrání otázkam, do akej roviny tým demokracia samú seba postavila. Na prvý pohľad je totiž zrejme, že opatrenia, ktoré boli uskutočnené, sa prestávajú pohybovať len v rámci konania proti už spáchaným trestným činom či prekročeniam zákona, ale že začali nadobúdať preventívny charakter.

Problematika teórie a praxe ochrany demokracie začala v rámci teórie extrémizmu získavať na pozornosti predovšetkým v nemeckom prostredí¹⁷, ovplyvnenom skúsenosťou s nacistickou stranou, ktorej sa v roku 1933 podarilo chopiť moci v podstate ústavnou cestou. Práve v Nemecku sa už dlhšiu dobu rozvíja diskusia o koncepte tzv. bojovnej demokracie¹⁸ (*streitbare Demokratie*), ktorá aktívne vstupuje do arény súboja s politickými extrémistami a dokáže sa pred ich subverzívnou činnosťou i reálne brániť (Mareš 2005: 317). Ak sa pozrieme do histórie Spolkovej republiky v 2. polovici 20. storočia, zistíme, že nemecká demokracia zaznamenala v tejto súvislosti niekoľko úspechov, medzi ktoré by bolo možné zaradiť rozpustenie *Socialistickej ríšskej strany* (SRP) či *Komunistickej strany Nemecka* (KPD); ktoré však boli doplnené o bolestivé neúspechy – akým je napríklad traumatizujúca dlhodobá nemožnosť vyrovnáť sa s rastom neonacistickej *Nemeckej národnodemokratickej strany* (NPD).

Andreas Klump v obecnej rovine vymedzuje päť prístupov k ochrane demokracie:

1. *Hodnotovo-relativistický prístup*, poskytujúci v zásade bezvýnimočne rovnaký priestor všetkým politickým silám, a teda i neobmedzenú slobodu nepriateľom demokracie; demokratickému ústavnému štátu priznáva možnosť zasahovať na svoju obranu len pri prekročení hranice zákona (ako príklad býva uvádzaná Weimarská republika)
2. *Autoritatívny prístup*, ktorý nezaručuje žiadnu slobodu nepriateľom slobody a zahŕňa principiálne neústupný postup proti každej extrémistickej aktivite
3. *Antikomunistický prístup*, predstavujúci jednostranné zameranie len voči ľavicovým extrémistom

¹⁷ Cas Mudde hovorí o tzv. americkom a nemeckom modele ochrany demokracie. Americký model predpokladá garanciu absolútnej slobody politického myslenia. Akékoľvek názory sú akceptované ako súčasť demokratického „trhu ideí“, či už samé o sebe demokratické sú alebo nie. Štátnej represii je vystavené až preukázateľné násilné jednanie; myšlienky, ktoré k nemu viedli, sú považované za nedotknuteľné (Mudde 2003)

¹⁸ Pojem *streitbare Demokratie* použil nemecký Spolkový ústavný súd v rozsudku, ktorým rozpustil Komunistickú stranu Nemecka. Spolkový ústavný súd vo svojej argumentácii uviedol, že jeho rozhodnutie smeruje k zabráneniu toho, „aby antidemokratické politické prúdy znovu zvíťazili v ovplyvňovaní štátu (...). Ak bolo súčasné demokratické usporiadanie už raz demokratickým spôsobom schválené, je absolútnou hodnotou, a preto má byť rozhodne chránené proti všetkým útokom; ak je k tomuto účelu potrebné obmedziť slobodu jednania politických strán, je nutné sa s tým zmieriť. Spolkový ústavný súd tak vedome podnikol pokus o syntézu medzi princípom tolerancie voči všetkým politickým postojom a priznaním nedotknuteľnosti základných hodnôt štátneho zriadenia. Tento prístup je Spolkovým ústavným súdom nazývaný bojovná demokracia,“ (Černý 2007: 31-32)

4. *Antifašistický prístup*, obdobne nepriznáva žiadna slobodu len extrémistom na pravej strane spektra
5. *Liberálno-demokratický prístup*, charakterizovaný formulou „**žiadnu bezpodmienečnú slobodu nepriateľom slobody**“; a nachádza sa medzi hodnotovo-relativistickým a autoritatívnym prístupom k ochrane demokracie a postupuje principiálne proti každému variantu extrémizmu (Klump 2001)

Spomínaná nemecká bojovná demokracia (*streitbare Demokratie*) je označovaná ako jedna z možností liberálno-demokratického prístupu k ochrane demokracie. V súčasnosti je v rámci kontinentálnej politológie ďalej rozvíjaná ako širší koncept tzv. *militantnej demokracie*, ktorého základy položil svojimi prácami už Karl Loewenstein koncom 30. rokov 20. storočia.

5.1 Karl Loewenstein a weimarská skúsenosť

Karl Loewenstein, pôvodom nemecký politológ so židovskými koreňmi, ktorý po roku 1933 emigroval do Spojených štátov amerických, uverejňuje v júni a auguste roku 1937 v časopise *The American Political Science Review* dve na seba nadväzujúce state s názvom *Militant Democracy and Fundamental Rights*. Nimi otvára politickej vede bránu do diskusie o nebezpečenstve vyplývajúcom z faktu, že nepriatelia demokracie požívajú jej výsad napriek ich odhodlaniu v prípade, ak sa dostanú k moci, všetkým ďalším politickým aktérom tieto výsady uprieť. Loewensteinove úvahy, ovplyvnené jeho vlastnou skúsenosťou s Weimarskou republikou, ktorá sa nedokázala ubrániť nástupu Adolfa Hitlera k moci, sú publikované v čase, kedy v Európe stále existoval celý rad demokratických štátov čeliacich nástupu najrôznejších autoritatívnych či militantných fašistických hnutí, predstavujúcich zrejme riziko pre stávajúce demokratické usporiadania. Loewenstein, podobne ako už citovaný O'Sullivan, v tejto súvislosti konštatuje, že fašizmus v skutočnosti nie je filozofia, či dokonca nejaká realistická forma konštruktívneho programu, ale

„najefektívnejšia politická technika v modernej histórii, ktorá môže byť úspešná iba v rámci jedinečných podmienok, ktoré jej ponúkajú jedine demokratické inštitúcie. Jej úspech je založený na jej perfektnom prispôbení sa demokracii – demokracia a demokratická tolerancia sú použité k deštrukcii ich samotných. Skrytá za

fundamentálne ľudské slobody a vládu práva, sa antidemokratická mašinéria uvádza do chodu úplne legálne a zákonne“ (Loewenstein 1937a: 423).

Loewenstein hovorí, že ak základným princípom demokracie je pojem *zákonnosť*, fašizmus oficiálne *zákonnosť* anektuje; demokracie sú principiálne zaviazané akceptovať rast antiparlamentarizmu a antidemokratických síl, keďže si samé ako vlastnú podmienku stanovili rešpektovanie plurality názorov (Loewenstein 1937a: 424). Príčinou nástupu nacistickej strany je teda podľa Loewensteina i demokracia samotná, keďže nedokázala zabrániť, aby sa moci chopil nedemokratický aktér, a to aj napriek tomu, že dopredu vedela, že **princíp zákonosti, ktorý by bol v prípade zásahu demokracie voči svojim nepriateľom porušený, bude v prípade absencie takéhoto zásahu zlikvidovaný raz a navždy**. Alebo, akoby svojimi slovami z roku 1928, keď nacistická strana zasadla v parlamente, dodal Joseph Göbbels,

„vstupujeme do Ríšskeho snemu, aby sme sa v zbrojnici demokracie o ňu postarali jej vlastnými zbraňami. Stávame sa poslancami Ríšskeho snemu, aby sme ochromili weimarské myslenie s jeho vlastnou podporou. Ak je demokracia taká hlúpa, že nám za túto medvediu službu dá voľné lístky a diéty, je to jej vec...“

Podľa Karla Loewensteina môže byť skutočne realistickým základom obrany demokracie jedine existencia účinných politických a zároveň legislatívnych nástrojov, ktoré by túto obranu umožňovali. Neúspešná by bola ako politická vôľa chrániť fundamentálne práva, ak by sa nemohla oprieť o mechanizmy ukotvené v ústavnom poriadku, tak existencia legislatívnych nástrojov, ktoré by nemal kto využiť (Loewenstein 1937a: 428). Stručne povedané, ak chce demokracia skutočne ubrániť principiálne základy, na ktorých stojí, musí ich odoprieť tým, ktorí by ich chceli odoprieť všetkým; musí sa postaviť na obranu základných slobôd jednotlivca tak, že ich v nevyhnutných prípadoch poruší. Tak sa podľa Loewensteina demokracie ocitajú sa na tenkom ľade sporu medzi absolutizáciou ľudských práv a ich faktickým obmedzením v záujme ochrany slobody – povedané jeho slovami, tak sa demokracie stávajú *militantnými* (Loewenstein 1937a: 430).

5.2 Militantná demokracia a antiextrémistický konsenzus

Koncept militantnej demokracie, odvodený z vyššie spomínanej formuly „žiadnu bezpodmienečnú slobodu nepriateľom slobody“, v sebe podľa Uwe Backesa a Eckharda Jesseho predpokladá širší, tzv. antiextrémistický konsenzus všetkých demokratických síl v štáte. Podľa Miroslava Mareša je tento konsenzus možné priradiť k viacerým významovým rovinám:

1. Antiextrémistický konsenzus na prvom mieste predpokladá negáciu politického extrémizmu vo všetkých jeho formách. Za extrémistické je považované každé myslenie, či činnosť, ktoré smerujú proti základným hodnotám či pravidlám demokratického ústavného štátu
2. Všetci priaznivci demokratického ústavného štátu by mali v maximálnej možnej miere pôsobiť proti akejkoľvek forme myšlienkového, či politicko-praktického podkopávania slobodnej demokracie. Úcta k tolerancii nie je čisto formálnej povahy, ale je hodnotovo viazaná; hranice hodnotovo viazanej tolerancie končia tam, kde je zneužívaná pre účely intolerancie
3. Hodnotovo viazaná tolerancia, zodpovedajúca antiextrémistickému konsenzu, zaväzuje k obrannému jednaniu voči všetkým tendenciám, ktoré podkopávajú slobodu a ľudskú dôstojnosť. Z toho je možné odvodiť postulát totožného postoja voči všetkým politickým extrémistom akéhokoľvek zamerania
4. Antiextrémistický konsenzus je vďaka svojmu prepojeniu s ideou ľudských práv a jej uskutočnením zároveň nezlučiteľný s každým druhom politickej inkvizície a všetkými druhmi politického exorcizmu, ktoré by chceli vytrhať „zlo“ s koreňmi raz a navždy. Antiextrémistický konsenzus vyžaduje bdelosť a rozhodné jednanie voči nebezpečenstvu politického extrémizmu, nevyžaduje však fanatizmus, ktorý by viedol k potlačeniu slobody či prenasledovaniu politických odporcov (Mareš 2005: 319-320)

Ústrednou ideou militantnej demokracie je teda prenesenie ochrany demokracie do oblasti legálneho politického jednania. Impulz k takémuto rozhodnutiu zo strany demokracií pritom vzišiel práve od extrémistov. Ako hovorí Cas Mudde, ochrana demokracie je prostou reakciou na výzvu ohrozenia demokracie zo strany nedemokratických aktérov (Mudde 2003). Podľa Petra Černého je tento koncept, pochádzajúci z nemeckého politologického a právneho prostredia, založený na troch znakoch:

1. na viazanosti hodnotami (*Wertgebundenheit*), čiže faktu, že štát uznáva určité hodnoty, ktoré nie je možné svojoľne meniť
2. na pripravenosti k obrane (*Abwehrbereitschaft*), teda odhodlaniu štátu za tieto hodnoty bojovať
3. a na preventívnej ochrane ústavného poriadku (*die Vorverlagerung des Verfassungsschutzes*), tzn. téze, že štát nereaguje až vo chvíli, keď nepriatelia demokracie porušia zákonné normy, ale zasahuje preventívne (Černý 2007b: 35)

Vo všeobecnosti je možné povedať, že demokratický ústavný štát disponuje tromi druhmi nástrojov, ktorými aktívne zasahuje voči svojim nepriateľom:

1. legislatívnymi a právno-sankčnými (čiže snahou o zakotvenie právnych sankcií za aktivity smerujúce proti základným právam jednotlivca a hodnotám demokracie)
2. inštitucionálnymi (tzn. zriaďovaním inštitucionálnych prvkov, štátnych či neštátnych, ktoré sú určené k potieraniu nepriateľov demokracie)
3. diskurzívnymi (teda možnosťou sprostredkovať hodnoty liberálnej demokracie prostredníctvom argumentačných mechanizmov)

5.3 Arény boja demokratického štátu proti nepriateľom demokracie

Petr Černý, ktorý publikoval niekoľko prác zaoberajúcich sa vzťahom politického extrémizmu a práva či právnymi prostriedkami ochrany demokratického ústavného štátu, tvrdí, že spôsob, akým demokratický ústavný štát vstupuje do vzájomného súboja s nepriateľmi slobody a demokracie, je determinovaný základným pilierom západných liberálnych demokracií – a tým je *človek* a jeho nezadateľné práva. Princíp právneho štátu podľa neho vychádza z priority občana pred štátom a tým i z priority základných občianskych práv a slobôd. Takéto chápanie de facto znamená, že človek si v podstate môže konať čokoľvek, čo mu jeho schopnosti dovoľujú, s jediným obmedzením: „uplatňovanie jeho práv naráža na možnosť uplatňovania práv a slobôd druhých, ktorí majú tie isté práva a slobody;“. Podľa Černého z toho vyplýva, že základným prostriedkom ochrany demokratického ústavného štátu je obmedzenie základných práv a slobôd

jedincov a skupín, ktorých konanie smeruje k obmedzeniu či dokonca popretiu základných práv a slobôd zvyšných členov spoločnosti (Černý 2007b: 59).

Jedným z prvých rozhodnutí, ktoré v prostredí (česko-)slovenskej liberálnej demokracie hovorilo o nevyhnutnosti reakcie demokracie na aktivity jej nepriateľov, bolo odôvodnenie nálezů Ústavného súdu ČSFR vo veci lustračného zákona z 26. novembra 1992. V ňom Ústavný súd konštatuje, že

„demokratický štát má nielen právo, ale i povinnosť presadzovať a chrániť princípy, na ktorých je založený a nemôže byť preto nečinný za situácie, v ktorej vedúce miesta na všetkých stupňoch štátnej správy, hospodárskeho riadenia a pod. boli obsadené podľa dnes neprijateľných kritérií totalitného systému“ (Černý 2007b: 32-33)

Podľa Daniela Mila sa v 90. rokoch problematika extrémizmu a nepriateľov demokracie stala naliehavou najmä v súvislosti s násilnými prejavmi vtedajších zväčša pravicovo radikalistických subkultúr, ktoré sa vyznačovali ostrým rasizmom a xenofóbiou, a za prirodzený nástroj boja považovali násilné útoky a pogromy, zamerané najmä voči menšinám. V tejto atmosfére sa s takýmto typom antidemokratických aktérov štát snažil vyrovnat' predovšetkým v rámci trestného zákonníka. Postupne sa súčasťou trestného práva stali paragrafy upravujúce násilie proti skupine obyvateľstva a proti jednotlivcovi (§ 196), hanobenie národa, rasy a presvedčenia (§ 198), genocídium (§ 259) a podporu a propagáciu hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov (§ 260). Súčasné sofistikovanejšie spôsoby, ktorými nepriatelia demokracií presadzujú svoje myšlienky, však v konečnom dôsledku znamenajú, že trestné právo, reagujúce na skutky, ktoré sa stali, nedokáže vždy adekvátnym spôsobom zasiahnuť proti ohrozeniu demokracie. Demokratický ústavný štát preto vstupuje i do ďalších arén súboja s nepriateľmi demokracie a preventívnymi zásahmi obmedzuje nebezpečenstvo, ktoré z činnosti politických extrémistov vyplýva.

Prvým krokom k protiextrémistickej politike býva väčšinou už ochrana demokracie ústavným inžinierstvom. Podľa tohto predpokladu demokratické sily, zúčastňujúce sa na antiextrémistickom konsenze, vytvorili etablovanú politickú kultúru, ktorá principiálne odmieta spoluprácu s extrémistami, a premietli tento konsenzus i do ústavného poriadku. Tu sa prejavuje najmä v nastavení volebného systému či systému vyváženia jednotlivých mocí (*checks and balances*), ktoré by mali zaručovať, že jedinec či skupina nebudú môcť strhnúť na seba všetku

moc. Pravidlo istej rigidity ústavného poriadku, ktorý by nemal podliehať častým novelizáciám, by malo zase zaručovať nemožnosť meniť ústavu tak, aby výhody z takýchto zmien pocítil len jeden politický aktér.

Druhým najčastejším krokom býva obmedzenie slobody prejavu a propagandy nepriateľov demokracie. Podľa Hannah Arendt môžu v podmienkach konštitučnej vlády a slobody k totalitarizmu smerujúce hnutia len obmedzene bojovať o svoje víťazstvo, preto využívajú propagandu a snažia sa pred verejnosťou tváriť prijateľne. „Sila totalitarizmu môže pritáhať len lúzu a elitu; masy je potrebné získať propagandou,“ hovorí (Arendt 1996: 473). Sloboda prejavu patrí k najvypuklejším slobodám, ktoré nepriatelia demokracie, slovami Karla Loewensteina, anektujú a zneužívajú proti demokracii samotnej. Petr Černý hovorí, že to býva najčastejšie práve sloboda prejavu, ktorá slúži „antidemokratickým vlkom k vniknutiu do demokratického spoločenstva (...), keďže sa už mnohokrát ukázalo, že demokratické slobody je možné využiť k deštrukcii demokracie“ (Černý 2007b: 121). Mieru obmedzenia slobody prejavu je podľa Michala Bartoňa potrebné chápať v kontexte nebezpečenstva dôsledkov propagácie daných názorov a ideí. On sám odkazuje na doktrínu *clear and present danger*, o ktorej v minulosti hovoril Najvyšší súd Spojených štátov amerických. Podľa nej charakter každého činu závisí na okolnostiach, za ktorých bol učený. Základnou otázkou v každom prípade je to, či boli dané slová povedané za takých okolností a sú takej povahy, že predstavujú zrejmé a bezprostredné nebezpečenstvo, že spôsobia tak zásadné zlo, ktorému je demokratický ústavný štát oprávnený zabrániť (Bartoň 2002: 156-157). V súčasnosti sú za takéto prejavy považované najmä nenávisťné vyjadrenia voči určitým skupinám obyvateľstva, propaganda a symboly skupín, ktoré sa snažia o zvrhnutie demokracie, ale najmä podpora násilných metód a terorizmu, či dokonca výzvy a priame návody k násilnému jednaniu.

Tretím krokom k ochrane demokratického ústavného štátu proti subverzívnym aktivitám jeho nepriateľov býva obmedzenie slobody zhromažďovania politických extrémistov. Ústava Slovenskej republiky v súvislosti so zhromažďovacím právom v čl. 28 konštatuje, že:

1. Právo pokojne sa zhromažďovať sa zaručuje.
2. Podmienky výkonu tohto práva ustanoví zákon v prípadoch zhromažďovania na verejných miestach, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti, majetku alebo pre bezpečnosť štátu. Zhromaždenie sa nesmie podmieňovať povolením orgánu verejnej správy. (Slovenská národná rada 1992).

Zhromaždenie teda nemusí byť povolené nijakým úradom, no musí byť vopred oznámené. Miestne úrady síce nemajú právo *povolit'* žiadne zhromaždenie, no na základe Zákona o zhromažďovacom práve ho môžu za istých okolností *zakázať*, a to v prípade, ak by účelom zhromaždenia bolo:

1. popierať alebo obmedzovať osobné, politické alebo iné práva občanov pre ich národnosť, pohlavie, rasu, pôvod, politické alebo iné zmýšľanie, náboženské vyznanie a sociálne postavenie alebo na roznecovanie nenávisť a neznášanlivosti z týchto dôvodov
2. dopúšťať sa násillia alebo hrubej neslušnosti
3. inak porušovať ústavu a zákony (Národná rada Slovenskej republiky 2007)

Podobne, ako je to v prípade zhromažďovacieho práva, môže byť jednotlivcom a skupinám odopreté právo združovania sa v politických stranách či občianskych združeniach. Zákon o združovaní pripúšťa obmedzenie práva na združovanie sa občanov, či už v politických stranách alebo občianskych združeniach, keď hovorí, že

Nie sú dovolené združenia

1. ktorých cieľom je popierať alebo obmedzovať osobné, politické alebo iné práva občanov pre ich národnosť, pohlavie, rasu, pôvod, politické alebo iné zmýšľanie, náboženské vyznanie a sociálne postavenie, roznecovať nenávisť a neznášanlivosť z týchto dôvodov, podporovať násillie alebo inak porušovať ústavu a zákony;
2. ktoré sledujú dosahovanie svojich cieľov spôsobmi, ktoré sú v rozpore s ústavou a zákonmi;
3. ozbrojené alebo s ozbrojenými zložkami; za také sa nepovažujú združenia, ktorých členovia držia alebo používajú strelné zbrane na športové účely alebo na výkon práva poľovníctva (Federálne zhromaždenie 1990)

Nie je cieľom tejto práce priniesť podrobný zoznam právnych prostriedkov demokratického ústavného štátu, ktorými sa môže brániť politickému extrémizmu. Ostatne, z hľadiska politologickej analýzy by to ani nebolo účelné. Naznačenie miest najčastejších stretov demokracie a jej nepriateľov, opierajúce sa i o ich legislatívne ukotvenie v ústavnom poriadku Slovenskej republiky, totiž v skutočnosti spor medzi štátom a politickými extrémistami len lokalizuje; a neznamená, že by prebiehal vždy podľa okolností, ako ich popisuje platná legislatíva. Myšlienka konceptu militantnej demokracie ako efektívnej a účinnej obrannej stratégie základných práv a slobôd jednotlivca predpokladá, že bezpečnostné orgány a inštitúcie demokratického ústavného štátu nečakajú iba na realitu porušenia pravidiel a noriem, ktoré si sama demokracia stanovuje – **ale reagujú preventívne.**

6. Ochrana demokracie a protiextrémistická politika na Slovensku

Správa o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu, ktorú v roku 2008 zverejnil odborný server Security and Society, otvorene kritizovala nastavenie protiextrémistickej politiky a spôsob ochrany demokracie na Slovensku. Jej autori tvrdia, že slovenské bezpečnostné zložky na zvýšenú aktivitu extrémistických skupín reagujú nekonceptne, ignorujú prevenciu a kladú dôraz na represívne kroky, ktoré neraz namiesto odstrašujúceho účinku končia mobilizáciou radikálov za hranicou ústavnej konformity a zvyšovaním ich popularity predovšetkým v rámci mládeže. Slabá podpora policajných špecialistov a nedostatočné vedomosti kompetentných orgánov o fundamentálnych princípoch fungovania extrémistickej scény mali podľa tejto správy v roku 2008 za následok nedôsledné potieranie skutočných hrozieb pre liberálnu demokraciu, a naopak vytváranie reklamy už v minulosti marginalizovaným extrémistickým hnutiam.

Ešte v rokoch 2005 a 2006 sa pritom v súvislosti s protiextrémistickou politikou na Slovensku hovorilo ako o koncepcne ukotvenom spôsobe preventívnej ochrany demokracie, ktorá sa dokázala vyrovnat' s najväznejšími nepriateľmi demokracie v politickom systéme. Dôkazom tohto tvrdenia bol predovšetkým rozklad silnejúceho hnutia aktivistov a sympatizantov okolo Slovenskej pospolitosti a rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. Tak zásadný obrat v nastaveniach boja proti extrémizmu, ktorého sme podľa tejto správy svedkami v ostatnom období, sa podľa jej autorov následne premietol i do výsledkov práce bezpečnostných zložiek v oblasti ochrany demokracie. Sledovať tento vývoj je zámerom nasledujúcej kapitoly.

Príbeh vzájomného súboja demokratického ústavného štátu a politických extrémistov v slovenskom prostredí však nezačal v rokoch 2005 až 2006, a bez pochyb neskončí v roku 2008. Príčiny a dôsledky súčasného stavu ochrany demokracie na Slovensku je preto vhodné začať hľadať tam, kde napätie medzi demokraciou a extrémistami vzniklo – a to sú 90. roky 20. storočia.

6.1 Extrémisti vs. jednotlivci: Vraždy Mária Goral a Anastázie Balážovej

Už v predchádzajúcich častiach bolo niekoľkokrát povedané, že do úlohy jediných skutočných oponentov demokracie sa svojimi aktivitami, skutkami i programom zaradili v histórii Slovenska pravicoví extrémisti. Tento fakt reflektuje i nasledujúci rad prípadových štúdií.

Daniel Milo hovorí, že 90. roky 20. storočia sú v rámci slovenskej krajnej pravice charakteristické existenciou zväčša neorganizovaných skupín radikálov, ktorí sa na verejnosti prezentovali ako

výtržníci a bitkáři, ale i páchatelia najzávažnejších trestných činov, medzi ktoré patrili i cielené rasovo motivované vraždy (Milo 2005: 54). Pravidelne organizované pogromy na miesta, kde sa zdržiavali cudzinci či príslušníci menšín, vyústili v roku 1995 do obzvlášť tvrdého útoku asi tridsiatky neonacistov na krčmu v Žiare nad Hronom, ktorá bola známa tým, že ju navštevujú miestni Rómovia. Radikáli 21. júla 1995 napadli podnik molotovovými koktailmi a ozbrojenými kovovými tyčami zaútočili i na utekajúcich Rómov. Šestnástim z nich sa podarilo pred bytovkou, v ktorej býval, dopadnúť sedemnáťročného Róma Mária Goral. Surovo ho dobili a dokopali, bodli dýkou do hrude, poliali benzínom a podpálili. Goral utrpel popáleniny na 60 percentách svojho tela, ktorým po desiatich dňoch v nemocnici podľahol.

Podobne brutálnym bolo i zavraždenie Rómky Anastázie Balážovej, matky ôsmich detí z Žiliny. V noci 20. augusta 2008 do domu jej rodiny vtrhli traja neonacisti, vykoplí kovovú bránu, vytrhli vchodové dvere a s výkrikmi *Pozabíjame vás, vy gummy čierne!* napadli Balážovú a dve jej dcéry v spánku baseballovými palicami. Balážovej dcéry utrpeli ťažké zranenia, ich matka na poranenia hlavy o dva dni zomrela.

Tragické prípady oboch vražd mali tragickú dohru i na súde. V prípade Mária Goral podal krajský prokurátor žalobu na šestnásť útočníkov, ktorých obvinil z výtržníctva, vydierania, ublíženia na zdraví, násilia proti skupine obyvateľov a jednotlivcovi a vraždy. Šestnásťročný neonacista, ktorý Mária Goral podpálil, bol však odsúdený za vraždu a výtržníctvo iba na sedem a pol roka väzenia, ostatní páchatelia dostali len niekoľkokomesačné tresty. Z hľadiska posúdenia závažnosti konania útočníkov je pritom zaujímavé, že v roku 1995 ešte trestné právo nepoznalo trestný čin vraždy z rasového motívu; odsúdený neonacista teda dostal trest za vraždu bez klasifikácie motívu.

Do prípadu vraždy Anastázie Balážovej bol síce trestný čin vraždy z rasového motívu doplnený do trestného zákona, jeho dokazovanie pred súdom však nebolo jednoduché. Z troch útočníkov na Balážovú bol len jeden z nich odsúdený za rasovo motivovanú vraždu, i to na sedem rokov, teda v dolnej hranici sadzby. Zvyšní dvaja páchatelia dostali tresty za porušovanie domovej slobody na 3 až 5 rokov, a to aj napriek tomu, že jeden z nich pred súdom vyhlásil, že je členom neonacistickej skupiny. Súd navyše priznal pozostalým zarážajúco nízku nemajetkovú ujmu: manželovi Balážovej 18.000 Sk za stratu manželky, jeho dcére za utrpené zranenia 600 Sk.

Kauzy vražd Mária Goral a Anastázie Balážovej vhodným spôsobom reflektujú úroveň ochrany základných ľudských práv demokratickým ústavným štátom počas 90. rokov 20. storočia – napriek tomu, že od roku 1995 do roku 2000 došlo k istému posunu (akým bolo napríklad zaradenie trestného činu rasovo motivovanej vraždy do trestného poriadku), v skutočnosti ešte

štát nedisponoval vhodnými nástrojmi, ani zrejmou politickou vôľou, reagovať na násilné útoky pravicovo extrémistických gangov na jednotlivca. Tento fakt čiastočne determinovala realita odklonu politického smerovania ku konsolidácii demokracie v rokoch 1995 – 1998, počas ktorých sa faktický súboj o demokraciu sústredil do sporu o podobu režimu v období tretej Mečiarovej vlády. Po parlamentných voľbách v roku 1998 sa však situácia začala meniť. Význam oboch vopred organizovaných a rasovo motivovaných vrážd sa v konečnom dôsledku ukázal v ich schopnosti mobilizovať demokratické sily ku konštituovaniu dovtedy neexistujúcej koncepcnej protiextrémistickej politiky.

6.2 Bod zlomu: Policajná razia v Papradne

Postupne silnejúci tlak mimovládneho sektora a verejnosti po opakujúcich sa útokoch pravicových radikálov na cudzincov a Rómov, sa nakoniec odrazil v zorganizovaní precedentného policajného zásahu proti krajne pravicovej scéne, ktorý v dovtedajšej histórii protiextrémistickej politiky na Slovensku nemal obdobu.

V Papradne neďaleko Považskej Bystrice sa v sobotu 29. septembra 2001 zišlo asi 250 pravicových radikálov na koncerte piatich neonacistických kapiel. Asi polhodinu pred polnocou na koncert vtrhli zásahové jednotky a kultúrny dom, kde sa akcia konala, obsadili. Napriek tomu, že tesne pred raziou sa podarilo z miesta konania utiecť asi tridsiatim významným postavám slovenskej ultrapravice i členom amerických neonacistických kapiel *Intimidation One* a *Max Resist & Hooligans*, policajti prelustrovali 235 účastníkov akcie a 89 z nich predviedli na policajnú stanicu. Medzi nimi bolo niekoľko cudzincov z Českej republiky, Maďarska, Nemecka a Poľska, ktorým úrady na jeden rok zakázali vstup na územie Slovenskej republiky.

Akcia v Papradne bola prvou, počas ktorej policajti iba nemonitorovali okolie – ako to bolo dovtedy zvykom, ale vtrhli priamo do kultúrneho domu a všetkých prítomných podrobili prehliadke. Zadržali pritom množstvo materiálov s nacistickou symbolikou, CD nosičov neonacistických skupín, časopisov a letákov vyzývajúcich k rasovej neznášanlivosti, množstvo tričiek, bünd, niekoľko boxerov, nožov a fotoaparátov. Vtedajší minister vnútra, Ivan Šimko, a krajskí policajní predstavitelia následne vyhlásili, že podobné akcie budú pokračovať, keďže policajné jednotky naďalej odmietajú robiť čoraz častejším zrazom slovenských radikálov iba štatistov.

Slovenská ultrapravica na svojich webových stránkach ohlásila polícii odvetu a už na druhý deň, v nedeľu 1. októbra 2001 večer, skupina asi pätnástich skínov v Prievidzi napadla šesticu Rómov.

Jedného z nich zmlátili tyčou po hlave a musel byť s ťažkým otrasom mozgu prevezený do nemocnice.

Zoči-voči zostrujúcej sa atmosfére štátne bezpečnostné zložky reagovali na tieto výzvy krajnej pravice ďalším prítvrdením protiextrémistickej politiky. Rok 2001 sa stáva prelomom, po ktorom začínajú vznikať nové inštitucionálne nástroje, priamo zamerané na boj proti extrémizmu a ochranu demokracie.

6.3 Roky 2001-2005: Konštituovanie protiextrémistickej politiky v SR

Už v roku 2001 vzniká priamo na ministerstve vnútra *Monitorovacie stredisko rasizmu a xenofóbie*, neskôr premenované na *Komisiu na riešenie problematiky rasovo motivovaného násillia*, ktorá sa stala základom novej *Komisie na koordináciu postupu pre elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu*, vytvorenej v roku 2003. Podľa ministerstva tento krok reagoval na nárast počtu akcií, koncertov a údajne súkromných osláv podobných spomínanému koncertu v Papradne, ktoré organizovala domáca ultrapravicová scéna, a stali sa príležitosťou pre stretávanie neonacistov zo Slovenska a ďalších európskych krajín. Komisia po prvý raz začala koncepčne pristupovať k pohybu na strane nedemokratických aktérov, teda aktivitám, ktorými sa polícia nikdy predtým systematicky nevenovala. To dokazuje i fakt, že v prvých mesiacoch jej existencie museli členovia komisie aktívne využívať podporu mnohých mimovládnych organizácií, ktoré detailne monitorovali extrémistickú scénu, jej činnosť, útoky radikálov na jednotlivcov či pomáhali obetiam takýchto útokov pred súdom (Security and Society 2008b), keďže v rámci policajného zboru takto komplexné podchytenie aktivít politických extrémistov jednoducho neexistovalo.

Postupne začali vznikať ďalšie orgány, ktoré napomáhali k novému smerovaniu protiextrémistickej politiky na Slovensku. Ministerstvo zriadilo detašované pracoviská Komisie na koordináciu postupu pre elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu i v krajských mestách, v roku 2004 je v záujme zlepšenia ochrany verejného poriadku na športových podujatiach zriadená *Komisia na riešenie problematiky diváckebo násillia a výtržnícstva na športových podujatiach*. Zastúpenie v nej mali okrem pracovníkov ministerstva vnútra a odborníkov na extrémizmus i jednotlivé útvary, ktoré participovali na preventívnych a represívnych opatreniach súvisiacich predovšetkým s rastúcou silou skupín futbalových chuligánov po celej krajine.

V januári roka 2004 spolu s tým v rámci samotného policajného zboru vzniká *Oddelenie boja proti rasizmu a extrémizmu*, ktoré sa stalo súčasťou *Odbora boja proti terorizmu* na Úrade boja proti

organizovanej kriminalite. V rámci Úradu justičnej a kriminálnej polície Prezídia policajného zboru sa začali problematike extrémizmu venovať poverení dôstojníci, ktorí koordinovali činnosť rôznych policajných zložiek na krajských policajných riaditeľstvách; postupne boli pre boj s extrémizmom školení ďalší príslušníci zboru tak, aby na každom okresnom policajnom riaditeľstve bol aspoň jeden policajt, ktorý sa na tento problém špecializuje (Security and Society 2008b).

Správa o boji proti prejavom násilia, intolerancie a extrémizmu na území Slovenskej republiky vypracovaná ministerstvom vnútra v roku 2005 konštatuje, že už v roku 2002 bolo v porovnaní s rokom 2001 zaznamenaných viac ako trojnásobne viac trestných činov motivovaných rasovou, národnostnou alebo inou obdobnou neznášanlivosťou. Správa tento fakt pripisuje predovšetkým ofenzívnemu prístupu policajných zložiek voči aktivitám a verejnému zviditeľňovaniu pravicových extrémistov, či vplyvu aktivity mimovládnych organizácií, ktoré sa podieľali na oznámení niektorých prípadov rasovo motivovaných útokov. „Taktiež možno konštatovať, že v sledovanom období boli oznamované aj prípady, ktoré boli v minulosti súčasťou latentnej kriminality z dôvodu nedôvery poškodených voči policajtom pri ich prijímaní a objasňovaní“ (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2005: 9).

Napriek tomu tento dokument priznáva, že bezpečnostná situácia v oblasti extrémizmu bola v období rokov 2001 až 2005 charakterizovaná ďalšou radikalizáciou pravicovo extrémistických skupín a snahami o rozširovanie ich členskej základne. Činnosť pravicového spektra extrémistickej scény bola navyše poznačená prvkami sofistikovanejšej konšpirácie a novou dominanciou takých extrémistických skupín, v ktorých existuje určitá hierarchia, spoločný cieľ a vyhlásený alebo prirodzený vodca – predovšetkým dynamicky rastúceho hnutia okolo Slovenskej pospolitosti (Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 2005: 14).

6.4 Vražda Daniela Tupého

Vytvorenie celého radu inštitucionálnych nástrojov v priebehu rokov 2001 až 2005 v konečnom dôsledku znamenalo, že štátne bezpečnostné orgány boli schopné zasahovať voči aktivitám extrémistov promptne i preventívne, čo dokazovali i v čoraz častejších stretoch s v tej dobe najväznejším konkurentom demokracie – ktorým bola Slovenská pospolitosť. SP v tomto období na čas zjednocuje väčšinu relevantných krajne pravicových skupín a dokáže inkorporovať i bývalých radikálnych príslušníkov hnutia Skinheads do svojej členskej základne, čo začalo približne od roku 2004 vyvolávať napätie medzi ňou a demokratickým ústavným štátom. Jednou z otvorenejších konfrontácií bol pokus Vodcu Slovenskej pospolitosti

Mariána Kotlebu, zaradiť sa do radu oficiálne pozvaných hostí, ktorí pokladali vence k mohyle Milana Rastislava Štefánika 2. mája 2004. Kotlebovmu vmiešaniu sa medzi pozvaných účastníkov zabránili príslušníci Vojenskej polície ozbrojení ľahkými samopalmi, na čo lídri Pospolitosti, Marián Kotleba a jeho Pobočník Ján Kopúnek, reagovali protestom pred Európskym parlamentom v Štrasburgu, kde držali leták s textom „Za mečiarizmu bola sloboda, za dzurindizmu v Európskej únii je totalita samopalov“ (Mikušovič 2007b).

Napriek prvým problémom s políciou sa Slovenská pospolitosť snažila i naďalej udržať navonok ako-tak ústavno-konformné smerovanie. Združenie sa totiž pripravovalo na založenie vlastnej politickej strany a otvorené problémy s demokraciou by ambície jeho lídrov, ktorí sa plánovali zúčastniť volebnej súťaže, mohli zmariť. A tak napriek tomu, že demokratický štát už v týchto mesiacoch identifikoval Slovenskú pospolitosť ako jednoznačne nedemokratického aktéra, reálna opatrnosť jej politiky mu neumožňovala pripraviť komplexnejší útok na základy hnutia. Všetko zmenili až dve veci: konflikt medzi políciou a dvomi stovkami účastníkov manifestácie Slovenskej pospolitosti, medzi ktorými bolo i niekoľko desiatok slovanistických ultras, v Modre v októbri 2005, a zvlášť ostré protiextrémistické vystúpenie verejnosti po zavraždení žilinského študenta Daniela Tupého v Bratislave.

Ak Uwe Backes s Eckhardom Jesse v súvislosti s charakteristikou antiextrémistického konsenzu hovoria, že jedným z jeho kľúčových princípov je nutná účasť všetkých demokratických síl a priaznivcov demokratického ústavného štátu na tom, aby spolu v maximálnej možnej miere pôsobili proti akejkoľvek forme myšlienkového, či politicko-praktického podkopávania slobodnej demokracie (Mareš 2005: 319-320), potom nesmieme zabúdať i na významnú úlohu verejnej mienky, ktorá môže nielen významným spôsobom antiextrémistický konsenzus podporovať, ale i čiastočne legitimizovať opatrenia liberálnych demokracií, ktoré smerujú k ochrane základných práv jednotlivcov.

Študent Daniel Tupý bol 4. novembra 2005 spolu s jeho šiestimi kamarátmi napadnutý na Tyršovom nábreží v Bratislave skupinou útočníkov, ktorí boli neskôr označení za neonacistov. Vrahovia Daniela sedemkrát bodli nožom a spôsobili mu zranenia, ktorým podľahol už pri prevoze do nemocnice. Po viac ako dvojročnom vyšetrowaní polícia obvinila ako páchatel'ov členov mafiánskej skupiny tzv. piťovcov, ktorí boli podľa vyšetrowania i aktívne činní v rámci slovenskej ultrapravice.

Nezvykle ostro reagovala na útok slovenská verejnosť: z rôznych iniciatív vzniklo niekoľko vyhlásení tvrdo odsudzujúcich útok a volajúcich po okamžitom zákroku voči extrémistom. Päť dní po vražde, v piatok 9. novembra 2005, sa v Bratislave, Košiciach, Prešove a Zvolene

uskutočnilo niekoľko demonštrácií proti extrémizmu; na tej najväčšej z nich v Bratislave sa zúčastnilo viac ako 5000 ľudí a demonštranti okrem zákroku voči neonacistom požadovali i zásah proti ďalším pravicovo extrémistickým hnutiam, najmä Slovenskej pospolitosti, ktorá mala na 17. novembra 2005 ohlásený pochod v Bratislave. A i keď sa SP v tom období zriekla násilia ako cesty politického boja, atmosféra ostrého protestu proti akýmkoľvek prejavom politického extrémizmu významne prispela k jej pádu, ktorý po rokoch rastu znamenal rozklad celého hnutia v priebehu niekoľko málo mesiacov.

6.5 Vzostup a pád Slovenskej pospolitosti

Roky 2002 až 2006 boli na Slovensku rokmi doposiaľ najrozsiahlejšej aktivizácie neoľudácky profilovaných skupín krajne pravicovej scény od vzniku samostatného štátu v roku 1993 a úpadku skinheadského hnutia počas 90. rokov. Heterogénna ultrapravicová scéna v tomto období dosiahla aspoň na čas istý konsenzus a pod vedením korporativistickej Slovenskej pospolitosti sa pokúsila preniesť jadro svojich aktivít do sféry politiky. Scenár, ktorý si predstavitelia tejto organizácie zvolili, pritom predpokladal dôslednú propagáciu svojich aktivít na verejnosti a nevyhnutné získanie mediálnej pozornosti. Tomuto faktoru neuberá nič na jeho pravdivosti ani kritika pravicových radikálov obviňujúcich médiá z deformácií reality a poslušnosti svetovému sionistickému hnutiu.

Toto obdobie v krajine naplno otvorilo diskusiu o potrebe ochrany liberálnej demokracie pred subverzívnymi aktivitami a predovšetkým antidemokratickým programom navonok inak ústavno-konformne sa tváriacich skupín. Nepochybným faktom je, a dokazujú to už i partikulárne výskumy slovenskej krajnej pravice, že táto *maska ústavnej konformity*, ktorá mala vytvárať z hnutia okolo SP prijateľného politického hráča, nie je ničím iným ako snahou extrémistických antisystémových skupín posilniť svoje postavenie v rámci daného politického systému.

Slovenská pospolitosť a jej spojenci totiž v kontexte vývoja slovenskej ultrapravice predstavovali úplne nový typ nepriateľa demokracie. Jej lídri na začiatku zvučnej fázy činnosti združenia v roku 2002 (porov. Mikušovič 2007b) redefinovali stratégiu fungovania extrémistickej organizácie a v porovnaní s doterajšími aktivitami krajnej pravice, ktoré spočívali v organizovaní koncertov, otvorenej propagácii neonacizmu a účasti na násilných pogromoch a útokoch na obyvateľov s jednoznačne rasovým podtextom, sa na jednom zo svojich stretnutí rozhodli pre vstup do politiky. Spomínaná snaha o to prispôbiť sa v dosiahnutí tohto cieľa aspoň navonok pravidlám liberálnej demokracie postavila v konečnom dôsledku koncept ochrany demokracie pred novú výzvu: ako reagovať na hrozbu, ktorú nepriateľ demokracie potenciálne predstavuje, no

v súčasnosti je ochotný dosahovať vlastné ciele v rámci pravidiel hry, ktoré si sama demokracia stanovuje?

Všetky významné kroky k uskutočneniu tohto cieľa a založeniu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany podnikla organizácia na prelome rokov 2004 a 2005. Ako už bolo povedané, strana bola registrovaná 18. januára 2005, a ihneď po tom sa hnutie sústredilo na vlastnú propagáciu. Počas nasledujúceho obdobia v dovedty nevídaných rozmeroch organizovalo pochody a manifestácie na celom území Slovenska, ktorých sa zúčastnilo vždy od 50 – 200 ľudí, zväčša uniformovaných členov SP. Snaha Pospolitosti demonštrovať vlastnú silu sa preukázala najmä v Bratislave pri oslavách vzniku Slovenského štátu v marci roku 2005, či počas letných demonštrácií v stredoslovenských mestách, ktoré vyvrcholili fakľovým pochodom vo Zvolene. Po nich sa Pospolitosť definitívne dostala na prvé stránky novín, čo jej síce prinieslo povedomie u verejnosti, zároveň ju dostalo do vážnych problémov. Neboli to len antisemitské či protimadžarské vyhlásenia a prejavy, ktoré na akcie združenia priviedli kukláčov a policajtov. Slovenská pospolitosť sa stala synonymom slovenského pravicového extrémizmu ako takého – a do značnej miery práve vďaka svojim vonkajším znakom. Vejúce zástavy a fakľové sprievody z nej spravili ľahko zapamätateľný symbol, ktorý vzbudzoval obavy. Médiá, politické špičky i tretí sektor začali uniformovaným pochodom stavať zátarasy.

Rastúce napätie medzi Slovenskou pospolitosťou a demokratickým ústavným štátom vyvrcholilo v predvečer vraždy Daniela Tupého policajným zásahom proti štyrom manifestáciám organizácie na konci októbra 2005. Začiatkom konca Slovenskej pospolitosti ako extrémistickej organizácie v 3. štádiu svojho vývoja – politickej strany – boli udalosti na spomienkových slávnostiach v Hlohovci, Modre, Černovej a Prešove. Policajné kordóny sprevádzali Pospolitosť, Nové slobodné Slovensko a Jednotu slovenskej mládeže, ktoré manifestácie spolu s SP spoluorganizovali, už dopoludnia 29. októbra 2005 v Hlohovci. V Modre, kam sa ešte v ten istý deň účastníci mítingu presunuli, došlo k niekoľkým stretom medzi malou skupinou policajných ťažkoodencov (spolu ich bolo na akcii len asi 30) a hooligans Slovanu Bratislava. Keďže aktivisti SP na manifestácii rozširovali i Ludový program SP-NS, ktorý podľa polície obsahoval ustanovenia propagujúce myšlienky smerujúce k potláčaniu práv a slobôd iných, poriadkové jednotky so psami a na koňoch, napriek značnej presile extrémistov, zhromaždenie asi 200 nacionalistov rozohnali. Udalosti v Modre mali dohru na druhý deň pri ďalšej akcii SP v Černovej v Ružomberku, kde bol zatknutý Marián Kotleba, a v Prešove, kde už bez Kotlebovej prítomnosti polícia rozpustila aj posledné zhromaždenie (Mikušovič 2007b). Už 31. októbra 2005 navyše generálny prokurátor podáva k Najvyššiemu súdu návrh na rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany.

O päť dní dochádza v Bratislave k zavraždeniu Daniela Tupého a situácia sa ďalej vyhrocuje. Heslá proti organizácii zaznievali i na vyššie spomínanej demonštrácii proti extrémizmu 9. novembra 2005; rečníci na nej požadujú zákaz pripravovanej manifestácie SP v Bratislave na výročie Nežnej revolúcie. Radnica v bratislavskom Starom meste, ako sa neskôr ukázalo, i za cenu porušenia zákona, nakoniec míting členov SP plánovaný na 17. novembra 2005 nepovolila. Osud stránickej odnože združenia sa začínal pečatiť, Slovenská pospolitosť sa zmietala v problémoch. Po rozpustení SP-NS rozhodnutím Najvyššieho súdu 1. marca 2006 síce členovia SP získavajú miesta na kandidátke Slovenskej ľudovej strany, ich najbližší spojenec, Nové slobodné Slovensko ich však odmieta podporiť a po desiatich číslach zastavilo začiatkom roka i vydávanie spoločného časopisu *Hlas národnej stráže*. Všetku ďalšiu spoluprácu s hnutím prerušuje Jednota slovenskej mládeže Stanislava Jančoka, máji 2006 odmietlo vpustiť uniformovaných členov SP na svoju Slávnosť predkov, organizovanú spolu s Maticou slovenskou, Slovenské hnutie obrody. Po volebnom fiasku v júni 2006, v ktorom spoločná kandidátka SP a SES získala len 3815 hlasov, teda 0,16%, sa rozložili i vnútorné štruktúry organizácie. Prudko klesol nielen počet účastníkov pochodov a mítingov Slovenskej pospolitosti, významnou redukciou prešla i členská základňa Slovenskej pospolitosti. Zatiaľ, čo počas vrcholného obdobia „zvučnej“ fázy histórie združenia mala SP približne 200 platiacich členov a ďalšie desiatky sympatizantov, v roku 2006 tento počet klesol minimálne o polovicu. Samotní predstavitelia organizácie tento fakt síce komentovali ako „odchod pasívnych a slabých článkov“ (Prúty 1/2007: 6), no v skutočnosti bolo zrejmé, že Slovenská pospolitosť otvorenú konfrontáciu s demokratickým ústavným štátom škaredo prehrala.

6.6 Rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany

Asi najdôležitejším momentom rozkladu hnutia vytvoreného okolo Slovenskej pospolitosti bolo rozpustenie politickej strany, ktorú si jej členovia vytvorili. Odôvodnením konania proti SP-NS sa stal pritom predovšetkým jej Ľudový program, ktorý svojou povahou popieral princípy demokratického ústavného štátu a v niektorých bodoch sa dostával do priameho stretu s Ústavou Slovenskej republiky.

Ako sa ukáže pri samotnom súdnom pojednávaní, problematickým z hľadiska možnosti reakcie demokracie na subverzívnu činnosť SP-NS sa preda len stane fakt, že ešte i Ľudový program, svojim charakterom netolerantný a xenofóbny materiál útočiaci na základné práva a slobody jednotlivca, je do značnej miery determinovaný ústavno-konformným smerovaním hnutia. Tento postreh v konečnom dôsledku znamenal možnosť lídrov Slovenskej pospolitosti postaviť

obhajobu programu pred Najvyšším súdom na hre so slovami a dvojakej interpretácii jednotlivých bodov. Rozhodnutie súdu rozpustiť stranu je v tomto zmysle precedentným, keďže súd neuznal možnosť iného výkladu a priklonil sa k vysvetleniu prokurátora a súdnych znalcov.

Najvyšší súd však na základe podnetu generálnej prokuratúry Slovenskú pospolitost' – Národnú stranu nakoniec rozpustil, keďže sa stotožnil so stanoviskom, že strana svojimi stanovami, programom a činnosťou porušuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy (porov. Najvyšší súd 2006: 2).

Strana ešte skôr než pristúpila k vlastnej obhajobe programových priorít požadovala zamietnutie celého návrhu jednak z dôvodu, že podľa nej prokurátor neuviedol, v čom je činnosť, program a stanovy strany v rozpore s právnym poriadkom, navyše sa významne opierala o argumentáciu, že generálny prokurátor nemôže ako dôvod návrhu na rozpustenie politickej strany vymedziť závadný charakter stanov, keďže tie boli súčasťou návrhu na registráciu strany a ministerstvo vnútra stranu i s jej stanovami, ktoré navyše obsahovali základné programové princípy, zaregistrovalo. Takýto návrh by podľa lídrov SP-NS znamenal, že ministerstvo vnútra vedome zaregistrovalo stanovy politickej strany, ktoré sú v rozpore so zákonom, a tým by spôsobilo ohrozenie právnej istoty (Slovenská pospolitost' 2006: 2-3). Najvyšší súd však svoje rozhodnutie vysvetlil na základe zákona, podľa ktorého nie je generálny prokurátor viazaný žiadnym predošlým rozhodnutím iného štátneho orgánu a návrh na rozpustenie môže podať kedykoľvek, keď nadobudne dojem, že strana porušuje podmienky zákona o politických stranách a Ústavu. Ako sa navyše píše v rozhodnutí súdu, „súd dospel na základe posúdenia Ľudového programu SP-NS k záveru, že je odôvodnené aj nové posúdenie Stanov SP-NS a jej programových cieľov“ (Najvyšší súd 2006: 7), keďže Ľudový program SP-NS, zostavený až po registrácii strany, ďalej špecifikuje a konkretizuje programové princípy zakotvené v stanovách a tie ďalej nemožno posudzovať izolovane. Súd sa teda priklonil k názoru, že strana môže byť rozpustená na základe konkrétneho programového dokumentu, ktorý rozpracováva programový profil politického subjektu zakotveného v uznaných a registrovaných stanovách. Na základe toho pristúpil k odôvodneniu svojho rozhodnutia z hľadiska jednotlivých kapitol a bodov Ľudového programu Slovenskej pospolitosti – Národnej strany.

Najviac kontroverznou programovou prioritou SP-NS sa podľa rozhodnutia súdu stala proklamovaná ambícia strany odstrániť parlamentnú demokraciu a vybudovať nový slovenský stavovský štát na národnom, kresťanskom a sociálnom princípe. Generálny prokurátor poukazoval predovšetkým na navrhované rozdelenie občanov do deviatich stavov podľa povolání a jedného stavu „národnostné menšiny“, pričom registrácia v stave by bola dobrovoľná, avšak iba registrovaný člen stavu by mal možnosť voliť (čím by bol porušený ústavný princíp

všeobecnosti volieb); počet zástupcov každého stavu v zákonodarnom zbore by pritom závisel od počtu členov stavu (čím by bol porušený ústavný princíp rovnosti každého hlasu). Rozdelenie zriadenia na deväť stavov podľa povolání a stavu národnostné menšiny (ktoré by navyše nezískavali zástupcov podľa pomerného princípu na základe počtu členov, ale výhradne také, aké zastúpenie má slovenská menšina v tzv. domovskej krajine minority) podľa prokurátora rozdeľovalo občanov na dve skupiny s neplnohodotným prístupom k základným právam (porov. Najvyšší súd 2006: 4).

Slovenská pospolitosť vo svojej obsiahlej obhajobe odmietla, že by tzv. stavovská demokracia ako taká predstavovala závažnú zmenu náležitostí demokratického ústavného štátu, keďže prvky stavovského systému sú podľa nej prítomné napríklad v politickom systéme Írska, Slovinska a Veľkej Británie. Podmienenosť účasti na voľbách predchádzajúcou registráciou v stave je podľa združenia porovnateľná s povinnosťou zapísania voliča do voličských zoznamov, čo však Najvyšší súd odmietol s argumentáciou, že „inštitút stáleho zoznamu voličov je organizačným nástrojom len pre samotnú organizáciu a usporiadanie volieb“, zatiaľ čo „systém organizácie občanov v stavoch podľa povolání má za cieľ iné usporiadanie spoločnosti, čo jednoznačne vyplýva z programu SP-NS, a to rozdielneho od systému parlamentnej demokracie“ (Najvyšší súd 2006: 6).

Azda najvýraznejšie porušenie princípov demokracie, rozdelenie stavov na skupinu podľa povolání a skupinu „národnostné menšiny“, Slovenská pospolitosť obhajovala nepochopením zo strany prokurátora, keďže podľa nej sa do stavu podľa povolání môžu registrovať všetci občania Slovenskej republiky, a teda i príslušníci národnostných menšín, a desiaty stav „národnostné menšiny“ má vďaka svojej reciprocite vo vzťahu k účasti slovenskej menšiny na legislatívnom procese v iných krajinách predstavovať to, že „de facto v systéme, ktorý presadzuje SP-NS, môžu mať menšiny významnejšie zastúpenie v zákonodarnom zbore ako je im to umožnené dnes“, keďže okrem mandátov získaných v rámci profesijných stavov budú mať nárok i na akési bonusové kreslá v desiatom stave. Ak by sme sa držali striktnie textu Ľudového programu SP-NS, takáto interpretácia by pravdepodobne bola možná, no nezhoduje sa s kontextom celého materiálu, činnosťou a vyhláseniami strany a nebola by zasadená do širších súvislostí. Námietku SP-NS Najvyšší súd neuznal, keď povedal, že takýto výklad je v podstate dodatočným vysvetlením strany a samotný Ľudový program ho neobsahuje. A dodáva: „Svojou formuláciou, podľa ktorej člen stavu môže voliť alebo byť volený len v rámci svojho stavu, v podstate vylučuje možnosť tvrdeného uplatnenia volebného práva vyplývajúceho z členstva v stave podľa povolania a deklarovaného princípu voľby zástupcov národnostnej menšiny“ (Najvyšší súd 2006: 7).

Medzi ďalšie dôvody rozpustenia strany podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu patril predovšetkým tzv. národný princíp stavovského štátu a formulácia, že „prvoradou úlohou Slovenského štátu bude zabezpečenie vlastného slovenského národa vo všetkých oblastiach života, a až potom starostlivosť o ostatných občanov“ (Slovenská pospolitosť 2005: 4), čím by „už samotná príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine viedla k ujme na právach“ (Najvyšší súd 2006: 7); súd zároveň poukázal i na problematiku niektorých výrokov vodcu strany Mariána Kotlebu a pod.

Rozpustenie Slovenskej pospolitosti – Národnej strany sa tak stalo prvým podobným rozhodnutím v histórii slovenskej jurisdikcie i politického straníctva, zároveň však i novým podnetom, z ktorého vyplývali i nové otázky z hľadiska koncepcie bezpečnostnej politiky a ochrany demokracie pred vnútornými nepriateľmi. Už o pár mesiacov však celý koncept ochrany demokracie mala čakať výrazná zmena – súvisiaca s výsledkami nastávajúcich parlamentných volieb.

6.7 Rok 2006: Zmena politickej klímy a eskalácia napätia

Parlamentné voľby v júni roka 2006 nepriniesli len drvivú porážku volebných ambícií slovenskej mimoparlamentnej ultrapravice (ktorými boli napr. spoločná kandidátka Slovenskej pospolitosti a Slovenskej ľudovej strany či účasť Slovenskej národnej jednoty a Kresťanskej ľudovej strany na volebnom zoskupení Slovenská národná koalícia – Slovenská vzájomnosť), ale i zmenu vlády v krajine. Víťaz volieb, strana *Smer – Sociálna demokracia* (Smer-SD) Róberta Fica, zostavila novú koalíciu s *Ľudovou stranou – Hnutím za demokratické Slovensko* (ĽS-HZDS) Vladimíra Mečiara a *Slovenskou národnou stranou* (SNS) nacionalistického populistu Jána Slotu. Účasť nacionalistov z SNS vo vláde, akokoľvek je veľmi ťažké túto stranu z hľadiska teórie extrémizmu považovať za *krajne pravícovú*, vyvolalo rozpačité reakcie zahraničia a vážny konflikt s Maďarskom. Strana európskych socialistov (PES) pozastavila za toto rozhodnutie Smeru jeho členstvo v štruktúrach európskych socialistov, v priebehu niekoľkých týždňov slovensko-maďarské napätie prudko eskalovalo.

Ostré Slotove výpady voči Maďarom pred voľbami, ktorých napríklad na tlačovej konferencii strany parafrázou výroku franského biskupa o starých Maďaroch z roku 1248 označil za „škaredých ľudí a mongoloidné typy s krivými nohami a ešte hnusnejšími koňmi“, pokračovali i po voľbách. Na konci júna v diskusnej relácii Site televízie Markíza označil politikov SMK za lumpov a maďarský národ za národ, ktorý vraždil Slovákov. Slotu navyše počas júla 2006

poskytol viacero rozhovorov pre zahraničnú tlač (mimo iných Lidové noviny či die Presse), v ktorých tieto svoje tvrdenia niekoľkokrát zopakoval.

Na internete sa vzápätí objavilo niekoľko protimaďarských videoklipov, na ktorých slovenskí nacionalisti vyjadrovali nenávisť voči Maďarom pálením maďarskej štátnej vlajky, pričom v pozadí bolo počuť protimaďarské heslá. Najznámejšie z nich, video Anti Hungary s dĺžkou 86 sekúnd, sa začínalo nesprávnymi anglickými formuláciami *Welcome in Slovakia - is beautifully - Slovakia is our - we never not to be Hungary - Slovakia is heart Europe!!!* a sprevádzala ho slovenská metalová hudba. Videoklip, ktorý sa končil výzvou *Always opposite Hungary*, sa na internete objavil 30. júla, stiahnutý bol v pondelok večer 7. augusta 2006.

To vyvolalo okamžitú protireakciu. Protesty maďarských pravicových radikálov vyvrcholili 9. augusta 2006 postriekaním budovy slovenského veľvyslanectva červenou farbou. Páchatelia znehodnotili informačnú tabuľu ambasády, zvonček a chodník, na ktorom zanechali nasprejovaný text v maďarčine - *My nezabúdame*.

Následne, v sobotu 27. augusta 2006, vyvesili traja slovenskí krajne pravicoví ultras na košickom futbalovom štadióne jedenásť metrov dlhý transparent s nápisom *Smrt' Maďarom*. Polícia ich síce obvinila z trestného činu podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov, vyhrotené napätie medzi Slovenskom a Maďarskom, a medzi slovenskými a maďarskými ultrapravicovými skupinami, však slovenské bezpečnostné zložky stále častejšie stavali pred výzvou voči zostrojúcemu sa konfliktu reagovať. Ako sa však neskôr ukázalo, táto výzva nemala byť jediná – slovenská protiextrémistická politika totiž už čoskoro mala zároveň čeliť politickému tlaku na to, ako sa majú prejavy extrémizmu vyhodnocovať, a ako sa majú nahlásené trestné činy s extrémistickým podtextom vyšetrovať.

6.8 Kauza Hedvigy Malinovej a ochrana demokracie na Slovensku

V piatok 25. augusta 2006 polícia v Nitre na základe podnetu začala trestné stíhanie proti dvojici páchatel'ov, ktorí mali prepadnúť, zbit' do bezvedomia a okradnúť maďarskú študentku Hedvigu Malinovú po tom, ako cestou na fakultu hovorila po maďarsky. Počas útoku na ňu mali kričať *Na Slovensku po slovensky* a na blúzku jej údajne napísali *Maďari za Dunaj*. V kontexte zostrojúceho sa slovensko-maďarského konfliktu prípad vyvolal novú vlnu vášní na oboch stranách a všetky hlavné politické sily v krajine (dokonca i Slovenská národná strana) útok odsúdili. Na druhý deň policajti na základe Malinovej výpovede zverejnili identikity dvoch údajných páchatel'ov; no už po dvoch týždňoch polícia vyšetrovanie zastavuje. Na tlačovej konferencii 11. septembra 2006 vystupujú najvyšší policajní funkcionári a vládni predstavitelia (na čele s Róbertom Ficom)

a minister vnútra, Róbert Kaliňák, oznamuje, že vyšetovanie bolo zastavené, lebo je „nepochybné, že skutok sa nestal.“ Verzia, že Hedviga Malinová v skutočnosti nebola napadnutá a celý útok si vymyslela, je dodnes oficiálnym policajným záverom – a to i napriek tomu, že spôsob, ako k nemu štátne orgány došli, bol niekoľkokrát spochybnený, a tvrdenia, ktoré prezentoval minister vnútra Róbert Kaliňák, sa vo viacerých bodoch nezakladali na informáciách z vyšetrovacieho spisu. Postupne sa prípadu začali venovať novinári a mimovládne organizácie a narazili na niekoľko podozrivých skutočností (porov. Korda 2007a, 2007b, Hanus, Hríb, Majchrák 2007, Aliancia Fair-Play 2007a), ktoré celú kauzu predstavili v inom svetle. Najvýznamnejšie nezrovnalosti medzi skutočnosťou a závermi policajného vyšetovania je vhodné ozrejmiť:

1. Prvým z celého radu dôkazov proti verzii Hedvigy Malinovej mal byť podľa Kaliňáka fakt, že „poškodená Hedviga Malinová vypovedala, že hovorila do mobilného telefónu maďarským jazykom, čo malo byť dôvodom, že útočníci na ňu zakričali *Na Slovensku po slovensky*. Prípád bol, samozrejme, týmto smerom vyšetovaný, ale verzia, ktorá nakoniec bola aj naplnená a pre ktorú bolo vyšetovanie zastavené, sa začala odvíjať od chvíle, kedy bolo potvrdené aj zo strany mobilného operátora, že v ten deň nebol ani na tento telefón, ani z tohto telefónu urobený a uskutočnený žiadny hovor. To znamená, je nepochybné, že poškodená nemohla v tomto prípade telefonovať.“ (Aliancia Fair-Play 2007a).
 - Zistenia Aliancie Fair-Play a záznamy z výsluchov Hedvigy Malinovej však dokladajú, že Malinová počas výsluchov pri každej zmienke o telefonovaní zdôrazňovala, že na túto časť si nepamätá a že buď telefonovala, alebo s niekým hovorila osobne (Aliancia Fair-Play 2007a). Ak sa podľa Kaliňáka začala práve od tohto zistenia odvíjať verzia, že si Malinová útok vymyslela, nebolo to na základe jej výpovede – keďže všetky prepisy jej výsluchov jednoznačne zaznamenali, že Malinová od začiatku tvrdila, že si nedokáže spomenúť, ako a s kým v tú chvíľu po maďarsky hovorila.
2. Ďalším podporným dôkazom pre policajné závery malo byť, že „na základe znaleckého posudku možno konštatovať, že Hedviga Malinová neutrpela pohmoždenie ľavej strany tváre, neutrpela pohmoždenie nosa, neutrpela pohmoždenie sánky, ani odreninu, ani pohmoždenie ušnic. Nebola kopnutá do brušnej časti, nepotvrdilo sa vaginálne krvácanie, drobné podliatiny na stehnách nie sú spôsobené kopnutím, úderom rukou, ani údermi tupého predmetu. Na chrbte neboli zistené žiadne známky poranenia, napríklad po písaní

guľôčkovým perom. Bola potvrdená iba drobná krvácajúca rana ma dolnej pere a ostatné krvavé fľaky, ku ktorým prišiel aj znalec k tomu záveru“ (Aliancia Fair-Play 2007a).

- Problematickým na tomto konštatovaní je fakt, že súdny znalec vyšetril Hedvigu Malinovú 5. septembra 2006, teda 10 dní po útoku. Navyše, žiaden z týchto svojich záverov nekonzultoval s šiestimi lekármi, ktorí v deň útoku vyšetrovali Hedvigu v nemocniciach v Dunajskej strede a v Nitre. Všetky lekárske správy, **pochádzajúce z dňa útoku**, hovoria o pohmoždení tváre, nosa a sánky, otrase mozgu a pohmoždení brucha a stehien (Aliancia Fair-Play 2007b).
3. Minister Kaliňák ďalej na tlačovej konferencii tvrdil, že „v deň útoku bolo daždivé počasie a pršalo a Malinová aj do školy prišla v saku, ktoré bolo absolútne mokré. Avšak blúzka, ktorá bola predložená, ktorú máme aj tu prítomnú, bola však absolútne suchá“ (Aliancia Fair-Play 2007a). To malo dementovať Malinovej výpoveď, podľa ktorej ju útočníci hodili na trávu a bili na zemi.
- Správa meteorologickej služby v Nitre, ktorá je súčasťou vyšetrovacieho spisu, však tvrdí, že v čase útoku a počas presunu Hedvigy z miesta útoku do školy (medzi 7.00 a 8.00 hod) boli zaznamenané zrážky 0,1 mm, čo znamená, že v Nitre nepršalo (takáto úroveň zrážok zodpovedá slabému mrholeniu). Tvrdenie o mokrom saku, v ktorom mala Hedviga Malinová prísť do školy a ktoré malo podľa Kaliňáka dokazovať daždivé počasie, je taktiež nepresné. Malinová prišla do školy bez neho a polícia ho našla tak, ako ona sama vypovedala, čiže na mieste činu (Aliancia Fair-Play 2007a).
4. Jedným z najpodstatnejších dôkazov mal byť podľa ministra vnútra a polície fakt, že na obálke, v ktorej Hedviga Malinová dostala poštou späť svoje doklady (ktoré jej boli spolu s ďalšími vecami ukradnuté), „boli zachytené profily DNA z lepiacej časti a z obálky, ktoré mali pôvod v slinách, to znamená v klasickom lepení obálky“ (Aliancia Fair-Play 2007a). To malo dokazovať, že si Malinová obálku poslala sama. Kaliňák toto tvrdenie navyše doplnil svojim známym *filatelistickým* výrokom, podľa ktorého boli Hedvigine sliny zachytené i pod známku, ktorá bola na obálke, a na „milimeter presne sedela s poštovou pečiatkou“ (Hanus, Hríb, Majchrák 2007).
- Ako však bolo zistené, ani tieto policajné dôkazy nie sú jednoznačné. Tvrdenie o DNA z Malinovej slín, ktoré bolo zachytené na lepiacej časti obálky, predovšetkým problematizuje fakt, že obálka bolo samolepiaca, čo dokazuje samotná policajná expertíza. Nikde vo vyšetrovacom spise navyše neexistuje

zmienka o tom, že by DNA pochádzalo zo slín, čo znamená, že stopy DNA Hedvigy Malinovej môžu pochádzať z akejkoľvek inej manipulácie s obálkou – napríklad z jej otvárania. Polícia Hedvige prikázala priniesť obálku tak, ako ju dostala, preto napríklad *mohla* slinami nalepiť odlepenú známku späť na obálku. Bez diskusií o tom, či je také niečo možné alebo nie, existujú v policajnom tvrdení ďalšie medzery. Kaliňákov výrok o „na milimeter presne sediacej známke“ vyšetrovací spis neobsahuje a sám minister musel neskôr priznať, že tak usúdil z toho, keď „obálku on sám videl“ (Majchrák 2007). Čo je ale dôležitejšie, polícia predovšetkým vôbec nevytvorila teóriu, ako by si Malinová mohla doklady poslať. Na pečiatke bol totiž dátum 25. augusta 2006 (tzn. deň útoku). Hedviga Malinová ale bola po tom, čo ráno 25. augusta prišla na fakultu, prevezená do nitrianskej a následne dunajsko-stredskej nemocnice, kde bola hospitalizovaná až do nasledujúceho dňa.

Tieto nezrovnalosti v policajnom vyšetrovaní boli doplnené o ďalšie závažné skutočnosti – jednou z najzávažnejších lží na Kaliňákovej tlačovej konferencii bolo tvrdenie, že napriek tomu, že Malinová nahlásila, že jej bola pri útoku ukradnutá banková karta, nenechala si ju zablokovať. „Šesť dní po prepade centrála sporiteľne potvrdila, že karta zablokovaná nebola,“ vyhlásil vtedy hovorca ministerstva Erik Tomáš (Aliancia Fair-Play 2007a). Pravdou ale je, že polícia vo vyšetrovacom spise žiadne oficiálne vyjadrenie banky nemá – na rozdiel od Hedvigy Malinovej, ktorá disponuje potvrdením, že už 25. augusta 2008 o 9:00 ráno Malinová prostredníctvom svojej matky nechala kartu zablokovať. Malinová tento príkaz zrušila 31. augusta 2008, kedy jej karta spolu s dokladmi mala prísť domov v inkriminovanej obálke.

Oficiálna vyšetrovacia verzia doteraz neobjasnila ani motív Malinovej konania. Róbert Kaliňák na tlačovej konferencii hovoril o jej snahe vyhnúť sa skúške, čo však svedecké výpovede z toho istého dňa výrazne spochybnili – sama Malinová patrila k najlepším študentom na katedre a dokonca sa odmietala nechať odvieť sanitkou na ošetrovanie práve s tvrdením, že sa musí zúčastniť skúšky, na ktorú išla, a až po telefonickej rozhovore s učiteľkou a prísľube náhradného termínu skúšky sa ošetrovaniu podvolila. Tradične svojským príspevkom k hľadaniu motívu prispel i Ján Slota, ktorý vyhlásil, že útok zinscenovala maďarská tajná služba, SMK a iredentistické Hnutie 64 žúp, čoho dôkazom mal byť fakt, že Malinovej bývalý priateľ mal byť jeho členom (Vagovič 2007). I Slotova verzia má však dva menšie problémy: po prvé, Hedviga žiadneho bývalého priateľa nemala, ten vtedajší bol jej prvým – a navyše bol Slovákom.

Kým teda v Malinovej prípade motív pre *samoextrémizmus* značne absentuje, v kontexte eskalácie slovensko-maďarského napätia po nástupe vlády s účasťou nacionalistickej Slovenskej národnej strany je otázne, či k takémuto flagrantly porušeniu vyšetrovacích postupov nemohla mať motív slovenská vláda a jej podriadené bezpečnostné zložky.

Nie je cieľom tohto textu zodpovedať na otázku, či bola alebo nebola Hedviga Malinová skutočne napadnutá, ostatne, z hľadiska konceptu ochrany demokracie samotné vyšetrovanie nehrá primárnu úlohu. Oveľa dôležitejšie je to, akým spôsobom demokratický ústavný štát k vyšetrovaniu pristupoval. Róbert Kaliňák na tlačovej konferencii síce vyhlásil, že v rámci šetrenia bolo preverených viac ako 620 podozrivých osôb a prehľadaných 100 reštauračných zariadení, samotný vyšetrovací spis však nič také neobsahuje. Naopak, napriek tomu, že polícia na základe Hedviginej výpovede zostavila identikity dvoch páchatel'ov – a napriek tomu, že ako sa ukázalo, tieto identikity sa nápadne podobajú na dvoch aktivistov militantného Národného odporu Nitra – Róberta Benciho a Marcela Grzybu, polícia oboch vypočula až počas rokov 2007 a 2008, teda viac ako rok po oznámení, že „skutok sa nestal“. V prvých dňoch vyšetrovania policajné kroky de facto od začiatku smerovali k vyvráteniu Malinovej verzie a potvrdeniu tézy, že útok si vymyslela – čo je postup v prípade nahláseného trestného činu viac ako neštandardný.

Ak teda koncept militantnej demokracie, ku ktorému sa počas rokov 2005 a 2006 slovenská protixtrémistická politika a spôsob ochrany demokracie značne priblížili, predpokladá bdelosť a rozhodné jednanie voči nebezpečenstvu politického extrémizmu, v prípade Malinovej sa polícia sústredila predovšetkým na vyvrátenie podozrenia, že na Slovensku po nástupe SNS do vlády dochádza k takému vyhroteniu napätia, že sa začínajú množiť útoky na menšiny žijúce v krajine. Zopakované ešte raz: autor tohto textu si netrúfa povedať, či Hedviga Malinová klamala alebo nie; z hľadiska koncepcnej a principiálnej ochrany demokracie voči extrémistom však novú éru protixtrémistickej politiky na Slovensku významne problematizuje fakt, že v tomto prípade minimálne niekoľkokrát nehovorili pravdu bezpečnostné orgány a minister vnútra.

6.9 Roky 2007 a 2008: Od princípu k selekcii

Situácia na slovenskej krajnej pravici doznala po roku 2006 výraznej zmeny: fakticky paralyzovanú Slovenskú pospolitosť, ktorá dovtedy v tomto priestore dominovala, začali postupne nahrádzať autonómni nacionalisti, ktorí preniesli vzájomný súboj s demokraciou späť na ulicu. Miestom, odkiaľ sa nový trend za pravou hranicou ústavnej konformity šíril ďalej, sa postupne stala práve Nitra, kde čiastočne prežívala subkultúra Skinheads, silní boli neonacistickí

futbaloví chuligáni a kde vznikla prvá bunka prvej leaderless resistance siete v krajine – Národný odpor Nitra.

Paradoxne, prudké zmeny na strane politických extrémistov sprevádzali i zmeny na ministerstve vnútra, ktoré malo boj s nepriateľmi demokracie koordinovať. Odchod niektorých kľúčových odborníkov už pár týždňov po vzniku novej vlády zapríčinil i viac ako ročné znefunkčnenie *Komisie na koordináciu postupu pre elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu* a protiextrémistická politika na Slovensku sa začala vzdávať reálne nebezpečným aktérom. A tak kým zásahová jednotka kukláčov na konci augusta 2006 teatrálné pozatýkala pätnásť zväčša mladistvých sympatizantov Slovenskej pospolitosti na čele s Mariánom Kotlebom na oslavách výročia Slovenského národného povstania, slovenskí autonómni nacionalisti naberajú prvé skúsenosti s organizáciou verejných vystúpení i pouličným bojom. Krátko po výročí vzniku Slovenského štátu, 16. marca 2007, organizuje NO Nitra pochod proti drogám priamo centrom mesta za účasti asi stovky pravicových radikálov. Ten v policajných radoch zostáva prakticky bez povšimnutia a hnutie sa aktivizuje ďalej: už 1. mája 2007 sympatizanti Národného odporu z Nitry či Bratislavy bojujú v centre Brna s policajnými ťažkoodencami pri jednom z najvýznamnejších stretov českej krajnej pravice s bezpečnostnými zložkami štátu. Už pár dní nato, 18. mája 2007, pochoduje Nitrou opäť niekoľko desiatok aktivistov Národného odporu a protestujú proti homosexualite. V lete vznikajú bunky NO v Trnave a Bratislave, k spolupráci s autonómne nacionalistickým hnutím sa postupne uchýľujú noví lídri značne oslabenej Slovenskej pospolitosti, vznikajú nové skupiny a krajná pravica sa definitívne mení.

Aktivizácia nacionálneho socializmu v podobe Národného odporu a opätovná legitimizácia násilia ako politického boja na slovenskej krajnej pravici sa v konečnom dôsledku v rokoch 2007 a 2008 stretávajú so zrejmovou nekonceptnosťou protiextrémistickej politiky v krajine. Tieto tvrdenia nachádzajú krátko na to svoje praktické dôsledky ešte počas roka 2007 – a opäť v Nitre. V hudobnom klube Stará pekáreň útočí 10-členná skupina neonacistov na člena českej punkovej kapely Fialky. Ani nie dva týždne nato, v piatok 19. októbra, niekoľko ľudí stojacich pred nitrianskym Starým divadlom napáda pätnásť pravicových radikálov drevenými palicami. Nitrianska polícia o pár dní napriek existencii mnohých očitých svedkov, ktorí vystúpili v médiách, šokuje verejnosť konštatovaním, že „žiaden útok sa nestal“ (Danilov 2007). Po tom, čo proti tomuto záveru verejne vystúpilo niekoľko ďalších svedkov a herci, ktorí v Starom divadle v ten deň odohrali predstavenie, nitriansky policajný riaditeľ vyhlasuje, že popretie útoku bolo policajnou taktikou a cieľom akcie, ktorá bola vedená samotným ministrom vnútra, bolo, aby sa poškodení prihlásili na políciu a vyšetrovatelia získali viac svedkov (!). Z útoku bolo

nakoniec obvinených šesť ľudí – medzi nimi Róbert Benci, ktorého meno ako možného útočníka figurovalo i v prípade Hedvigy Malinovej.

Počas troch rokov slovenská protixtrémistická politika stratila na principiálnosti a koncepcnosti a prakticky funguje na ad hoc zásahoch voči nepriateľom demokracie, ktoré sú vyvolané buď masívnym tlakom mimovládneho sektora a verejnosti, alebo politickými motívmi vlády, ktorá čas od času potrebuje dokázať, že sa rizikom extrémizmu vážne zaoberá. Ako konštatuje *Správa o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu*, „chýbajúci úprimný záujem predstaviteľov štátu na potlačaní extrémizmu má v posledných troch rokoch za následok jasne badateľné zvyšovanie aktivít extrémistických hnutí, posúvajúce stav extrémizmu do 90-tych rokov minulého storočia, kedy prakticky absentovala protixtrémistická politika“ (Security and Society 2008b).

Jedným z posledných reakcií demokratického ústavného štátu, ktoré znamenali ešte ako také naplnenie politiky aktívnej a preventívnej ochrany demokracie, bol spôsob rozpustenia tradičného pochodu proti drogám v Nitre v marci 2008, ohláseného aktivistom Národného odporu Nitra Jurajom Vaňom. Voči organizácii pochodu, ktorý mal opäť slúžiť propagácii rastúceho hnutia autonómnych nacionalistov, sa zdvihla vlna kritiky médií a mimovládnych organizácií, ktorá po sérii škandálov v prístupe nitrianskej polície voči extrémistom, donútila zodpovedných konať. Zákonné prostriedky však rozpustiť pochod ešte pred jeho začatím v podstate nedovoľovali, keďže pochod nahlásila fyzická osoba, Juraj Vaňo, ktorý bol síce spájaný s Národným odporom, no pochod neorganizovala skupina samotná, a téma pochodu proti drogám nijakým spôsobom nezadávala príčinu na zákaz. Polícia preto pristúpila k neštandardnému, ale ako sa ukázalo, účinnému riešeniu: ráno pred konaním akcie zadržala jej ohlasovateľa pre podozrenie z prečinu výtržníctva a ublíženia na zdraví a nepustila ho počas celej doby, kedy sa mal pochod konať. Na mieste potom odmietla uznať štyroch aktivistov, ktorí tvrdili, že sú poverení organizáciou pochodu v prípade neúčasti ohlasovateľa, keďže podľa polície a zástupcu mesta mal ohlasovateľ určiť organizátorov priamo na mieste pochodu. *Sem sa ale nedostavil*. Pochod preto ani nezačal a po hodine začala polícia radikálov po malých skupinkách púšťať domov. Samotné zadržanie Juraja Vaňa, akokoľvek je bezpredmetné skúmať jeho opodstatnenosť, je zaujímavé predovšetkým tým, že sa udialo ráno pred začiatkom pochodu. Môžeme nechať stranou motiváciu polície, **prečo** sa rozhodla predviesť ohlasovateľa pochodu, či sa naozaj dopustil výtržníctva alebo nie, z hľadiska jej vlastnej reakcie je totiž kľúčovou motivácia polície, **kedy** Juraja Vaňa predviesť. Načasovanie jednoznačne pôsobí mimoriadne cielene a zdá sa, že polícia mohla mať premyslené jeho dôsledky. V každom prípade sa jej podarilo zastaviť pochod ešte pred jeho začiatkom, čím nielen znemožnila Národnému odporu a sympatizantom iných krajne pravicových skupín pochodovať Nitrou, ale zároveň zasiahla proti tejto organizácii na jej tradične

najvýznamnejšej verejnej akcii počas roka, pochodu proti drogám, ktorý sa už po tretí rok mal konať v období výročia Slovenského štátu. Je pritom zrejmé – a ukázal to i ďalší vývoj – že polícia sa s najväčšou pravdepodobnosťou dopustila obmedzeniu základných práv a slobôd Juraja Vaňa. Motívom jej konania však bolo neumožniť verejnú prezentáciu hnutiu, ktoré otvorene presadzuje obmedzenie základných práv a slobôd veľkej väčšiny obyvateľstva.

Zásah v Nitre však nekompenzuje v plnej miere odklon od principiálnej protixtrémistickej politiky; skôr naopak, dosvedčuje ochotu *zasiabnuť* voči veľkým mítingom krajnej pravice až v prípade silnejúceho tlaku verejnosti. Podobne, kým policajné orgány hovoria o zvyšovaní počtu ohlasovaných trestných činov s extrémistickým podtextom, podľa *Správy o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu* chýba pri takýchto činoch „snaha o dokazovanie osobitného motívu konania pri ich páchaní“. V tieni toho, ako sa fakticky radikalizujú autonómne nacionalistické bunky na sofistikovanej báze organizácie celého hnutia, polícia namiesto aktívneho boja s nimi rad za radom obviňuje mladistvých, často 15-16 ročných *extrémistov*, ktorí hajľujú na verejnosti či vykrikujú fašistické heslá. Len za ostatné tri mesiace napríklad polícia obvinila osem mladíkov z Košíc za to, že sa nechali odfotografovať so vztýčenými pravicami, pätnásť-ročného Bratislavčana za hajľovanie v mestskej hromadnej doprave či muža z Prievidze, ktorý mal v krčme helmu so znakom SS, z podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potláčaniu práv a slobôd občanov. Väčšine z nich hrozí trest odňatia slobody na šesť mesiacov až tri roky; útočníci v Nitre pred Starým divadlom boli pritom odsúdení na tri mesiace podmienene (Security and Society 2008b).

V tieni tohto prístupu bezpečnostných zložiek aktívne autonómne nacionalistické skupiny počas roka 2008 zorganizovali ďalšie verejné vystúpenia, na ktorých polícia nezasiahla. Z nich najväčšími boli dva pochody za slobodu slova – 11. júla 2008 v Trenčíne a 17. novembra 2008 v Bratislave.

Živelná protixtrémistická politika, dôraz na represiu, zanedbanie prevencie a politicky motivované zákroky voči nepriateľom demokracie tak v konečnom dôsledku vedú k ďalšej radikalizácii skutočne nebezpečných prúdov v rámci extrémizmu na jednej strane, a selektívnej povahy ochrany demokracie na strane druhej. V okamihu, keď si demokracia *vyberá*, voči ktorým svojim nepriateľom zasiahne, sa pritom veľmi ľahko stáva, že objektom tohto *vyberu* sa nestávajú nedemokratickí aktéri, predstavujúci reálnu hrozbu, ale tí, ktorí sa stávajú ľahšími obeťami – a politiku ochrany demokracie je na nich možné ľahšie demonštrovať pred verejnosťou.

7. Záver: militantná demokracia na Slovensku?

Sebavedomie stoviek pravicových radikálov, ktorí po boje s políciou na litvínovskom sídlisku Janov vyhlásili, že sa *konečne* nachádzajú vo vojne so Systémom, v prostredí Českej republiky už otvorene indikuje skutočný cieľ extrémistov ako takých – ním je napriek množstvu frází, programov a vyhlásení, dekonštrukcia liberálnej demokracie, ktorá predstavuje najvýznamnejšiu prekážku v uskutočnení akýchkoľvek cieľov akýchkoľvek nepriateľov demokracie. Nech už si hovoria, že sú pravicoví, alebo ľavicoví, že bojujú za Boha, alebo za národ, za triedu, alebo za rasu.

Celé 20. storočie sa nieslo v znamení vzájomného súperenia demokracií a ich oponentov, či už pochádzali z iného štátu, alebo priamo z vnútra ich samotných. Ukazuje sa, že 21. storočie nebude v znamení konca tohto boja. Skôr naopak.

Sekundárna úloha programatiky nepriateľov demokracie determinuje ich spoločný výskum v rámci teórie extrémizmu už dlhé desaťročia. V podstate nezáleží, v čom je ich predstava o *ideálnej spoločnosti* iná, a v akých bodoch sa v prípade týchto *svetských náboženstiev* líšia ich katechizmy – absolútnym nárokom na pravdu a nekompromisnou snahou ovládnuť všetky oblasti života jednotlivca sú si extrémizmy podobné viac, ako by sa zdalo. A tak sme namiesto súperenia ideí a myšlienok a namiesto vzájomného stretu kategoricky odlišných pohľadov na svet, ktorými sú extrémizmy vybavené, svedkami jediného relevantného súboja: medzi extrémistami a tým, čo im skutočne stojí v ceste – produktom historického vývoja liberálnych a demokratických síl, demokratickým ústavným štátom.

Slovensku sa v jeho moderných dejinách tento súboj prirodzene nevyhol. Napriek existencii celého radu ľavicovo, nábožensky či etnicky extrémistických skupín, sa však i vďaka historickým tradíciám aktivizoval v konfrontácii s liberálnou demokraciou predovšetkým jeden antidemokratický aktér – pravicový radikalizmus a extrémizmus. Spočiatku vo forme neorganizovaných skupín radikálov útočiacich na jednotlivca a obyvateľstvo z radov cudzincov a menšín, neskôr ako dva silné prúdy založené na sofistikovanejšej konkurencii vláde práva a základných slobôd. Kým prvý z nich, neoľudácke hnutie vedené Slovenskou pospolitosťou, svoj súboj s demokraciou nateraz prehral; druhý, tvorený nacionálno-socialisticky orientovanými bunkami autonómnych nacionalistov, na otvorenejší stret so *Systémom* ešte len čaká.

Od skúsenosti s nemeckým nacizmom a sovietskym komunizmom, ktoré sa stali priamymi totalitaristickými vyústeniami podobne extrémistických hnutí, akými čelia liberálne demokracie dnes, pritom prevládol v rámci európskych politických systémov názor, že demokratický ústavný

štát nesmie ísť do tohto súboja nepripravený. Postupne sa najskôr v západných krajinách a neskôr i v štátoch strednej a východnej Európy podarilo vytvoriť celý rad legislatívnych nástrojov i jurisdikčných precedentov, ktoré pomáhajú demokratickému ústavnému štátu reagovať na nárast extrémistických hnutí v rámci niekoľkých arén. Ich spoločným znakom je pritom stratégia demokracií obmedziť výkon základných ľudských a politických práv tým, ktorí by tieto práva zrušili navždy.

Koncepcná slovenská protiextrémistická politika sa začala vytvárať predovšetkým po roku 2001. Dômyselné inštitucionálne ukotvenie ochrany demokracie, spojené so zrejmovou vôľou aktívne vystupovať voči nedemokratickým aktérom, ktorí v tomto období zároveň redefinovali základné princípy vlastného fungovania a pokúsili sa o vstup do politiky, v konečnom dôsledku vyvolal doteraz najvýznamnejší stret medzi extrémistami a demokratickým ústavným štátom. Nutne povedať, že za podpory ostrého protiextrémistického vystúpenia mimovládneho sektora, verejnosti a médií, bezpečnostné orgány rozložili Slovenskú pospolitosť, a Najvyšší súd Slovenskej republiky rozpustil Slovenskú pospolitosť – Národnú stranu, ktorú si jej lídri založili s cieľom zúčastniť sa parlamentných volieb. Postup demokratického ústavného štátu sa v tomto prípade neobišiel bez otázok: zásah totiž neprišiel v okamihu, kedy by Slovenská pospolitosť výraznejším spôsobom porušila zákon. Reakcia demokracie bola preventívna a neraz obišla pravidlá, ktoré si demokratický ústavný štát sám sebe stanovuje. Výsledkom diskutabilných zákrokov ťažkoodencov v Modre v októbri 2005, série nelegálnych zákazov zhromaždení hnutia na prelome rokov 2005 a 2006 a rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, však bola dezorganizácia slovenskej krajnej pravice na niekoľko mesiacov.

Ako odlišná sa zdá situácia dnes: obdobie po nástupe novej vlády, odchodu niektorých policajných dôstojníkov a dočasné znefunkčnenie kľúčových protiextrémistických orgánov na ministerstve vnútra, využili nielen slovenskí a maďarskí pravicoví extrémisti na vyvolanie nového slovensko-maďarského napätia, ale i lídri ultrapravicovej scény na vytvorenie novej stratégie boja s liberálnou demokraciou. V priebehu dvoch rokov sa v krajine etablovali z Nemecka a Českej republiky dovezené vzory fungovania krajnej pravice na báze leaderless resistance sietí autonómnych nacionalistov. Spolu s tým v porovnaní s nastavením protiextrémistickej politiky v rokoch 2005 a 2006, v ktorých nepriatelia demokracie utrpeli najväznejšie porážky vo svojej histórii, sa princípy ochrany demokracie v kontexte vyššie spomenutých udalostí zmenili tiež – viac ako výrazne.

V čase, kým rastie význam Národného odporu a Autonómnych nacionalistov, kým teroristicky orientované skupiny ako Kysucký vzdor dokážu organizovať útoky na menšinové komunity, ktorých výsledkom sú podpálené ubytovne, polícia kriminalizuje päťnásťročné deti hajlujúce na

zastávkach. Slabá podpora policajných špecialistov, nedostatočné vedomosti orgánov činných v trestnom konaní o extrémistickej scéne, a dôraz na politicky motivovanú a medializovanú represiu namiesto prevencie spôsobujú, že predovšetkým policajné zložky v regiónoch pôsobia v boji s extrémizmom bezradne – a preto v snahe *dosiabnuť nejaké výsledky* nekoncetrujú vlastné sily na elimináciu sofistikovane fungujúcich častí krajnej pravice, ale na vytváranie páchatel'ov z mladistvých jedincov, ktorí sa síce nejakou formou dopustili činu, ktorý by mohol byť klasifikovaný ako podpora a propagácia hnutí smerujúcich k potláčaniu slobôd občanov, absentuje ale u nich akýkoľvek osobitý motív takéhoto konania, a v skutočnosti nie sú pre spoločnosť nebezpeční.

Situácii nepomáhajú ani nešťastné a politicky motivované kroky štátnych predstaviteľ'ov, ktorých bola krajina svedkom v ostatných troch rokoch. Pregnantné porušenie vyšetrovateľ'ských postupov v prípade Hedvivy Malinovej či policajné vyhlásenia o skutkoch, ktoré sa nestali, vedú zároveň k strate dôvery obetí k polícii.

Záverom: ochrana demokracie na Slovensku čelí dvom reálnym výzvam. Po prvé, diskontuita v rámci protiextrémistickej politiky medzi rokmi 2005 a 2006 a súčasnosťou spôsobila nielen narušenie princípality a koncepcnosti v rámci konfrontácie s nepriateľmi demokracie, ale i stratu schopnosti bezpečnostných zložiek demokratického ústavného štátu identifikovať a monitorovať reálnych opozičných aktérov za hranicou ústavnej konformity. Po druhé, tlak médií, zahraničia i verejnosti na vládu, aby i v súvislosti s ďalej eskalujúcim slovensko-maďarským napätím, nejakým spôsobom reagovala na ďalší rast vplyvu politických extrémistov v krajine, vyúsťuje v ad hoc opatrenia voči niektorým jednotlivcom a skupinám, ktoré však významnejšie nenarúšajú štruktúry (predovšetkým) krajnej pravice na Slovensku.

Ostatný väčší útok demokracie na politických extrémistov je toho dôkazom. Po zásahu polície na futbalovom zápase medzi Dunajskou stredou a Slovanom Bratislave voči výtržníkom a chuligánom z Budapešti, ktorí sa zápasu zúčastnili, sa rozhorela ďalšia vlna napätia medzi Slovenskom a Maďarskom. Podľa maďarských fanúšikov bol totiž zásah príliš tvrdý a neodôvodnený. Nemá význam v tejto chvíli diskutovať, či zásah *bol* alebo *nebol* oprávnený, keďže spôsob sebaaprezentácie akýchkoľvek futbalových hooligans v ostatnom období v krajine takmer vždy k podobným zásahom vedie – a jediným otáznikom v celom prípade je to, prečo polícia zároveň nezasiahla i voči ultras Slovanu Bratislava, ktorí sa na výtržnostiach na zápase podieľali tiež. Faktom ale je, že zákrok pochopiteľne využili maďarskí extrémisti na ďalšie protesty proti Slovensku, najmä pred ambasádou krajiny v Budapešti.

Vyhrotená situácia viedla k stretnutí premiérov Maďarska a Slovenska, Ferenc Gyurcsány a Róberta Fica, ktoré sa nieslo v duchu vzájomných výčitiek z toho, v ktorej krajine sú extrémisti silnejší. Fico poukazoval na existenciu Maďarskej gardy, Gyurcsányi na účasť Slovenskej národnej strany v slovenskej vládnej koalícii. Premiéri však súhlasili, že budú proti extrémizmom v oboch krajinách bojovať.

Niekoľko dní pred týmto stretnutím ministerstvo vnútra oznamuje, že ruší občianske združenie Slovenská pospolitosť. Dňa 7. novembra 2008 upozorňuje združenie, že svojou činnosťou roznecuje nenávisť a neznášanlivosť z národnostných, rasových, náboženských a politických dôvodov, 11. novembra posielala toto upozornenie lídrom SP a už 13. novembra svojim rozhodnutím rozpúšťa SP. Deň po tom, 14. novembra 2008 Róbert Fico vyhlasuje, že „proti extrémistom nestačí protestovať, treba proti nim tvrdom zasahovať (...), rozpustenie Slovenskej pospolitosti je dôkazom, že vláda SR nebude ani minimálne tolerovať šírenie národnostnej či rasovej neznášanlivosti, prípadne neofašistické a neonacistické združenia. Rovnako nekompromisne však zasiahne aj proti všetkým cudzincom, ktorí prídu na Slovensko šíriť takéto ideológie, bez ohľadu na to, či pôjde o výtržníkov a vagabundov na futbalových štadiónoch, alebo uniformované polovojenské oddiely, pochodujúce po našich uliciach“ (Vláda Slovenskej republiky 2008).

Nie je ambíciou autora tohto textu skúmať, prečo prišlo k tak rýchlemu rozpusteniu občianskeho združenia Slovenská pospolitosť práve dva dni pred schôdzkou premiérov Maďarska a Slovenska; je ale zrejmé, že vládni predstavitelia dokázali tento fakt vhodne politicky využiť a načasovanie tohto rozhodnutia im dávalo *plusové body*. Tento dôkaz, že vláda SR netoleruje rasovú neznášanlivosť, však zároveň zrejším spôsobom objasňuje vyššie povedané: kým štát medializuje tvrdý zákrok proti občianskemu združeniu, ktoré si síce verejnosť dodnes vďaka jeho vystupovaniu spája s extrémizmom, no vrchol svojej činnosti síce prežilo v roku 2005, 17. novembra 2008, teda štyri dni po rozpustení o. z. Slovenská pospolitosť, pochoduje Bratislavou niekoľko stoviek pravicových radikálov. Napriek tomu, že sa akcie zúčastnili i členovia SP, jadro pochodu tvoria aktivizovaní autonómni nacionalisti.

Charakterizovať ochranu demokracie na Slovensku na základe konceptu militantnej demokracie sa vo svetle týchto skutočností javí ako problematické. Zatiaľ, čo antiextrémistický konsenzus hovorí o širokom uplatnení nástrojov ochrany demokracie voči akýmkoľvek extrémistom, nekoncepcnosť slovenskej protixtrémistickej politiky v súčasnosti vedie k *selektívnej* povahe ochrany demokracie a výberu aktérov, proti ktorým demokratický ústavný štát zasiahne. Buď na základe potreby dosahovať v rámci boja proti extrémizmu nejaké výsledky, alebo na základe politicky motivovaných rozhodnutí. Koncept militantnej demokracie ako prenesenia boja voči

antidemokratickým aktérom do oblasti legálneho politického jednania však vo svojej podstate takýto motív pre ochranu podľa žiadneho teoretického vymedzenia uznávaného v rámci teórie extrémizmu demokracie nepredpokladá. Naopak, jeho kľúčovým princípom by malo byť rozhodné jednanie voči všetkým antidemokratickým aktérom – a jeho kľúčovou vlastnosťou schopnosť reálne nebezpečných aktérov i vopred rozpoznať a oddeliť zákrok voči nim od tých, ktorí takéto nebezpečenstvo pre liberálnu demokraciu nepredstavujú.

8. Register tabuliek a grafov

2.1 Model radikalizmu a extrémizmu.....	str. 23
3.1 Dve dimenzie demokratickeho ustavného štátu a politický extrémizmus.....	str. 28
3.2 Varianty extrémizmu na podklade pravo-ľavého spektra a dvoch dimenzií demokratickeho ustavného štátu.....	str. 29
3.3 Formy politického extrémizmu v trojdimenzionalnej sfére podľa Uwe Backesa...str.	33
3.4 Volebné zisky Komunistickej strany Slovenska 1992-2006.....	str. 36

9. Zoznam použitej literatúry a zdrojov

9.1 Monografie a odborné články

Arendt, Hannah. 1996. Původ totalitarismu. Praha: OIKOYMENH.

Aron, Raymond. 2001. Opium intelektuálů. Praha: Mladá fronta.

Backes, Uwe. 2003a. „Rechtsextremismus“ – Konzeptionen und Kontroversen. In: Backes, Uwe (ed.). Rechtsextreme Ideologien in Geschichte und Gegenwart. Köln: Böhlau Verlag & Cie, pp 15-52.

Backes, Uwe. 2003b. Entwicklung und Elemente des Extremismuskonzepts. Extremismus und Demokratie. On-line (<http://www.extremismus.com/texte/extrem2.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Backes, Uwe. 2003c. Extremismus und politisch motievierte Gewalt. In: Jesse, Eckhard, Helms, Ludger, Sturm, Roland (eds.). Demokratien des 21. Jahrhunderts im Vergleich: Historische Zugänge. Opladen: Leske+Budrich, pp 341-370.

Backes, Uwe. 2006a. Politische Extreme. Eine Wort- und Begriffsgeschichte von der Antike bis in die Gegenwart. Göttingen: Vadenhoeck&Ruprecht.

Backes, Uwe. 2006b. Politische Extremismen – Begriffshistorische und begriffssystematische Grundlagen. In: Backes, Uwe, Jesse, Eckhard (eds.). Gefährdungen der Freiheit. Göttingen: Vadenhoeck&Ruprecht, pp 17-40.

Backes, Uwe. 2007. Meaning and Forms of Political Extremism in Past and Present. Středoevropské politické studie. Vol. 9. No. 4, pp 243-262. On-line (<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=316>, overené k 26. 12. 2008).

Balík, Stanislav. 2005. Totalitární a autoritativní režimy. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřítelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 259-284.

Barša, Pavel. 1998. Občanská neposlušnost v současné politické teorii. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 45-74.

Bartoň, Michal. 2002. Omezení svobody projevu z důvodu bezpečnosti státu. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 153-161.

Bastl, Martin. 2000. Radikální levice v České republice 90. let. Struktura české radikálně levicové scény koncem 20. století. Magisterská práce. Brno: Masarykova univerzita.

Camus, Jean-Yves. 2003. Strömungen der europäischen extremen Rechten – Populisten, Integristen, Nationalrevolutionäre, Neue Rechte. In: Backes, Uwe (ed.). Rechtsextreme Ideologien in Geschichte und Gegenwart. Köln: Böhlau Verlag & Cie, pp 235-260.

Cibulka, Lubor. 2002. Bezpečnosť Slovenskej republiky z pohľadu Ústavy SR. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 31-41.

Čermák, Vladimír. 1998. Politický extremismus v kontextu sociálního konfliktu. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 19-26.

Černý, Petr. 2005. Politický extremismus a právo. Praha: Eurolex Bohemia.

Černý, Petr. 2007a. Extrémistická symbolika a její postih. Rexter - časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu. Brno: Centrum strategických studií. Vol. VI. No. 1. On-line (<http://rextex.cz/clanek.aspx?id=73>, overené k 28. 12. 2008).

Černý, Petr. 2007b. Právní prostředky ochrany demokratického státu. Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita.

Davies, Peter. 2002. The Extreme Right in France, since 1789 to the Present. From de Maistre to Le Pen. London: Routledge.

Decker, Frank. 2006. Europa Zachodnia – przegląd sytuacji. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 37-57.

Drgonec, Ján. 2002. Ústavnoprávne aspekty použitia sledovacích technológií mocenskými zložkami štátu. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 107-122.

Erb, Rainer. 2003. Ideologischen Anleihen, Geschichtsbilder und Symbole rechtsextremer Jugendgruppen – „Neonazis“ und „Skinheads“. In: Backes, Uwe (ed.). Rechtsextreme Ideologien in Geschichte und Gegenwart. Köln: Böhlau Verlag & Cie, pp 289-310.

Fiala, Petr. 1998. Český politický extremismus a radikalismus z hlediska politologie. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 7-16.

Fiala, Petr, Mareš, Miroslav. 1998a. Česká veřejnost a extremismus politických stran. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 80-94.

Fiala, Petr, Mareš, Miroslav. 1998b. Programová analýza SPR-RSČ a KSČM z hlediska politického extremismu. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 95-104.

Filip, Jan. 2002. Nástin problémů bezpečnosti státu z pohledu ústavního práva. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 11-30.

Fukuyama, Francis. 2002. Konec dějin a poslední člověk. Praha: Rybka Publishers.

Haughton, Tim, Rybář, Marek. 2003. The Communist Party of Slovakia: A Threat to Slovak Democracy? Paper for the 2nd ECPR Conference in Marburg, 18-21 September 2003. On-line (www.essex.ac.uk/ECPR/events/generalconference/marburg/papers/10/2/Haughton.pdf, overené k 26. 12. 2008).

Hloušek, Vít. 2005. Klasická liberální teorie demokracie. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 57-83.

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds). 2005a. Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita.

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír. 2005b. Fenomén demokracie. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 15-48.

Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír. 2005c. Hybridní demokracie. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 285-296.

Chmelík, Jan. 2001. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Praha: Linde – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví.

Grün, Michaela, Stankiewicz, Katharina. 2006. Sposoby gry radykalnej prawicy w Polsce – Liga Polskich Rodzin i Samoobrona oraz ich otoczenie polityczne. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 164-191.

Jankiewicz, Joanna. 2007. Nowa skrajna prawica w wybranych państwach Europy Zachodniej. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Jesse, Eckhard. 2004. Formen des politischen Extremismus. In: Extremismus in Deutschland. Erscheinungsformen und aktuelle Bestandsaufnahme. Berlin: Bundesministerium des Innern, pp 7-24.

Kailitz, Steffen. 2003. Stand und Perspektiven politikwissenschaftlicher Extremismusforschung. Extremismus und Demokratie. On-line (<http://www.extremismus.com/texte/extrem3.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Keller, Jan. 1998. Extremismus a stigmatizace. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 75-79.

Klump, Andreas. 2001. Freiheit den Feinden der Freiheit? Die Konzeption der streitbaren Demokratie als demokratietheoretisches Fundament zur Auseinandersetzung mit politischem Extremismus. Extremismus und Demokratie. On-line (<http://www.extremismus.com/texte/streitbar.htm>, overené k 28. 12. 2008).

Konečný, Miroslav, Zetocha, Karel. 2005. Slovenská národní strana: druhá šance. Středoevropské politické studie. Vol. 7. No. 2-3. On-line (<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=235>, overené k 26. 12. 2008).

Kopeček, Lubomír. 2002. Slovenská republika. In: Fiala, Petr, Holzer, Jan, Strmiska, Maximilián (eds.). Politické strany ve střední a východní Evropě. Brno: Masarykova univerzita, 355-381.

Kopeček, Lubomír. 2005a. Koncept demokracie J. Schumpetera. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 178 – 192.

Kopeček, Lubomír. 2005b. Vize role liberální demokracie ve světě na přelomu 20. a 21. století. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 327-348.

Kopeček, Lubomír. 2006a. Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Kopeček, Lubomír. 2006b. Komunistická strana Slovenska – případ komunistických dogmatiků. In: Šustková, Markéta, Němec, Jan (eds.). III. Kongres českých politologů, Olomouc 8.-10. 9. 2006. Olomouc: Česká společnost pro politické vědy, pp 557 - 565.

Kopeček, Lubomír. 2007. Politické strany na Slovensku 1989 až 2006. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Kyloušek, Jakub, Smolík, Josef. 2006. Národní strana: resuscitace krajně-pravicové stranické rodiny? Případová studie marginální strany před volbami 2006. Středoevropské politické studie. Vol. 8. No. 1, pp 76-93. On-line (<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=260>, overené k 26. 12. 2008).

Lipset, Seymour Martin. 1955. The Radical Right: A Problem for American Democracy. The British Journal of Sociology. Vol. 6. No. 2, pp 176-209.

Lipset, Seymour Martin. 1960. Political Man: The Social Bases of Politics. Garden City: Doubleday & company.

Lipset, Seymour Martin, Raab, Earl. 1973. The Politics of Unreason. Right-Wing Extremism in America, 1790-1970. New York: Harper Torchbook.

Loewenstein, Karl. 1937a. Militant Democracy and Fundamental Rights, I. The American Political Science Review. Vol. 31, No. 3, pp 417-432.

Loewenstein, Karl. 1937b. Militant Democracy and Fundamental Rights, II. The American Political Science Review. Vol. 31, No. 4, pp 638-658.

Malia, Martin. 2004. Sovětská tragédie. Praha: Argo.

March, Luke, Mudde, Cas. 2005. What's Left of the Radical Left? The European Radical Left After 1989: Decline and Mutation. Comparative European Politics. Vol. 3, No. 1, pp 23-49.

Mareš, Miroslav. 2003. Pravicový extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Barrister&Principal.

Mareš, Miroslav. 2002. Problém právní definice terorismu. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 162-168.

Mareš, Miroslav. 2005. Teorie extremismu. In: Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír (eds.). Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. Brno: Masarykova univerzita, pp 297-326.

Mazel, Michal. 1998. Oponenti systému. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 117-277.

Milo, Daniel. 2005. Rasistický extrémizmus v Slovenskej republike. Bratislava: Ľudia proti rasizmu.

- Milza, Pierre.** 2005. Evropa v černých košilích. Praha: Themis.
- Miklovič, Michal.** 2004. Analýza súčasného pravicového extrémizmu. Diplomová práca. Trnava: Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity.
- Miklovič, Michal.** 2005. Limity protiextrémistickej politiky na Slovensku. In: Štáty Vyšegrádskej štvorky po vstupe do EÚ. Zväzok č. 2. Nitra: Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa, pp 174-182.
- Miklovič, Michal.** 2007. Kriminalita mládeže ako faktor politického extrémizmu. In: Mládež a kriminalita. Zborník referátov z II. medzinárodnej konferencie. Nitra: Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa, pp 235-244.
- Mikušovič, Dušan.** 2007a. Mimoparlamentná krajná pravica na Slovensku. Bakalárska práca. Brno: Masarykova univerzita. On-line (http://is.muni.cz/th/134546/fss_b/bakalarka.pdf, overené k 26. 12. 2008).
- Mikušovič, Dušan.** 2007b. Slovenská pospolitost' včera a dnes. Rexter - časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu. Brno: Centrum strategických studií. Vol. VI. No. 1. On-line (<http://www.rexter.cz/clanek.aspx?id=80>, overené k 26. 12. 2008).
- Mikušovič, Dušan.** 2007c. Národný odpor Slovensko. Aktivizácia nacionálneho socializmu na slovenskej krajnej pravici. Security and Society. On-line, len pre registrovaných užívateľov (<http://security.sk.cx/?q=node/848>, overené k 26. 12. 2008).
- Minkenberg, Michael.** 2006. Współczesny prawicowy radykalizm w Europie – Zachód i Wschód. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 14-36.
- Mudde, Cas.** 2003. Liberal Democracies and the Extremist Challenges of the Early 21st Century. Extremismus und Demokratie. On-line (<http://www.extremismus.com/texte/demo2.htm>, overené k 26. 12. 2008).
- Mudde, Cas.** 2006. Politischer Extremismus und Radikalismus in Westeuropa. Typologie und Bestandsaufnahme. In: Backes, Uwe, Jesse, Eckhard (eds). Gefährdungen der Freiheit. Göttingen: Vadenhoeck&Ruprecht, pp 87-104.
- Musil, Jan, Švestka, Jiří, Holländer, Pavel.** 2002. Bezpečnostní výzvy a omezení základních práv v postmoderní realitě. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 94-106.

- O'Sullivan, Neil.** 1995. Fašismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Pavlík, Matej.** 2007. Ultras 2007. Prehľad aktivít ultrapravicových slovenských ultras v kalendárnom roku 2007. Bratislava: Enough.
- Pikna, Bohumil.** 2002. Některé aktuální aspekty a možnosti omezení základních práv v České republice z hlediska ústavního a evropského práva po 11. září 2001. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 65-82.
- Pipes, Richard.** 1998. Dějiny ruské revoluce. Praha: Argo.
- Sartori, Giovanni.** 1994. Teoria demokracji. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN.
- Segert, Dieter.** 2006. Prawicowy ekstremizm w Europie Wschodniej i warunki jego przysłych sukcesów – przegląd. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds.). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 58-70.
- Schorm, Vít Alexander.** 2002. Několik poznámek k omezení práv a svobod zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech z důvodu bezpečnosti. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 83-93.
- Smolík, Josef.** 2003. Fotbalové chuligánství z hlediska extremismu. Rexter - časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu. Brno: Centrum strategických studií. Vol. II. No. 1. On-line (<http://rextex.cz/aktualni-cislo.aspx?cislo=2003-1>, overené k 29. 12. 3008).
- Strmiska, Maximilián.** 1998. Demokracie, extremismus, antisystémová orientace. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 27-44.
- Strmiska, Maximilián, Hloušek, Vít, Kopeček, Lubomír, Chytilík, Roman.** 2005. Politické strany moderní Evropy. Praha: Portál.
- Šimíček, Vojtěch.** 1998. Extremistické politické strany z pohledu práva. In: Fiala, Petr (ed.). Politický extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Masarykova univerzita, pp 105-114.
- Vejvodová, Petra.** 2008. Autonomní nacionalismus. Rexter - časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu. Brno: Centrum strategických studií. Vol. VII. No. 2. On-line (<http://rextex.cz/clanek.aspx?id=99>, overené k 28. 12. 2008).
- Vojáček, Ladislav.** 2002. Politický teror a zákonodárství první ČSR. In: Dančák, Břetislav, Šimíček, Vojtěch (eds.). Brno: Masarykova univerzita, pp 169-185.

Wahl, Klaus. 2006. Ultraprawicowe i ksenofobyczne wyobrażenia i typy zachowań – wyniki badań nad młodzieżą. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 146-163.

Winkler, R. Jürgen. 2006. Ksenofobia i prawicowy ekstremizm w Republice Federalnej Niemiec – perspektywa nauk politycznych. In: Minkenberg, Michael, Sucker, Dagmar, Wenniger, Agnieszka (eds). Prawicowy radykalizm i ksenofobia w Polsce i w Niemczech. Nacjonalne i europejskie perspektywy. Bonn: Informationszentrum Sozialwissenschaften, pp 123-145.

Zakaria, Fared. 2004. Budoucnost svobody. Praha: Academia.

9.2 Dokumenty

Aliancia Fair-Play. 2007a. Hedviga Malinová – Aby pravda dostala šancu. On-line (http://hedviga.fair-play.sk/index_004.php, overené k 28. 12. 2008).

Aliancia Fair-Play. 2007b. Lekárske nálezy v prípade Hedvigy Malinovej. On-line (http://hedviga.fair-play.sk/index_004.php, overené k 28. 12. 2008).

Ministerstvo vnútra Českej republiky. 1997. Správa o postupe štátnych orgánov pri postihu trestných činov motivovaných rasizmom a xenofóbiou. On-line (<http://www.mvcr.cz/extremis/zprava/zprava.html>, overené k 26. 12. 2008).

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. 2002. Výročná správa o stave a vývoji extrémizmu na území Slovenskej republiky v roku 2001. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. 2005. Správa o boji proti prejavom násillia, intolerancie a extrémizmu na území Slovenskej republiky. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. 2006. Správa o bezpečnostnej situácii v SR v roku 2006. Bratislava: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky.

Federálne zhromaždenie. 1990. Zákon o združovaní. On-line (<http://www.viaiuris.sk/vybrane-pravne-predpisy/zakon-o-zdruzovani/>, overené k 28. 12. 2008).

Slovenská národná rada. 1992. Ústava Slovenskej republiky. On-line (<http://www-8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1013>, overené k 28. 12. 2008).

Najvyšší súd. 2006. Rozsudok vo veci rozpustenia Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. Bratislava: Najvyšší súd Slovenskej republiky.

Národná rada Slovenskej republiky. 2007. Novela Zákona o zhromažďovacom práve. On-line ([http://www.rokovania.sk/appl/lrv.nsf/0/1B45071FF94936A0C1257317003E60DB/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/lrv.nsf/0/1B45071FF94936A0C1257317003E60DB/$FILE/Zdroj.html), overené k 28. 12. 2008).

Security and Society. 2008a. Analýza subjektov súčasnej maďarskej ultrapravicovej scény. On-line, len pre registrovaných užívateľov (<http://security.sk.cx/?q=node/1944>, overené k 26. 12. 2008).

Security and Society. 2008b. Správa o bezpečnostnej situácii v oblasti extrémizmu. On-line, len pre registrovaných užívateľov (<http://www.security-society.org/?q=node/894>, overené k 26. 12. 2008).

Slovenská informačná služba. 2002. Správa o činnosti Slovenskej informačnej služby za rok 2001 (http://www.sis.gov.sk/materials/S_2001/sprava_2001.html, overené k 26. 12. 2008).

Slovenská informačná služba. 2004. Správa o činnosti Slovenskej informačnej služby za rok 2003 (http://www.sis.gov.sk/materials/S_2003/sprava_sk_2003.html, overené k 26. 12. 2008).

Slovenská informačná služba. 2005. Správa o činnosti Slovenskej informačnej služby za rok 2004 (http://www.sis.gov.sk/materials/S_2004/sprava_sk_2004.html, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 1990. Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1990. On-line (http://www.statistics.sk/webdata/_slov/volby/volby90/uvod90.htm, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 1992. Voľby do Slovenskej národnej rady v roku 1992. On-line (http://www.statistics.sk/webdata/_slov/volby/volby92/uvod92.htm, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 1994. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1994. On-line (<http://www.statistics.sk/volby98/1994/index.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 1998. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1998. On-line (<http://www.statistics.sk/volby98/default.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2002. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2002. On-line (<http://www.statistics.sk/volby2002/default.html>, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2004. Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2004. On-line (<http://www.statistics.sk/volbyep2004/>, overené k 26. 12. 2008).

Štatistický úrad Slovenskej republiky. 2006. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2006. On-line (http://www.statistics.sk/nrsr_2006/, overené k 26. 12. 2008).

Vláda Slovenskej republiky. 2008. Vyhlásenie predsedu vlády Róberta Fica k rozpusteniu občianskeho združenia Slovenská pospolitosť. On-line (<http://www.government.gov.sk/12750/vyhlasenie-predsedu-vlady-sr-roberta-fica-k-rozpusteniu-slovenskej-pospolitosti.php>, overené k 28. 12. 2008).

9.3 Médiá a články

Blog Security and Society. 2007. Extrémistické materiály a riziká ich prechovávaní. On-line (<http://blog.aktualne.centrum.sk/blogy/securitysociety.php?itemid=216>, overené k 26. 12. 2008).

Bútorová, Zuzana, Gyarfášová, Olga. 2006. Strany a voliči: pohľad pod povrch. Domino fórum. On-line (http://www.ivo.sk/buxus/docs/publicistika/subor/dofu_9_2006.pdf, overené k 26. 12. 2008).

Danilov, Sergej. 2007. Útok neonacistov v Nitre sa stal, tvrdia svedkovia-herci. On-line (<http://danilov.blog.sme.sk/c/117685/Utok-neonacistov-v-Nitre-sa-stal-tvrdia-svedkovia-herci.html>, overené k 28. 12. 2008).

Filo, Jakub. 2007. Historicky prvé extrémistické paragrafy sú na svete. Aktuálne.sk. On-line (<http://aktualne.centrum.sk/domov/doprava-a-bezpecnost/clanek.phtml?id=1147124>, overené k 26. 12. 2008).

Hanus, Martin, Hríb, Štefan, Majchrák, Jozef. 2007. Štát verzus Hedviga. Týždeň. No 20. On-line (<http://tyzden.sk/sk/archiv.php?selyear=2007&w=iss&idiss=164>, overené k 28. 12. 2008).

Korda, Eugen. 2007a. Hedviga I. On-line (<http://youtube.com/watch?v=2UWwIo5WWUI>, overené k 28. 12. 2008).

Korda, Eugen. 2007b. Hedviga II. On-line (<http://youtube.com/watch?v=drRkK0o83Bc>, overené k 28. 12. 2008).

Kováčil, Ladislav. 2008. Ukážte mi lepšiu vedu ako marxizmus, ktorú ľudstvo vymyslelo. Rozhovor s predsedom KSS Jozefom Hrdličkom. Dostupné on-line (http://kss.sk/index.php?menu=vyhlasenia_a_stanoviska&article=147, overené k 26. 12. 2008).

Majchrák, Jozef. 2007. Ďalšie nezrovnalosti. On-line (http://www.tyzden.sk/sk/doma/udalostid41_01.php?searchstring=kvasnicu, overené k 28. 12. 2008).

Vagovič, Marek. 2007. Slotá: Prípád Malinovej zinscenovali. On-line (<http://www.sme.sk/c/3324118/Slota-Prípád-Malinovej-zinscenovali.html>, overené k 28. 12. 2008).

9.4 Webové stránky politických strán, združení a organizácií

9.4.1 Krajná ľavica

Animal Liberton Front Košice. On-line (<http://alfkosice.unas.cz/>, overené k 26. 12. 2008).

Antifašistická akcia Bratislava. On-line (<http://blava.antifa.net/novinky.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Antifašistická akcia Košice. On-line (<http://www.antifakosice.clanteam.com/>, overené k 26. 12. 2008).

Antifašistická akcia Slovensko. On-line (<http://www.antifa.tym.sk/front.htm>, overené k 26. 12. 2008).

Antifašistická akcia Vranov nad Topľou. On-line (<http://antifavt.tym.sk/>, overené k 26. 12. 2008).

Československá anarchistická federácia. On-line (<http://www.csaf.cz>, overené k 26. 12. 2008).

Komunistická strana Slovenska. On-line (<http://www.kss.sk>, overené k 26. 12. 2008).

Priama akcia. On-line (<http://www.priamaakcia.sk/>, overené k 26. 12. 2008).

Socialistický zväz mládeže. On-line (<http://szm.hng.sk/>, overené k 26. 12. 2008).

9.4.2 Krajná pravica

Autonómni nacionalisti Juhozápad. On-line (<http://nacionalisti.wordpress.com/>, overené k 27. 12. 2008).

Autonómni nacionalisti Považie. On-line (<http://povazie.nacionaliste.com>, overené k 27. 12. 2008).

Hnutie Kreativity Slovensko – World Church of the Creator Slovensko. On-line (<http://www.creativity-slovakia.tk/>, overené k 27. 12. 2008).

Hnutie za osvetu a solidaritu. On-line (<http://www.bojovytym.sk/index6.htm>, overené k 27. 12. 2008).

Jednota slovenskej mládeže. On-line (<http://www.slovenskamladez.eu>, overené k 27. 12. 2008).

Ľudová strana. On-line (<http://ludovastrana.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Národná stráž. On-line (<http://straz.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Nové slobodné Slovensko. On-line (<http://nss.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenské hnutie obrody. On-line (<http://sho.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská Ľudová strana. On-line (<http://hsks.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská národná jednota. On-line (<http://narod.sk/snj>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská národná strana. On-line (<http://sns.sk>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská pospolitosť. On-line (<http://pospolitost.org>, overené k 27. 12. 2008).

Spoločnosť dr. Jozefa Tisu. On-line (<http://narod.sk/sdjt>, overené k 27. 12. 2008).

Spoločnosť pre zachovanie tradícií. On-line (<http://narod.sk/szt>, overené k 27. 12. 2008).

9.4.3. Etnický radikalizmus a extrémizmus

Hnutie 64 žúp. On-line (<http://hvim.hu>, overené k 27. 12. 2008).

Maďarská garda. On-line (<http://magyargarda.hu/>, overené k 27. 12. 2008).

Národná stráž. On-line (<http://www.nemzetiorsereg.extra.hu/>, overené k 27. 12. 2008).

9.5 Antidemokratickí aktéri a médiá. On-line archívy tlačovín.

9.5.1 Krajná Pávica

A-Kontra. On-line (<http://www.a-kontra.net>, overené k 26. 12. 2008).

Komunisti.sk. On-line (<http://www.komunisti.sk>, overené k 26. 12. 2008).

Vzdor. Časopis Socialistického zväzu mládeže. Archív čísiel. On-line (http://szm.hng.sk/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=7&Itemid=46, overené k 26. 12. 2008).

9.5.2 Krajná pravica

Aryan Rebel. On-line (<http://aryanrebel.wordpress.com>, overené k 28. 12. 2008).

Beo.sk. On-line (<http://www.beo.sk>, overené k 28. 12. 2008).

Blog Slovenskej pospolitosti. (<http://www.pospolitost.wordpress.com>, overené k 28. 12. 2008).

Hlas národnej stráže. On-line (<http://www.nss.sk/hlasns/hlasns.htm>, overené k 28. 12. 2008).

Hlas Nového slobodného Slovenska. On-line (<http://www.nss.sk/hlasns/hlasns.htm>, overené k 28. 12. 2008).

Hlavu hore. On-line (<http://hlavuhore.wordpress.com>, overené k 28. 12. 2008).

Nástup. On-line (<http://www.jsm.snj.sk/nastup/Nastup.html>, overené k 28. 12. 2008).

Právo národa. On-line (<http://sho.sk/pravo-naroda.html>, overené k 28. 12. 2008).

Prop.sk. On-line (<http://www.protiprudu.info>, overené k 29. 12. 2008).

Prúty. On-line (<http://www.pospolitost.org/tlacoviny.html>, overené k 28. 12. 2008).

Slobodné médiá. On-line (<http://www.slobodnemediia.wordpress.com>, overené k 28. 12. 2008).

Sloven a národná jednota. On-line (http://www.snj.sk/sloven/05_00_Sloven_archiv.html, overené k 28. 12. 2008).

V mene rasy. On-line (<http://vmenerasy.blogspot.com/>, overené k 28. 12. 2008).

9.6 Prejavy, vyhlásenia a mediálne výstupy antidemokratických aktérov

9.6.1 Krajná pravica

Komunistická strana Slovenska. 2000. Rezolúcia IV. zjazdu Komunistickej strany Slovenska. On-line (http://kss.sk/index.php?menu=zjazdy_kss&article=42, overené k 26. 12. 2008).

Komunistická strana Slovenska. 2007. Február 1948 zdroj poučenia. On-line (http://kss.sk/index.php?menu=vyhlasenia_a_stanoviska&article=74, overené k 26. 12. 2008).

9.6.2 Krajná pravica

Jednota slovenskej mládeže. 2006. Vyhlásenie hlavného vedenia JSM k voľbám 2006. On-line (<http://www.jsm.snj.sk/vyhlasenia/Vyhlasenia.html>, overené k 27.12.2008).

Národný odpor Slovensko. 2005a. Prehlásenie NO Slovensko zo 17. októbra 2005, zo stránky <http://www.odpor.net> v súčasnosti už on-line nedostupné.

Národný odpor Slovensko. 2005b. Prehlásenie NO Slovensko z 31. mája 2005, on-line nikdy nedostupné, poskytnuté z materiálov Antifašistickej akcie Bratislava.

Nové slobodné Slovensko. 2006. Vyhlásenie NSS k predčasným parlamentným voľbám 17. júna 2006. On-line (http://www.nss.sk/vyhlasenia/vyhlasenie_volby_2006.htm, overené k 27. 12. 2008).

Nové slobodné Slovensko. 2008. Vyhlásenie NSS k výročiu tzv. Zamatovej revolúcie. On-line (http://www.nss.sk/vyhlasenia/17_11.htm, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská ľudová strana. 2006. Program slovenskej pospolitosti. Archív autora, redukovaná podoba tiež on-line (<http://www.hsks.sk/volby/program2006.htm>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská národná jednota. 2004. Program národno-kresťanského realizmu. On-line (http://www.snj.sk/program/04_00_Program_SNJ.html, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská národná jednota. 1998. Volebný program Slovenskej národnej jednoty pre rok 1998. On-line (http://www.snj.sk/historia/07_01_Volebny_program_SNJ_98.html, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská pospolitosť. 2005. Ľudový program Slovenskej pospolitosti – Národnej strany. On-line (<http://www.pospolitost.org/programspns.pdf>, overené k 27. 12. 2008).

Slovenská pospolitosť. 2006. Vyjadrenie SP-NS k výzve v právnej veci o návrhu Generálneho prokurátora SR na rozpustenie politickej strany Slovenská pospolitosť – Národná strana.

Prílohy

Zoznam príloh

- A. Extrémisti vs. jednotlivec: útok troch neonacistov zverejnený na nsinfo.org
- B. Policajný zásah proti Slovenskej pospolitosti v Modre, Černovej a Prešove v októbri 2005
- C. Rozsudok Najvyššieho súdu SR o rozpustení Slovenskej pospolitosti – Národnej strany
- D. Stret aktivistov Národného odporu s organizátormi koncertu v Komóči 27. 5. 2006
- E. Kauza Hedvigy Malinovej
 - E1. Hedvigine zranenia nafotené krátko po príchode na fakultu
 - E2. Nápis *Maďari za Dunaj* na jej blúzke
 - E3. Identikity údajných páchatel'ov zverejnené políciou
 - E4. Zábery na aktivistov NO Nitra podobných identikitom
 - E5. Róbert Benci
 - E6. Marcel Grzyba
- F. Pozvánky na pochody slovenských autonómnych nacionalistov v roku 2008

A. Extrémisti vs. jednotlivec: útok troch neonacistov zverejnený na nsinfo.org

B. Policajný zásah proti SP v Modre, Černovej a Prešove v októbri 2005

ROZSUDOK
VMENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Idy Hanzelovej a členov senátu JUDr. Marianny Reiffovej a JUDr. Ivana Rumanu o návrhu **Generálneho prokurátora Slovenskej republiky**, Štúrova ulica č. 2, 812 85 Bratislava na rozpustenie politickej strany **Slovenská pospolitosť – Národná strana** so sídlom Kráľovohol'ská 5, 974 11 Banská Bystrica, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 17 ods. 2 vety druhej zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach **r o z p ú š t' a** politickú stranu s názvom **Slovenská pospolitosť – Národná strana** so sídlom Kráľovohol'ská 5, Banská Bystrica, registrovanú Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky dňa 18.1.2005 pod č. sp. 203 – 2004/13467, bez likvidácie.

Účastníkom sa náhrada trov konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e :

Dňa 31.10.2005 bol Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky doručený návrh Generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) na rozpustenie politickej strany Slovenská pospolitosť – Národná strana (ďalej len „SP-NS“) z dôvodu, že uvedená politická strana svojimi stanovami, svojim programom a svojou činnosťou porušuje Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy. Návrh bol podaný podľa § 17 zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach. Generálny prokurátor navrhol vykonať dokazovanie stanovami a programom politickej strany ako aj odbornými vyjadreniami k ich obsahu podanými odbornými pracovníkmi vedeckých inštitúcií.

Politická strana SP – NS, v obsiahlom písomnom vyjadrení k návrhu, ktorý jej bol súdom doručený, žiadala zamietnutie návrhu z dôvodu, že návrh postráda vymedzenie, v čom sú stanovy,

program a činnosť strany v rozpore s § 2 zákona o politických stranách a politických hnutiach.

Jednotlivými dôvodmi návrhu generálneho prokurátora a stanoviskom SP – NS k nim sa bude súd zaoberať v ďalšej časti dôvodov tohto rozhodnutia.

Najvyšší súd, ako súd vecne príslušný na konanie a rozhodnutie o podanom návrhu podľa § 17 ods. 1 vety druhej zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach (ďalej len „zákon“) si v rámci prípravy pojednávania zadovážil administratívny spis Ministerstva vnútra Slovenskej republiky týkajúci sa registrácie návrhom dotknutej politickej strany, ktorý obsahuje Stanovy SP – NS, ako aj spis týkajúci sa registrácie občianskeho združenia Slovenská pospolitosť. Podľa § 17 ods. 2 zákona súd zisťoval majetok politickej strany, vyžiadal si kópiu znaleckého posudku na Ľudový program SP – NS podaného na účely trestného konania, a po písomnom vyjadrení strany k podanému návrhu, ktorý bol daný generálnemu prokurátorovi na vedomie, nariadil vo veci pojednávanie.

Súd na žiadosť politickej strany umožnil jej štatutárnym zástupcom nahliadnuť do súdneho spisu, oboznámiť sa so všetkými písomnosťami predloženými spolu s návrhom, ako aj s písomnosťami zadováženými súdom, urobiť si zo spisu výpisy a kópie písomností.

Na verejnom pojednávaní konanom dňa 01.03.2006 sporové strany prostredníctvom svojich zástupcov ani po poučení neuplatnili námietky zaujatosti členov senátu.

Najvyšší súd na pojednávaní po vyjadrení účastníkov konania, ktorí vo veci samej zotrvali na obsahu písomných podaní, vykonal vo veci dokazovanie v rozsahu potrebnom pre posúdenie právnych otázok. Oboznámil administratívny spis o registrácii politickej strany SP – NS a jej Stanov, identifikoval Ľudový program SP – NS, ktorý bol predložený politickou stranou spolu s jej písomným vyjadrením, a to ako program, ktorého sa týka obsah podaného návrhu.

Najvyšší súd v priebehu dokazovania zistil, že politická strana Slovenská pospolitosť – Národná strana so sídlom Kráľovohorská 5, 974 11 Banská Bystrica bola registrovaná 18.01.2005 pod č. 203 – 2004/13467 Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky. Štatutárnymi orgánmi strany sú podľa vyhlásenia podaného ministerstvu vnútra podľa § 34 ods. 3 písm. b/ zákona č. 85/2005 Z. z. vodca Mgr. Marián Kotleba a pobočník vodcu Ján Kopúnek.

Stanovy politickej strany SP – NS obsahujú v článku 5 Programové ciele tak, ako na ne poukazuje vo svojom návrhu generálny prokurátor. Podľa čl. 5 bodu 1 hlavným cieľom SP – NS je budovať nový Slovenský stavovský štát na národnom, kresťanskom a sociálnom princípe. Pod bodom 10 si kladie za cieľ zabezpečenie práva národnostných menšín na princípe reciprocity.

Ľudový program SP – NS nebol predmetom posudzovania v konaní o registráciu. Podľa písomného vyjadrenia štatutárneho zástupcu strany Ľudový program bol verejne prečítaný 14.03. 2005. Ľudový program rozvíja a konkretizuje programové ciele strany .

Najvyšší súd nepovažoval za potrebné k danej veci vykonať dokazovanie znaleckým posudkom podaným pre účely trestného konania proti vedúcim predstaviteľom SP – NS, pretože trestné konanie v tomto čase nie je ukončené. Neoboznámil preto ani odborné vyjadrenia pripojené k návrhu generálneho prokurátora, ktoré obsahujú najmä historické a politologické závery, a pre právne posúdenie vecí neboli potrebné. Vzhľadom na to neakceptoval ani návrh SP - NS na vykonanie dôkazov výsluchom autorov týchto odborných vyjadrení, pretože nebolo potrebné dokazovanie týchto skutkových okolností.

Zástupcovia sporových strán aj po vykonanom dokazovaní zotrvali na svojich stanoviskách vyjadrených v písomných podaniach.

Najvyšší súd sa pri svojom rozhodovaní vecne zaoberal nasledovnými právnymi otázkami:

1. SP – NS k návrhu generálneho prokurátora na rozpustenie politickej strany uviedla, že Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) zápisom SP – NS do zoznamu politických strán potvrdilo legitímnosť programových cieľov SP – NS, nakoľko sú súčasťou Stanov SP – NS, ktoré boli ministerstvu vnútra predložené v procese registrácie a boli spolu so Stanovami SP – NS riadne zaregistrované. Stanovy obsahujú aj vymedzenie programových cieľov rozvedených a vysvetlených v programe. Podľa názoru politickej strany, ak ministerstvo vnútra zaregistrovalo Stanovy SP – NS a programové ciele SP – NS obsiahnuté v stanovách, tieto nemôžu byť v rozpore so zákonmi alebo Ústavou SR, alebo inými v Slovenskej republike platnými právnymi predpismi, pretože inak by takéto Stanovy, resp. politickú stranu s takýmito Stanovami nezaregistrovalo. Pokiaľ by sa pripustilo, že ministerstvo vnútra zaregistrovalo Stanovy SP – NS s programovými cieľmi v rozpore so zákonom, ohrozilo by to princíp právnej istoty najmä v súvislosti s tým, že konanie o návrhu na rozpustenie politickej strany nie je konaním o určenie nezákonnosti rozhodnutia správneho orgánu alebo nesprávnosti úradného postupu. Súd viazaný svojou príslušnosťou vo veci rovnako ako návrhom prokurátora nemôže rozpustiť SP – NS bez rozhodnutia príslušného súdu na návrh aktívne legitimovaného účastníka, o nezákonnosti alebo nesprávnosti postupu správneho orgánu pri registrácii SP – NS a jej stanov s uvedenými programovými cieľmi. Podľa názoru politickej strany z týchto dôvodov ju súd na návrh generálneho prokurátora nemôže rozpustiť.

K uvedenej námietke politickej strany sa generálny prokurátor nevyjadril.

Najvyšší súd vyššie uvedenú námietku politickej strany nezohľadnil.

Podľa § 17 ods. 1 zákona o politických stranách a politických hnutiach na podanie návrhu na rozpustenie politickej strany je oprávnený generálny prokurátor, ak strana koná v rozpore s § 2 zákona.

Podľa § 2 zákona strana nesmie svojimi stanovami, svojím programom alebo svojou činnosťou porušovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy.

Z uvedenej dikcie zákona vyplýva, že generálny prokurátor môže vždy, ak dospeje k záveru, že strana porušuje svojimi stanovami, svojím programom alebo činnosťou ústavu, zákony alebo medzinárodné zmluvy, podať návrh na jej rozpustenie. Ide o návrh, ktorého podanie nie je podmienené žiadnou právnou skutočnosťou, okrem vlastného uváženia generálneho prokurátora o dôvodnosti jeho podania. Z dikcie zákona nevyplýva ani podmienenosť konania o návrhu na rozpustenie politickej strany predchádzajúcim súdnym rozhodnutím o nezákonnosti rozhodnutia o registrácii alebo o nezákonnosti postupu pri registrácii, ako sa mylne domnieva politická strana SP – NS.

Konanie o takom návrhu generálneho prokurátora patrí do právomoci a vecnej príslušnosti najvyššieho súdu. Ide o osobitný druh výkonu verejnoprávneho (správneho) súdnictva, daný samotným predmetom konania. Súd má právomoc na základe návrhu podaného generálnym prokurátorom skúmať, a to nezávisle na skoršom posúdení stanov správnym orgánom, aj stanovy už registrovanej politickej strany a nie je viazaný právnym názorom orgánu verejnej správy na obsah stanov vyjadreným rozhodnutím o registrácii politickej strany (á contr. § 135 ods. 1 OSP).

Vo veciach registrácie politických strán, v širšom ponímaní aj vo veciach týkajúcich sa návrhu na ich rozpustenie (§ 244 ods. 5 a 6 OSP), súd koná podľa ustanovení piatej časti OSP v rozsahu vymedzenom osobitnými predpismi (v danom prípade ustanovením § 17 zákona o politických stranách). Súčasne, pokiaľ nie je v piatej časti Občianskeho súdneho poriadku osobitná procesná úprava konania, súd koná podľa ustanovení prvej a tretej časti Občianskeho súdneho poriadku, pričom proti rozhodnutiu najvyššieho súdu nie je prípustný opravný prostriedok (§ 246c OSP).

Keďže najvyšší súd dospel k záveru, že nie je podmienkou konania o návrhu na rozpustenie politickej strany predchádzajúce rozhodnutie o nezákonnosti registrácie, zaoberal sa vecnými dôvodmi generálneho prokurátora na rozpustenie politickej strany.

2. Generálny prokurátor v návrhu dôvodil tým, že v článku 5 Stanov SP – NS, v ktorom sú v jednotlivých bodoch deklarované jej programové ciele, je podľa bodu 1. tohto článku hlavným cieľom strany budovať nový Slovenský **stavovský štát** na národnom, kresťanskom a sociálnom princípe. V danom prípade ide tu o programový cieľ presadiť zmenu zo súčasného systému parlamentnej demokracie strán na stavovský princíp usporiadania nového Slovenského štátu.

Zavedenie stavovského princípu do slovenskej spoločnosti konkretizuje Ľudový program SP – NS tak, že spoločnosť bude na základe zoskupenia občanov podľa povolání rozdelená do desiatich stavov. Registrácia občana v stave má byť dobrovoľná, avšak len registrovaný člen stavu bude mať právo voliť a byť volený. Takéto ustanovenie v programe strany nie je podľa generálneho prokurátora v súlade s čl. 30 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov a nie je v súlade ani s čl. 30 ods. 3 Ústavy SR, podľa ktorého volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Ľudový program viaže právo voliť na registrované členstvo v stave, čo obmedzuje základné práva občanov.

Rozdelením občanov podľa povolání do desiatich stavov delí Ľudový program obyvateľov Slovenskej republiky podľa generálneho prokurátora na dve skupiny. Jednou sú občania Slovenskej republiky, ktorí sa môžu registrovať do jedného z deviatich stavov podľa profesií, druhou skupinou sú národnostné menšiny, ktoré zároveň tvoria desiaty stav. Takéto triedenie do stavov, kde národnostným menšinám sa upiera možnosť zatriediť podľa povolania ako ostatným, je podľa generálneho prokurátora diskriminačný a potláčajúci práva národnostných menšín, pričom národnostné menšiny budú mať v Slovenskej národnej rade také zastúpenie, aké bude mať slovenská menšina v ich materskom štáte. Deklarovaná reciprocita vo vzťahu k menšinám uvedená v čl. 5 bodu 10. Stanov („Zabezpečenie práva národnostných menšín na princípe reciprocity“) je podľa názoru generálneho prokurátora zároveň aj zjavným porušením čl. 33 Ústavy SR, podľa ktorého príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu. Ako vyplýva z uvedeného, už samotné stavovské zriadenie by vystavilo menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike do izolácie so súčasným potlačovaním ich základných práv a slobôd zakotvených v Ústave SR.

Politická strana SP – NS k tejto časti návrhu uviedla, že budovanie stavovského štátu nemôže byť v rozpore s demokratickými princípmi spoločnosti, nakoľko stavovská demokracia je jednou z foriem uplatňovania demokracie v spoločnosti a v tejto súvislosti poukázala na stavovské zriadenie aplikované v ústavných systémoch Írska, Slovinska a Veľkej Británie, kde pôsobia stavovsky organizované a konštituované horné komory a uviedla obsiahle zdôvodnenie prijateľnosti týchto systémov.

Podľa názoru SP – NS, v súčasnom volebnom systéme SR stačí len málo, napr. vedomá alebo nevedomá chyba pri vytváraní zoznamu oprávnených voličov na to, aby bol občan zbavený

svojho práva voliť, prípadne byť volený. Podmienenie práva voliť registráciou v stave je však považované za porušenie zákona. Tým, že sa občania slobodne rozhodnú pre registráciu v niektorom zo stavov, (pričom SP – NS navrhuje rozdelenie na desať stavov, ale je vecou verejnej diskusie na koľko a akých stavov by v skutočnosti spoločnosť mala byť rozdelená), automaticky získavajú právo voliť a byť volení a tiež kedykoľvek dávať návrh na odvolanie svojho voleného zástupcu a taktiež rozhodovať o odvolaní takéhoto zástupcu stavu. Preto je zrejmé, že program SP-NS ponúka podľa jej názoru spoločnosti lepší politický systém ako ten, ktorý je v súčasnosti v Slovenskej republike platný, nakoľko umožňuje svojim občanom skutočne aktívne sa podieľať na riadení spoločnosti.

Najvyšší súd pri právnom posúdení tejto časti návrhu generálneho prokurátora vychádzal zo znenia tých článkov Ústavy Slovenskej republiky, ktorých porušenie bolo tvrdené v návrhu a z nasledovnej právnej úvahy:

Podľa čl. 30 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov. Cudzinci s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky majú právo voliť a byť volení do orgánov samosprávy obcí a do orgánov samosprávy vyšších územných celkov.

Podľa čl. 30 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním.

Pod všeobecnosťou volebného práva rozumieme právo všetkých občanov v danom štáte, ktorí dosiahli ústavou (zákonom) stanovenú vekovú hranicu, aby svojim hlasom spolurozhodovali o tvorbe zastupiteľských orgánov všetkých stupňov, t.j. uplatnili aktívne volebné právo, resp. aby po dosiahnutí spravidla vyššieho veku mali možnosť uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov, t.j. uplatnili svoje pasívne volebné právo. Kým všeobecnosť volebného práva teda znamená, kto sa môže volieb zúčastniť, rovnosť volebného práva rozhoduje o miere a význame tejto účasti. Obsahom rovnosti volebného práva je zaručiť, aby každý občan mal pri voľbe rovnaké postavenie, t.j. iba jeden hlas, a tento jeho hlas mal rovnakú váhu voči hlasom iných voličov. Organickou súčasťou zásady rovnosti volebného práva je však aj pravidlo, aby členov zastupiteľských zborov volil vo volebných obvodoch vždy približne rovnaký počet voličov. Priamosť volebného práva znamená, že voliči rozhodujú o tvorbe voleného orgánu priamo a nie prostredníctvom voliteľov, elektorov či delegátov.

Ludový program SP – NS v časti Stavovský štát presadzuje zmenu zo súčasného systému parlamentnej demokracie na usporiadanie štátu na základe stavovského princípu. Spoločnosť má byť na základe zoskupenia občanov podľa povolania rozdelená do stavov, pričom registrácia má byť dobrovoľná.

Pri úprave volebného práva sa stavovské usporiadanie prejaví v tom, že **stavy budú mať pomerné zastúpenie v Slovenskej národnej rade (ďalej len „SNR“), a to podľa počtu registrovaných členov. Len registrovaný člen stavu bude mať právo voliť.** Registrovaný člen stavu bude mať tiež právo byť volený. **Stavy si spomedzi seba zvolia zástupcov do SNR** a ďalších volených orgánov, pričom platí zásada, že člen stavu môže voliť alebo byť volený len v rámci svojho stavu.

Z uvedeného možno vyvodiť, že úprava aktívneho volebného práva je nepochybne v rozpore s čl. 30 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky. **Účasť vo voľbách je obmedzená registráciou v stave, pretože len registrovaný člen stavu by mal právo voliť, čím je jednoznačne porušený princíp všeobecného volebného práva.** K uplatneniu aktívneho volebného práva by občan musel vykonať predchádzajúci akt registrácie v jednom zo stavov podľa povolania (prípadne v stave pre

národnosti). Tým zároveň je jeho hlas viazaný len na voľbu príslušníka svojho stavu, a nie je možnosť voľby ktoréhokoľvek kandidáta uchádzajúceho sa o voľbu do zastupiteľského zboru.

Keďže zastúpenie stavov v zastupiteľskom orgáne nemá odrážať výsledok všeobecných volieb, ale má byť stanovené na pomernom princípe podľa počtu registrovaných členov stavu, **nemali by hlasy členov rôznych stavov rovnakú váhu, čo je porušením princípu rovnosti hlasov voličov.** Hlasy členov a teda aj voličov vo väčšom (početnejšom stave) by mali váhu viacerých mandátov, avšak nie na základe výsledkov volieb, ale na základe výsledkov registrácie. Súd v tom vidí porušenie ústavného princípu rovného volebného práva.

Podľa názoru súdu nemožno akceptovať stanovisko SP – NS uvedené v jej písomnom vyjadrení, podľa ktorého aj pri zostavovaní zoznamov voličov môže dôjsť k vylúčeniu z účasti na voľbách, a teda ani samotný princíp dobrovoľnej registrácie občana v stave nie je v rozpore so všeobecným právom voliť. Nezodpovedá skutočnosti tvrdenie politickej strany, že len občan, ktorý je registrovaný v zozname oprávnených voličov, má právo voliť.

Súd poukazuje na to, že inštitút stáleho zoznamu voličov (podľa § 4 zákona č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky), vzhľadom na systém ich tvorby a systém námietok a konania o námietkach vo veciach zoznamu voličov (§ 7 uvedeného zákona) ako aj vzhľadom na systém hlasovania s možnosťou doplnenia do zoznamu voličov aj v deň volieb (§ 30 ods. 4 uvedeného zákona), nemožno čo do významu a účelu stotožniť s navrhovaným systémom zoskupenia občanov podľa povolání v stavoch a z toho vyplývajúcim vylúčením práva voliť u neregistrovaných občanov.

Kým systém stálych zoznamov voličov a voličských zoznamov je organizačným nástrojom len pre samotnú organizáciu a usporiadanie volieb a jeho cieľom je vytvorenie podmienok pre uplatnenie všeobecného, rovného a priameho volebného práva s tajným hlasovaním pre každého občana oprávneného vzhľadom na vek voliť (prípadne aj cudzinca, kde to zákon ustanovuje), systém organizácie občanov v stavoch podľa povolání má za cieľ iné usporiadanie spoločnosti, čo jednoznačne vyplýva z programu SP – NS, a to rozdielneho od systému parlamentnej demokracie, čomu sa podriadiť podľa programu aj právo voliť a byť volený rozdielne od platných ústavných princípov volebného práva. Súd pritom poznamenáva, že program samotnú úpravu organizácie a priebehu volieb ponecháva na volebný zákon, ktorý v prípade zmeny volebného systému je treba prijať.

Generálny prokurátor v súvislosti s volebným právom poukázal aj na to, že rozdelením občanov podľa povolání do desiatich stavov program delí obyvateľov Slovenskej republiky na dve skupiny. Jednou sú občania Slovenskej republiky, ktorí sa môžu registrovať do jedného z deviatich stavov, druhou skupinou sú národnostné menšiny, ktoré zároveň tvoria desiaty stav. Takéto triedenie do stavov, kde národnostným menšinám program SP – NS upiera možnosť zatriediť sa podľa povolání ako ostatným občanom, je diskriminačný a potláčajúci práva národnostných menšín. Pričom národnostné menšiny budú mať v Slovenskej národnej rade také zastúpenie, aké bude mať slovenská menšina v ich materskom štáte.

SP – NS v písomnom vyjadrení k tejto časti návrhu tvrdí, že názor generálneho prokurátora na čl. 5 bod 10 Stanov a Ľudový program vo vzťahu k národnostným menšinám vyplýva z ich nedostatočného pochopenia. Pojem občan v programe zahŕňa všetkých občanov SR, majúcich štátne občianstvo SR, a to bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Čiže každý občan môže slobodne voliť pre ľubovoľný z deviatich profesných stavov. Desiaty stav slúži na naplnenie deklarovaného princípu reciprocity tak, že ak by v niektorom zo štátov, z ktorých pochádza národnostná menšina žijúca na území

SR dosiahli príslušníci slovenskej národnostnej menšiny žijúcej v spomínanom štáte zastúpenie v zákonodarnom zbore krajiny, tak príslušníci dotknutej národnostnej menšiny budú mať automaticky právo zvoliť si svojich zástupcov práve do tohto desiateho stavu a to v rovnakom zastúpení, ako má slovenská menšina v ich materskej krajine.

K uvedenému vyjadreniu súd poznamenáva, že Ľudový program také vysvetlenie neobsahuje a svojou formuláciou, podľa ktorej člen stavu môže voliť alebo byť volený len v rámci svojho stavu, v podstate vylučuje možnosť tvrdeného uplatnenia volebného práva vyplývajúceho z členstva v stave podľa povolania a deklarovaného princípu voľby zástupcov národnostnej menšiny.

3. Generálny prokurátor v ďalšej časti návrhu poukázal na to, že SP – NS vo svojom programe deklaruje postavenie systému na národnom princípe. Popri garanciách deklarovaných vo vzťahu k väčšinovému národu, podľa ktorého úlohou slovenského štátu bude zabezpečovanie vlastného slovenského národa vo všetkých oblastiach života, a až potom starostlivosť o ostatných občanov Slovenského štátu, program deklaruje možnosť, aby príslušníci národnostných menšín, ak im tento princíp nebude vyhovovať, opustili územie Slovenského štátu a žili vo svojom materskom štáte.

Podľa SP – NS je prirodzené, že ak štátotvorné úsilie nejakého národa vyústi po mnohých ťažkostiach do utvorenia vlastného samostatného štátu, tak tento štát má v prvom rade povinnosť postarať sa o potreby a záujmy svojho národa, a to v celom rozsahu. Neznačená to však, že by tým mali byť utláčani tí občania štátu, ktorí s vytvorením štátu nesúhlasili, alebo ktorí nepatria k štátotvornému národu. Ide len o prirodzené stanovenie priorit pri napĺňaní potrieb obyvateľov štátu. Preto nemožno za diskrimináciu pokladať to, keď sa štát v prvom rade stará o potreby štátotvorného národa.

Súd sa po oboznámení s obsahom programu a vyjadrením politickej strany stotožnil s názorom generálneho prokurátora, že dikcia programu v časti „Národný princíp“, podľa ktorého **„prvoradou úlohou Slovenského štátu v prvom rade bude zabezpečenie vlastného slovenského národa vo všetkých oblastiach života, a až potom starostlivosť o ostatných občanov“**, umožňuje a zároveň ničím nevylučuje, že uvedený programovaný postoj SP – NS vedie k nerovnému postaveniu občanov a následne k diskriminácii príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín vo vzťahu k zaručeniu základných práv a slobôd uvedených v druhej hlave Ústavy SR (Základné práva a slobody), hoci tieto práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať. (čl.12 ods. 2 Ústavy SR). Ústavná koncepcia postavenia menšín je pritom principiálne založená na rovnosti a nediskriminácii v rámci ochrany ľudských práv a základných slobôd vôbec. Ustanovenie čl. 33 Ústavy SR špecifikuje zákaz akejkoľvek diskriminácie pre príslušnosť k národnostnej menšine alebo k etnickej skupine a v uvedenom zmysle nadväzuje na čl. 12 ods. 2 a 3 Ústavy SR.

Naplnením programu SP – NS v uvedenom smere by už samotná príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine alebo etnickej skupine viedla k ujme na právach, pričom za ujmu treba považovať každý negatívny dopad (dôsledok) alebo akékoľvek obmedzenie pri nadobúdaní práva, ktoré by sa prejavilo v porušení ústavnej zásady rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy SR.

4. Súd dospel na základe posúdenia Ľudového programu SP – NS k záveru, že je odôvodnené aj nové posúdenie Stanov SP – NS a jej programových cieľov. Uvedené dokumenty už nie je možné posudzovať izolovane. Ľudový program SP – NS konkretizuje systémovo bod po

bode programové ciele vymedzené v stanovách, s ktorými z hľadiska programového tvorí jeden celok.

Vo vzťahu k dôvodom uvedeným v bodoch 2 a 3 tohto rozsudku možno preto zhrnúť, že politická strana SP – NS svojimi stanovami a programom porušuje čl. 12, čl. 30 a čl. 33 Ústavy Slovenskej republiky. Uvedené právne posúdenie dôvodov návrhu podľa názoru súdu bez ďalšieho postačuje k tomu, aby bolo návrhu na rozpustenie politickej strany vyhovené.

Podľa čl. 29 ods. 3 Ústavy SR právo združovať sa v politických stranách možno obmedziť len v prípadoch ustanovených zákonom, ak je to v demokratickej spoločnosti nevyhnutné pre bezpečnosť štátu, na ochranu verejného poriadku, predchádzanie trestným činom alebo na ochranu práv a slobôd iných. Uvedené kritériá platia podľa názoru súdu aj pre posúdenie dôvodnosti návrhu na rozpustenie politickej strany.

Zákonným (formálnym) predpokladom pre rozpustenie politickej strany je naplnenie ustanovenia § 2 v spojitosti s § 17 zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách. Materiálne dôvody rozpustenia politickej strany spočívajú v tom, že v demokratickej spoločnosti založenej na princípe rovnosti človeka a občana a na pravidlách právneho štátu možno programovať zmenu v princípoch základných občianskych a politických práv a slobôd (vrátane všeobecného, rovného a priameho volebného práva) len za podmienky, že programovaná zmena je sama osebe v súlade so základnými demokratickými princípmi vymedzenými v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach (publikované pod č. 120/1976 Zb.) Ciele politickej strany SP – NS smerujú k odstráneniu základných princípov rovnosti uvedených v čl. 25 a čl. 26 uvedeného medzinárodnoprávneho dokumentu a preto súd dospel k záveru, že pre ochranu práv a slobôd iných je nevyhnutné prijať rozhodnutie uvedené vo výroku tohto rozsudku.

5. Okrem úpravy volebného práva a riešenia postavenia menšín Program SP – NS v nadväznosti na princíp stavovského štátu je podľa generálneho prokurátora vo viacerých súvislostiach zameraný proti národnostným menšinám a etnickým skupinám všeobecne, pričom konkrétne vyjadruje postoje proti Židom, Rómom, a Maďarom. Program si ďalej dáva za cieľ vystúpenie Slovenskej republiky z Medzinárodného menového fondu a ostatných organizácií, rehabilitáciu Dr. Jozefa Tisa a vyhlásenie dňa vzniku prvej Slovenskej republiky za štátny sviatok, vytvorenie Slovenskej akadémie vied, ktorej členmi budú len národu oddaní vedeckí pracovníci a prehodnotenie slovenských dejín. Program prezentuje novú azylovú a prístahovaleckú politiku, v rámci ktorej SP – NS okamžite zavedie vízovú povinnosť najmä pre občanov zo štátov Afriky, Ázie, ďalej pre občanov Izraela, USA a Maďarska. Nepovolené prekročenie štátnej hranice bude pokladané za závažný trestný čin proti slovenskej štátnosti. Občania štátov, voči ktorým bude zavedená vízová povinnosť, budú sa pre pobyt na území Slovenského štátu musieť preukázať pozvaním.

Vo vzťahu k uvedeným programovým cieľom generálny prokurátor výslovne neformuloval konkrétny právny dôvod, v ktorom vidí porušenie ústavy a zákonov, preto sa súd obsahom návrhu z uvedených hľadísk nezaoberal.

6. Porušenia ustanovenia § 2 zákona sa strana môže dopustiť tiež svojou činnosťou. Pokiaľ navrhovateľ argumentoval obsahom vystúpenia predneseného vodcom dňa 17.10.2004, súd poznamenáva, že politická strana bola registrovaná 18.01.2005. Iné verejné vystúpenie predstaviteľa strany dňa 04.06.2005 v Rožňave, na ktorom podľa generálneho prokurátora hlásal neznašanlivosť voči príslušníkom iných národov, považuje súd za súčasť naplňania programu, ktorého jednotlivé prvky už zhodnotil ako porušovanie čl. 33 Ústavy SR.

7. Generálny prokurátor v návrhu poukázal na to, že voči predstaviteľom SP – NS boli

podané podnety na začatie trestného stíhania pre trestné činy hanobenia národa, rasy a presvedčenia a podnecovania k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti, ktoré mali byť spáchané uverejnením viacerých článkov, prejavov ale najmä Ľudového programu SP – NS na stránkach internetu, ako aj pre trestný čin podpory a propagácie hnutí smerujúcich k potlačeniu práv a slobôd občanov, ktoré mali byť spáchané aktivistami tejto politickej strany, najmä vystúpeniami na verejnom zhromaždení v Komárne a na tlačovej konferencii v sídle Syndikátu slovenských novinárov v Bratislave.

Súd dospel k záveru, že vzhľadom na neukončené trestné konania sa nebude zaoberať návrhom z hľadiska, či strana a jej predstavitelia alebo jej členovia porušujú ustanovenia trestného zákona.

8. Z hľadiska posúdenia ústavnosti a zákonnosti stanov, programu a činnosti politickej strany súd nepovažoval za rozhodujúcu argumentáciu týkajúcu sa charakteru uniformiem používaných predstaviteľmi strany. Z obsahu stanov SP – NS totiž nevyplýva, že členovia strany nosia uniformy prípadne že uniformy patria k jej symbolom. Neušlo však pozornosti súdu, že podľa stanov Občianskeho združenia Slovenská pospolitosť je uniforma súčasťou jej symbolov, pričom podľa stanov strany SP – NS sa členom strany môže stať len člen občianskeho združenia SP, alebo osoba, o ktorej tak rozhodne štatutárny predstaviteľ strany – vodca. Predmetom návrhu generálneho prokurátora však nebola činnosť občianskeho združenia.

9. Na základe písomného vyjadrenia politickej strany, že nemá majetok, potvrdeného vyhlásením štatutárneho zástupcu politickej strany na pojednávaní, a na základe vyjadrenia a.s. Tatra banka, že v uvedenej banke strana nemá vedený účet (ktorého číslo bolo verejne publikované ako číslo účtu, na ktoré je možné posilať peňažné dary), súd považoval za opodstatnené vychádzať zo skutočnosti, že sa nepodarilo zistiť existenciu majetku politickej strany. Preto súd rozhodol o rozpustení strany podľa § 17 ods. 2 vety druhej zákona o politických stranách bez nariadenia likvidácie.

10. O trovách konania súd rozhodol tak, že ani jednému účastníkovi nepriznal ich náhradu z dôvodu, že navrhovateľovi trovy v konaní nevznikli a politická strana vzhľadom na výsledok konania nemá na ich náhradu nárok.

11. Podľa § 17 ods. 4 zákona ministerstvo vnútra vykoná výmaz strany z registra politických strán na základe právoplatného rozhodnutia najvyššieho súdu.

Poučenie: Proti tomuto rozsudku **nie je** prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave, dňa 1. marca 2006

JUDr. Ida Hanzelová, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia :
Bartalská

D. Stret aktivistov Národného odporu s organizátormi koncertu v Komóči 27. 5. 2006

E. Kauza Hedvivy Malinovej

E1. Hedvigine zranenia nafotené krátko po príchode na fakultu

E2. Nápis *Maďari za Dunaj* na jej blúzke

E3. Identikity údajných páchatel'ov zverejnené políciou

E4. Zábery na aktivistov NO Nitra podobných identikitom

E5. Róbert Benci

E6. Marcel Grzyba

F. Pozvánky na pochody slovenských autonómnych nacionalistov v roku 2008

